

opusdei.org

Verbum Domini. Exhortació apostòlica postsinodal

Document dirigit a l'episcopat,
el clergat, a les persones
consagrades, i als fidels laics
sobre la paraula de Déu en la
vida i en la missió de l'Església.

27/03/2012

ÍNDEX

Introducció [1]

Perquè la nostra alegria sigui perfecta [2]

De la *Dei Verbum* al Sínode sobre la Paraula de Déu [3]

El Sínode dels Bisbes sobre la Paraula de Déu [4]

El Pròleg de l'Evangelí de Joan com a guia [5]

PRIMERA PART

- **‘VERBUM DEI’**

El Déu que parla

Déu en diàleg [6]

Analogia de la Paraula de Déu [7]

Dimensió còsmica de la Paraula [8]

La creació de l'home [9]

Realisme de la Paraula [10]

Cristologia de la Paraula [11-13]

Dimensió escatològica de la Paraula de Déu [14]

La Paraula de Déu i l'Esperit Sant [15-16]

Tradició i Escriptura [17-18]

Sagrada Escriptura, inspiració i veritat [19]

Déu Pare, font i origen de la Paraula [20-21]

La resposta de l'home al Déu que parla

Cridats a entrar en l'Aliança amb Déu [22]

Déu escolta l'home i respon als seus interrogants [23]

Dialogar amb Déu mitjançant les seves paraules [24]

Paraula de Déu i fe [25]

El pecat com a manca d'escolta a la Paraula de Déu [26]

Maria *Mater Verbi Dei* i *Mater fidei* [27-28]

L'hermenèutica de la Sagrada Escriptura en l'Església

L'Església lloc originari de l'hermenèutica de la Bíblia [29-30]

«Ànima de la teologia» [31]

Desenvolupament de la investigació bíblica i Magisteri eclesial [32-33]

L'hermenèutica bíblica conciliar: una indicació que cal seguir [34]

El perill del dualisme i l'hermenèutica secularitzada [35]

Fe i raó en relació amb l'Escriptura [36]

Sentit literal i sentit espiritual [37]

Necessitat de transcendir la
«lletra» [38]

Unitat intrínseca de la Bíblia [39]

Relació entre Antic Testament i Nou
Testament [40-41]

Les pàgines «fosques» de la Bíblia
[42]

Cristians i jueus en relació amb la
Sagrada Escripura [43]

La interpretació fonamentalista de
les Escripures [44]

Diàleg entre pastors, teòlegs i
exegetes [45]

Bíblia i ecumenisme [46]

Conseqüències en el plantejament
dels estudis teològics [47]

Els sants i la interpretació de
l'Escripura [48-49]

SEGONA PART - ‘

VERBUM IN ecclesia’

La Paraula de Déu i l'Església

L'Església acull la Paraula [50]

Contemporaneïtat de Crist en la vida de l'Església [51]

La litúrgia, lloc privilegiat de la Paraula de Déu

La Paraula de Déu en la sagrada litúrgia [52]

Sagrada Escriptura i sagraments [53]

Paraula de Déu i Eucaristia [54-55]

Sacramentalitat de la Paraula [56]

La Sagrada Escriptura i el Leccionari [57]

Proclamació de la Paraula i ministeri del lectorat [58]

Importància de l'homilia [59]

Oportunitat d'un directori homilètic [60]

Paraula de Déu, reconciliació i unció dels malalts [61]

Paraula de Déu i Litúrgia de les Hores [62]

Paraula de Déu i Ritual de benediccions [63]

Suggeriments i propostes concretes per a l'animació litúrgica [64]

a) Celebracions de la Paraula de Déu [65]

b) La Paraula i el silenci [66]

c) Proclamació solemne de la Paraula de Déu [67]

d) La Paraula de Déu en el temple cristià [68]

e) Exclusivitat dels textos bíblics en la litúrgia [69]

f) El cant litúrgic bíblicament inspirat [70]

g) Atenció especial als discapacitats de la vista i de l'oïda [71]

La Paraula de Déu en la vida eclesial

Trobar la Paraula de Déu en la Sagrada Escriptura [72]

L'animació bíblica de la pastoral [73]

Dimensió bíblica de la catequesi [74]

Formació bíblica dels cristians [75]

La Sagrada Escriptura en les grans trobades eclesials [76]

Paraula de Déu i vocacions [77]

a) Paraula de Déu i ministres ordenats [78-81]

b) Paraula de Déu i candidats a
l'orde sagrat [82]

c) Paraula de Déu i vida consagrada
[83]

d) Paraula de Déu i fidels laics [84]

e) Paraula de Déu, matrimoni i
família [85]

Lectura orant de la Sagrada
Escriptura i *lectio divina* [86-87]

Paraula de Déu i pregària mariana
[88]

Paraula de Déu i Terra Santa [89]

TERCERA PART - ‘

VERBUM MUNDO’

La missió de l'Església: anunciar la
Paraula de Déu al món

La Paraula del Pare envers el Pare
[90]

Anunciar al món el *Logos* de
l'esperança [91]

De la Paraula de Déu sorgeix la
missió de l'Església [92]

Paraula i regne de Déu [93]

Tots els batejats responsables de
l'anunci [94]

Necessitat de la *missio ad gentes* [95]

Anunci i nova evangelització [96]

Paraula de Déu i testimoniatge cristià
[97-98]

Paraula de Déu i compromís en el
món

Servir Jesús en els seus «germans [...] més petits» (Mt 25,40) [99]

Paraula de Déu i compromís per la
justícia en la societat [100-101]

Anunci de la Paraula de Déu,
reconciliació i pau entre els pobles
[102]

La Paraula de Déu i la caritat efectiva
[103]

Anunci de la Paraula de Déu i els
joves [104]

Anunci de la Paraula de Déu i els
emigrants [105]

Anunci de la Paraula de Déu i els qui
sobreixen [106]

Anunci de la Paraula de Déu i els
pobres [107]

Paraula de Déu i salvaguarda de la
creació [108]

Paraula de Déu i cultures

El valor de la cultura per a la vida de
l'home [109]

La Bíblia com un gran codi per a les cultures [110]

El coneixement de la Bíblia a l'escola i a la universitat [111]

La Sagrada Escriptura en les diferents manifestacions artístiques [112]

Paraula de Déu i mitjans de comunicació social [113]

Bíblia i inculturació [114]

Traduccions i difusió de la Bíblia [115]

La Paraula de Déu supera els límits de les cultures [116]

Paraula de Déu i diàleg interreligiós

El valor del diàleg interreligiós [117]

Diàleg entre cristians i musulmans [118]

Diàleg amb les altres religions [119]

Diàleg i llibertat religiosa [120]

Conclusió

La Paraula definitiva de Déu [121]

Nova evangelització i nova escolta
[122]

La Paraula i l'alegria [123]

Mater Verbi et Mater lætitiæ [124]

Introducció

1. «La paraula del Senyor dura per sempre. I aquesta paraula és l'evangelí que us ha estat anunciat»(1Pe 1,25: cf. Is 40,8).

Aquesta frase de la Primera carta de sant Pere, que reprèn les paraules del profeta Isaïes, ens situa davant el misteri de Déu que es comunica a si mateix mitjançant el do de la seva paraula. Aquesta paraula, que dura per sempre, ha entrat en el temps.

Déu ha pronunciat la seva paraula eterna d'una manera humana, la seva «Paraula s'ha fet carn» (Jn 1,14). Aquesta és la bona notícia. Aquest és l'anunci que, a través dels segles, arriba fins nosaltres. La XII Assemblea General Ordinària del Sínode dels Bisbes, que es va celebrar al Vaticà del 5 al 26 d'octubre de 2008, va tenir com a tema «La Paraula de Déu en la vida i en la missió de l'Església». Va ser una experiència profunda de trobament amb Crist, Verb del Pare, que és present on n'hi ha dos o tres de reunits en el seu nom (cf. Mt 18,20). Amb aquesta Exhortació, compleixo de bon grat la petició dels Pares de fer conèixer a tot el poble de Déu la riquesa sorgida en la reunió vaticana i les indicacions proposades, com a fruit del treball en comú. [1] En aquesta perspectiva, pretenc reprendre tot el que el Sínode ha elaborat, tenint en compte els documents presentats: els

Lineamenta , l' *Instrumentum laboris* , les *Relaciones ante i post disceptationem* i els textos de les intervencions, tant les llegides a l'aula com les presentades *in scriptis* , les *Relaciones* dels cercles menors i els seus debats, el Missatge final al poble de Déu i, sobretot, algunes propostes específiques (*Propositiones*), que els Pares han considerat que són particularment rellevants. En aquest sentit, vull indicar algunes línies fonamentals per a revaloritzar la Paraula divina en la vida de l'Església, font de renovació constant, desitjant al mateix temps que ella sigui cada vegada més el cor de tota l'activitat eclesial.

Perquè la nostra alegria sigui perfecta

2. En primer lloc, voldria recordar la bellesa i l'encís del trobament renovat amb el Senyor Jesús

experimentat durant l'Assemblea sinodal. Per això, fent-me ressò de la veu dels Pares, em dirigeixo a tots els fidels amb les paraules de sant Joan en la seva primera carta: «Ja que la vida s'ha manifestat: nosaltres l'hem vista i en donem testimoni, i us anunciem el qui és la vida eterna, el qui estava amb el Pare i se'ns ha manifestat. A vosaltres, doncs, us anunciem allò que hem vist i sentit, perquè també vosaltres estigueu en comunió amb nosaltres, que tenim comunió amb el Pare i amb el seu Fill Jesucrist» (1Jn 1,2-3). L'Apòstol parla de sentir, veure, tocar i contemplar (cf. 1,1) la Paraula de la vida, perquè la vida mateixa es va manifestar en Crist. I nosaltres, cridats a la comunió amb Déu i entre nosaltres, hem de ser anunciadors d'aquest do. En aquesta perspectiva kerigmàtica, l'Assemblea sinodal ha estat per a l'Església i per al món un testimoni de la bellesa del trobament amb la Paraula de Déu en la comunió

eclesial. Per tant, exhorto tots els fidels a revifar el trobament personal i comunitari amb Crist, Paraula de la Vida que s'ha fet visible, i a ser-ne anunciadors perquè el do de la vida divina, la comunió, s'estengui cada vegada més per tot el món. En efecte, participar en la vida de Déu, Trinitat d'Amor, és alegria completa (cf. 1Jn 1,4). I comunicar l'alegria que es produeix en el trobament amb la Persona de Crist, Paraula de Déu present enmig de nosaltres, és un do i una tasca imprescindibles per a l'Església. En un món que considera sovint Déu com quelcom superflu o estrany, confessem amb Pere que només ell té «paraules de vida eterna» (Jn 6,68). No hi ha prioritat més gran que aquesta: obrir de nou a l'home d'avui l'accés a Déu, al Déu que parla i ens comunica el seu amor perquè tinguem vida abundant (cf. Jn 10,10).

De la ‘Dei Verbum’ al Sínode sobre la Paraula de Déu

3. Amb la XII Assemblea General Ordinària del Sínode dels Bisbes sobre la Paraula de Déu, som conscients d’haver tocat en cert sentit el cor mateix de la vida cristiana, en continuïtat amb l’anterior Assemblea sinodal sobre l’Eucaristia com a font i cim de la vida i de la missió de l’Església. En efecte, l’Església es fonamenta sobre la Paraula de Déu, en neix i en viu.

[2] Al llarg de tota la seva història, el poble de Déu hi ha trobat sempre la força, i la comunitat eclesial creix també avui en l’escolta, en la celebració i en l’estudi de la Paraula de Déu. Cal reconèixer que en els darrers decennis ha augmentat en la vida eclesial la sensibilitat sobre aquest tema, de manera especial en relació amb la Revelació cristiana, amb la Tradició viva i amb la Sagrada Escripura. A partir del

pontificat del papa Lleó XIII, podem dir que ha anat creixent el nombre d'intervencions destinades a augmentar en la vida de l'Església la consciència sobre la importància de la Paraula de Déu i dels estudis bíblics. [3] Culminant en el concili Vaticà II, especialment amb la promulgació de la Constitució dogmàtica *Dei Verbum*, sobre la Revelació divina, que representa una fita en el camí eclesial: «Els Pares sinodals [...] reconeixen amb ànim agraït els grans beneficis aportats per aquest document a la vida de l'Església, en l'àmbit exegetíc, teològic, espiritual, pastoral i ecumènic.» [4] En particular, ha crescut en aquests anys la consciència de l'«horitzó trinitari i històric salvador de la Revelació», [5] en el qual es reconeix Jesucrist com a «mitjancer i plenitud de tota la revelació». [6] L'Església confessa incessantment davant totes les generacions que ell, «amb la seva

presència i manifestació, amb les seves paraules i obres, signes i miracles, sobretot amb la seva mort i resurrecció gloriosa, amb l'enviament de l'Esperit de la veritat, porta a plenitud tota la revelació».

[7]

De tots és conegut el gran impuls que la Constitució dogmàtica *Dei Verbum* ha donat a la revaloració de la Paraula de Déu en la vida de l'Església, a la reflexió teològica sobre la Revelació divina i l'estudi de la Sagrada Escriptura. En els darrers quaranta anys, el Magisteri eclesial s'ha pronunciat en moltes ocasions sobre aquestes matèries. [8] Amb la celebració d'aquest Sínode, l'Església, conscient de la continuïtat del seu camí sota la guia de l'Esperit Sant, s'ha sentit cridada a aprofundir novament sobre el tema de la Paraula divina, ja sigui per a verificar la posada en pràctica de les indicacions conciliars, com per a fer

front als nous desafiaments que l'actualitat planteja als creients en Crist.

El Sínode dels Bisbes sobre la Paraula de Déu

4. En la XII Assemblea sinodal, pastors provinents d'arreu del món es van reunir al voltant de la Paraula de Déu i van posar simbòlicament al centre de l'Assemblea el text de la Bíblia, per a redescobrir una cosa que correm el perill de donar per descomptat en la vida quotidiana: el fet que Déu parli i respongui a les nostres qüestions. [9] Junts hem escoltat i celebrat la Paraula del Senyor. Hem parlat de tot el que el Senyor està realitzant en el poble de Déu i hem compartit esperances i preocupacions. Tot això ens ha ajudat a entendre que únicament en el «nosaltres» de l'Església, en l'escolta i l'acolliment recíproc, podem aprofundir la nostra relació

amb la Paraula de Déu. D'aquí brolla la gratitud pels testimonis de vida eclesial a diferents parts del món, narrats en les diverses intervencions a l'aula. Al mateix temps, ha estat emocionant escoltar també els delegats fraters, que han acceptat la invitació a participar en la trobada sinodal. Recordo, en particular, la meditació, profundament estimada pels Pares sinodals, que ens va oferir Sa Santedat Bartomeu I, patriarca ecumènic de Constantinoble. [10] Per primera vegada, a més, el Sínode dels Bisbes va voler convidar també un rabí perquè ens donés un testimoni valuós sobre les Sagrades Escriptures jueves, que també són justament part de les nostres Sagrades Escriptures. [11]

Així, vam poder comprovar amb alegria i gratitud que «també avui en l'Església hi ha una Pentecosta, és a dir, que l'Església parla en moltes llengües, i això no només en el sentit

exterior que en ella hi ha representades totes les grans llengües del món, sinó sobretot en un sentit més profund: en ella hi ha presents les múltiples maneres de l'experiència de Déu i del món, la riquesa de les cultures; només així es manifesta l'amplitud de l'existència humana, i, a partir d'ella, l'amplitud de la Paraula de Déu». [12] Vam poder constatar, a més, una Pentecosta encara en camí; diversos pobles estan esperant encara que se'ls anunciï la Paraula de Déu en la seva llengua i cultura.

No podem oblidar tampoc que durant tot el Sínode ens ha acompanyat el testimoni de l'apòstol Pau. De fet, va ser providencial que la XII Assemblea General Ordinària es produís precisament en l'any dedicat a la figura del gran Apòstol dels gentils, en ocasió del bimil·lenari del seu naixement. Es va distingir en la seva vida pel zel amb què difonia

la Paraula de Déu. Ens arriben al cor les paraules vibrants amb les quals es referia a la seva missió d'anunciador de la Paraula divina: «Tot ho faig a causa de l'evangeli» (1Co 9,23), i escriu en la Carta als Romans: «No m'avergonyeixo de l'evangeli, que és poder de Déu per a salvar tots els qui creuen» (1,16). Quan reflexionem sobre la Paraula de Déu en la vida i en la missió de l'Església, hem de pensar en sant Pau i en la seva vida consagrada a anunciar la salvació de Crist a tots els pobles.

El Pròleg de l'Evangelí de Joan com a guia

5. Amb aquesta Exhortació apostòlica postsinodal, desitjo que els resultats del Sínode influeixin eficaçment en la vida de l'Església, en la relació personal amb les Sagrades Escripures, en la seva interpretació en la litúrgia i en la catequesi, així

com en la investigació científica a fi que la Bíblia no quedi com una paraula del passat, sinó com una cosa viva i actual. Amb aquesta intenció, em proposo presentar i aprofundir els resultats del Sínode fent referència constant al Pròleg de l'Evangelí de Joan (Jn 1,1-18), en el qual se'ns anuncia el fonament de la nostra vida: la Paraula, que des del principi està amb Déu, s'ha fet carn i ha habitat entre nosaltres (cf. Jn 1,14). Es tracta d'un text admirable, que ens ofereix una síntesi de tota la fe cristiana. Joan, a qui la tradició assenyala com el deixeble a qui «Jesús estimava» (Jn 13,23; 20,2; 21,7.20), va treure de la seva experiència personal de trobament i seguiment de Crist una certesa interior: Jesús és la saviesa de Déu encarnada, la seva Paraula eterna que s'ha fet home mortal. [13] Que aquell que «ho veié i cregué» (Jn 20,8) ens ajudi també a nosaltres a reclinar el nostre cap sobre el pit de

Crist (cf. Jn 13,25), del qual van brollar sang i aigua (cf. Jn 19,34), símbol dels sagraments de l'Església. Seguint l'exemple de l'apòstol Joan i d'altres autors inspirats, deixem-nos guiar per l'Esperit Sant per a estimar cada vegada més la Paraula de Déu.

PRIMERA PART VERBUM DEI

«Al principi existia la Paraula.

La Paraula estava amb Déu i la Paraula era Déu. [...]

La Paraula s'ha fet carn.» (Jn 1,1.14)

El Déu que parla

Déu en diàleg

6. La novetat de la revelació bíblica consisteix en el fet que Déu es dona a conèixer en el diàleg que vol tenir amb nosaltres. [14] La Constitució dogmàtica *Dei Verbum* havia expressat aquesta realitat reconeixent que «el Déu invisible,

per l'abundància de la seva caritat s'adreça als homes com a amics i conviu amb ells a fi de convidar-los i d'acollir-los en la seva convivència». [15] Això no obstant, per a comprendre en la seva profunditat el missatge del Pròleg de sant Joan, no podem quedar-nos en la constatació que Déu se'ns comunica amorosament. En realitat, el Verb de Déu, per qui «tot ha vingut a l'existència» (Jn 1,3) i que «s'ha fet carn» (Jn 1,14), és el mateix que «al principi existia» (Jn 1,1). Encara que es pot advertir aquí una al·lusió al començament del llibre del Gènesi (cf. Gn 1,1), en realitat ens trobem davant d'un principi de caràcter absolut en què se'ns narra la vida íntima de Déu. El Pròleg de Joan ens situa davant el fet que el *Logos* existeix realment des de sempre i que, des de sempre, ell mateix és Déu. Així doncs, no hi ha hagut mai en Déu un temps en què no existís el *Logos*. El qui és la Paraula ja existia

abans de la creació. Per tant, en el cor de la vida divina hi ha la comunió, el do absolut. «Déu és amor» (1Jn 4,16), diu el mateix Apòstol en un altre lloc, indicant «la imatge cristiana de Déu i també la imatge consegüent de l'home i del seu camí». [16] Déu se'ns dóna a conèixer com a misteri d'amor infinit en el qual el Pare expressa des de l'eternitat la seva Paraula en l'Esperit Sant. Per això, la Paraula, que des del principi és al costat de Déu i és Déu, ens revela Déu mateix en el diàleg d'amor de les Persones divines i ens convida a participar-hi. Així doncs, creats a imatge i semblança de Déu amor, només podem comprendre'ns a nosaltres mateixos en l'acolliment del Verb i en la docilitat a l'obra de l'Esperit Sant. L'enigma de la condició humana s'aclareix definitivament a la llum de la Revelació realitzada pel Verb diví.

Analogia de la Paraula de Déu

7. De totes aquestes consideracions, que brollen de la meditació sobre el misteri cristià expressat en el Pròleg de Joan, cal destacar ara el que els Pares sinodals han afirmat sobre les diferents maneres en què s'utilitza l'expressió *Paraula de Déu*. S'ha parlat justament d'una simfonia de la Paraula, d'una única Paraula que s'expressa de diverses maneres: «un cant a veus». [17] En relació amb això, els Pares sinodals han parlat d'un ús analògic del llenguatge humà en relació amb la Paraula de Déu. En efecte, aquesta expressió, encara que per una part es refereix a la comunicació que Déu fa d'ell mateix, per una altra assumeix significats diferents que han de ser tractats amb atenció i posats en relació entre ells, ja sigui des del punt de vista de la reflexió teològica com de l'ús pastoral. Com ho mostra de manera clara el Pròleg de Joan, el *Logos* indica originàriament el Verb etern, és a dir, el Fill únic de Déu, nascut

del Pare abans de tots els segles i consubstancial a ell: la Paraula era amb Déu, la Paraula era Déu. Però aquesta mateixa Paraula, afirma sant Joan, «s'ha fet carn» (Jn 1,14), per tant, Jesucrist, nascut de Maria Verge, és realment el Verb de Déu que es va fer consubstancial a nosaltres. Així doncs, l'expressió «Paraula de Déu» es refereix aquí a la persona de Jesucrist, Fill etern del Pare, fet home.

D'altra banda, si bé és cert que al centre de la Revelació divina hi ha l'esdeveniment de Crist, cal reconèixer també que la mateixa creació, el *liber naturæ*, forma part essencialment d'aquesta simfonia a diverses veus en què s'expressa l'únic Verb. De manera semblant, confessem que Déu ha comunicat la seva Paraula en la història de la Salvació, ha deixat sentir la seva veu, amb la potència del seu Esperit, «va parlar per boca dels profetes». [18]

La Paraula divina, per tant, s'expressa al llarg de tota la història de la Salvació, i arriba a la plenitud en el misteri de l'encarnació, mort i resurrecció del Fill de Déu. A més, la Paraula predicada pels Apòstols, obeint el manament de Jesús ressuscitat: «Aneu per tot el món i anuncieu la bona nova de l'evangeli a tota la creació» (Mc 16,15), és Paraula de Déu. Per tant, la Paraula de Déu es transmet en la Tradició viva de l'Església. La Sagrada Escriptura, l'Antic i el Nou Testament, és la Paraula de Déu testificada i inspirada divinament. Tot això ens ajuda a entendre per què en l'Església es venera tant la Sagrada Escriptura, encara que la fe cristiana no és una «religió del Llibre»: el cristianisme és la «religió de la Paraula de Déu», no d'«una paraula escrita i muda, sinó del Verb encarnat i viu». [19] Per tant, l'Escriptura ha de ser proclamada, escoltada, llegida, acollida i viscuda

com a Paraula de Déu, en el si de la Tradició apostòlica, de la qual no es pot separar. [20]

Com ho van afirmar els Pares sinodals, hem de ser conscients que ens trobem realment davant d'un ús analògic de l'expressió «Paraula de Déu». Cal, per tant, educar els fidels perquè captin millor els seus diversos significats i compreguin el seu sentit unitari. Cal també que, des del punt de vista teològic, s'aprofundeixi en l'articulació dels diferents significats d'aquesta expressió, perquè resplendeixi millor la unitat del pla diví i el lloc central que ocupa en ell la persona de Crist. [21]

Dimensió còsmica de la Paraula

8. Conscients del significat fonamental de la Paraula de Déu en relació amb el Verb etern de Déu fet home, únic salvador i mitjancer entre Déu i l'home, [22] i en l'escolta

d'aquesta Paraula, la revelació bíblica ens porta a reconèixer que ella és el fonament de tota la realitat. El Pròleg de sant Joan afirma, en relació amb el *Logos* diví, que «per ella tot ha vingut a l'existència, i res del que existeix no hi ha vingut sense ella» (Jn 1,3); en la Carta als Colossencs, s'afirma també en relació amb Crist, «engendrat abans de tota la creació» (1,15), que «tot ha estat creat per ell i destinat a ell» (1,16). I l'autor de la Carta als Hebreus recorda que «gràcies a la fe, comprenem que tot l'univers va ser creat per la Paraula de Déu i que, per tant, allò que veiem prové d'allò que no és visible» (11,3).

Aquest anunci és per a nosaltres una paraula alliberadora. En efecte, les afirmacions escripturístiques indiquen que tot el que existeix no és fruit de l'atzar irracional, sinó que ha estat volgut per Déu, és en els seus plans, al centre dels quals hi ha la

invitació a participar en la vida divina en Crist. La creació neix del *Logos* i porta la marca inesborrable de la Raó creadora que ordena i guia. Els salms canten aquesta joiosa certesa: «Amb la paraula el Senyor ha fet el cel, amb l'alè de la boca ha creat l'estelada» (Sl 33,6), i de nou: «A una paraula seva, tot començà; a una ordre d'ell, tot existí» (Sl 33,9). Tota realitat expressa aquest misteri: «El cel parla de la glòria de Déu, l'estelada anuncia el que han fet les seves mans» (Sl 19,2). Per això, la mateixa Sagrada Escriptura ens convida a conèixer el Creador observant la creació (cf. Sv 13,5; Rm 1,19-20). La tradició del pensament cristià ha sabut aprofundir en aquest element clau de la simfonia de la Paraula quan, per exemple, sant Bonaventura, juntament amb la gran tradició dels Pares grecs, veu en el *Logos* totes les possibilitats de la creació, [23] i diu que «tota criatura és Paraula de Déu, en tant que

proclama Déu». [24] La Constitució dogmàtica *Dei Verbum* havia sintetitzat això declarant que «Déu, creant i conservant l'univers per mitjà del Verb (cf. Jn 1,3), dóna a l'home testimoniatge perenne de si mateix en les coses creades». [25]

La creació de l'home

9. La realitat, per tant, neix de la Paraula com a *creatura Verbi*, i tot és cridat a servir la Paraula. La creació és el lloc on es desenvolupa la història d'amor entre Déu i la seva criatura; per tant, la Salvació de l'home és el motiu de tot. La contemplació del cosmos des de la perspectiva de la història de la Salvació ens porta a descobrir la posició única i singular que ocupa l'home en la creació: «Déu va crear l'home a imatge seva, el va crear a imatge de Déu, creà l'home i la dona» (Gn 1,27). Això ens permet reconèixer plenament els dons

preciosos rebuts del Creador: el valor del propi cos, el do de la raó, la llibertat i la consciència. En tot això trobem també el que la tradició filosòfica anomena «lleï natural».

[26] En efecte, «tot ésser humà que arriba a l'ús de raó i a la responsabilitat experimenta una crida interior a fer el bé» [27] i, per tant, a evitar el mal. Com ho recorda sant Tomàs d'Aquino, els altres preceptes de la lleï natural es fonamenten sobre aquest principi.

[28] L'escolta de la Paraula de Déu ens porta sobretot a valorar l'exigència de viure d'acord amb aquesta lleï «escrita en el cor» (cf. Rm 2,15; 7,23). [29] A continuació, Jesucrist va donar als homes la Lleï nova, la Lleï de l'evangeli, que assumeix i realitza de manera eminent la lleï natural, alliberant-nos de la lleï del pecat, responsable d'allò que diu sant Pau: «Sóc capaç de voler el bé, però no de fer-lo» (Rm 7,18), i dóna als homes, mitjançant la gràcia,

la participació en la vida divina i la capacitat de superar l'egoisme. [30]

Realisme de la Paraula

10. Qui coneix la Paraula divina coneix també plenament el sentit de cada criatura. En efecte, si tot «es manté» en aquell que «existeix abans de tot» (Col 1,17), qui construeix la seva vida sobre la seva Paraula edifica veritablement de manera sòlida i duradora. La Paraula de Déu ens impulsa a canviar el nostre concepte de realisme: realista és qui reconeix en el Verb de Déu el fonament de tot. [31] D'això en tenim necessitat especial en els nostres dies, en què moltes coses en què es confia per a construir la vida, en les quals se sent la temptació de posar l'esperança, es demostren que són efímeres. Abans o després, el tenir, el plaer i el poder es manifesten incapaços de satisfer les aspiracions més profundes del cor humà. En

efecte, cal construir la pròpia vida sobre fonaments sòlids, que restin fins i tot quan les certeses humanes es debiliten. En realitat, ja que «la teva paraula és eterna, persistirà com el cel» i la fidelitat del Senyor «es manté pels segles» (Sl 119,89-90); qui construeix sobre aquesta Paraula edifica la casa de la pròpia vida sobre roca (cf. Mt 7,24). Que el nostre cor digui cada dia a Déu: «Ets el meu recer i l'escut que em protegeix, confio en la teva paraula» (Sl 119,114), i, com sant Pere, actuem cada dia confiant en el Senyor Jesús: «D'acord amb la teva paraula, calaré les xarxes» (Lc 5,5).

Cristologia de la Paraula

11. La consideració de la realitat com a obra de la Santíssima Trinitat a través del Verb diví, ens permet comprendre les paraules de l'autor de la Carta als Hebreus: «En moltes ocasions i de moltes maneres, Déu

antigament havia parlat als pares per boca dels profetes; però ara, en aquests dies, que són els definitius, ens ha parlat a nosaltres en la persona del Fill, per mitjà del qual ja havia creat el món i a qui ha constituït hereu de tot» (1,1-2). És molt bonic veure com tot l'Antic Testament se'ns presenta ja com a història en què Déu comunica la seva Paraula. En efecte, «aquell que havia establert un pacte amb Abraham (cf. Gn 15,18) i amb el poble d'Israel per mitjà de Moisès (cf. Ex 24,8), amb paraules i amb fets es revelà com a únic Déu veritable i vivent al poble que s'havia adquirit, de manera que Israel experimentés quins són els camins de Déu envers els homes i, parlant Déu mateix per boca dels profetes, els entengués amb profunditat i claredat progressivament majors i els manifestés amb més amplitud en direcció als pagans (cf. Sl 21,28-29; 95,1-3; Is 2,1-4; Jr 3,17).» [32]

Aquesta condescendència de Déu es compleix de manera insuperable amb l'encarnació del Verb. La Paraula eterna, que s'expressa en la creació i es comunica en la història de la Salvació, en Crist s'ha convertit en un home «nascut d'una dona» (Ga 4,4). La Paraula aquí no s'expressa principalment mitjançant un discurs, amb conceptes o normes. Aquí ens trobem davant la persona mateixa de Jesús. La seva història única i singular és la Paraula definitiva que Déu diu a la humanitat. Així s'entén per què «no es comença a ser cristià per una decisió ètica o una gran idea, sinó pel trobament amb un esdeveniment, amb una Persona, que dóna un nou horitzó a la vida i, amb això, una orientació decisiva». [33]

La renovació d'aquest trobament i de la seva comprensió produeix en el cor dels creients una reacció de sorpresa davant una iniciativa divina que l'home, amb la seva capacitat racional i la seva imaginació, mai no

hauria pogut inventar. Es tracta d'una novetat inaudita i humanament inconcebible: «La Paraula s'ha fet carn i ha habitat entre nosaltres» (Jn 1,14). Aquesta expressió no es refereix a una figura retòrica sinó a una experiència viva. La narra sant Joan, testimoni ocular: «I hem contemplat la seva glòria, glòria que té com a Fill únic del Pare, ple de gràcia i de veritat» (Jn 1,14b). La fe apostòlica testifica que la Paraula eterna es va fer un de nosaltres. La Paraula divina s'expressa veritablement amb paraules humanes.

12. La tradició patristica i medieval, en contemplar aquesta «Cristologia de la Paraula», ha utilitzat una expressió suggestiva: el Verb s'ha abreuïat: [34] «Els Pares de l'Església, en la seva traducció grega de l'Antic Testament, van utilitzar unes paraules del profeta Isaïes que també cita Pau per a mostrar com els nous

camins de Déu van ser preanunciats ja a l'Antic Testament. Allí es llegia: “Déu ha complert la seva paraula i l’ha abreuçada” (cf. Is 10,23; Rm 9,28). [...] El Fill mateix és la Paraula, el *Logos* , la Paraula eterna s’ha fet petita, tan petita com per estar en un pessebre. S’ha fet nen perquè la Paraula estigui al nostre abast.» [35] Ara, la Paraula no només es pot sentir, no només té una veu, sinó que té un rostre que podem veure: Jesús de Natzaret. [36]

Seguint la narració dels Evangelis, veiem com la mateixa humanitat de Jesús es manifesta amb tota la seva singularitat precisament en relació amb la Paraula de Déu. Ell, en efecte, en la seva perfecta humanitat, realitza la voluntat del Pare en cada moment; Jesús escolta la seva veu i l’obeeix amb tot el seu ésser; ell coneix el Pare i compleix la seva Paraula (cf. Jn 8,55); ens explica les coses del Pare (cf. Jn 12,50), «els he

confiat les paraules que tu m'has confiat» (Jn 17,8). Per tant, Jesús es manifesta com el *Logos* diví que es dóna a nosaltres, però també com el nou Adam, l'home veritable, que fa en cada moment no la seva voluntat sinó la del Pare. Ell «creixia en edat i saviesa, i tenia el favor de Déu i dels homes» (Lc 2,52). De manera perfecta escolta, compleix en si mateix i ens comunica la Paraula divina (cf. Lc 5,1).

La missió de Jesús es compleix finalment en el misteri pasqual: aquí ens trobem davant la «doctrina de la creu» (1Co 1,18). El Verb emmudeix, es fa silenci mortal, perquè s'ha «dit» fins quedar sense paraules, en haver parlat tot el que havia de comunicar, sense guardar res per a ell. Els Pares de l'Església, contemplant aquest misteri, posen de manera suggestiva en llavis de la Mare de Déu aquestes paraules: «La Paraula del Pare, que ha creat totes les criatures que

parlen, s'ha quedat sense paraula; estan sense vida els ulls apagats d'aquell que amb la seva paraula i amb un sol gest seu mou tot el que és viu.» [37] Aquí se'ns ha comunicat l'amor «més gran», el que dóna la vida pels seus amics (cf. Jn 15,13).

En aquest gran misteri, Jesús es manifesta com la Paraula de l'Aliança nova i eterna: la llibertat de Déu i la llibertat de l'home es troben definitivament en la seva carn crucificada, en un pacte indissoluble, vàlid per sempre. Jesús mateix, en l'últim sopar, en la institució de l'Eucaristia, havia parlat de «l'Aliança nova i eterna», establerta amb el vessament de la seva sang (cf. Mt 26,28; Mc 14,24; Lc 22,20), mostrant-se com el veritable Anyell immolat, en el qual es compleix l'alliberament definitiu de l'esclavitud. [38]

Aquest silenci de la Paraula es manifesta en el seu sentit autèntic i definitiu en el misteri lluminós de la resurrecció. Crist, Paraula de Déu encarnada, crucificada i ressuscitada, és Senyor de totes les coses, ell és el Vencedor, el Pantocràtor, i ha recapitulat en ell per sempre totes les coses (cf. Ef 1,10). Crist, per tant, és «la llum del món» (Jn 8,12), la llum que «resplendeix en la foscor» (Jn 1,5) i que «la foscor no ha pogut ofegar-la» (Jn 1,5). Aquí es comprèn plenament el sentit del Salm 119: «La teva paraula fa llum als meus passos, és la claror que m'il·lumina el camí» (v. 105), la Paraula que ressuscita és aquesta llum definitiva en el nostre camí. Els cristians han estat conscients des del començament que, en Crist, la Paraula de Déu és present com a Persona. La Paraula de Déu és la llum veritable que necessita l'home. Sí, en la resurrecció, el Fill de Déu

sorgeix com a llum del món. Ara, vivint amb ell i per ell, podem viure en la llum.

13. Arribats, per dir-ho així, al cor de la «Cristologia de la Paraula», és important subratllar la unitat del disseny diví en el Verb encarnat. Per això, el Nou Testament, d'acord amb les Sagrades Escripures, ens presenta el misteri pasqual com el seu compliment més íntim. Sant Pau, en la Primera carta als Corintis, afirma que Jesucrist va morir pels nostres pecats «com deien ja les Escripures» (15,3), i que va ressuscitar al tercer dia «com deien ja les Escripures» (1Co 15,4). Amb això, l'Apòstol posa l'esdeveniment de la mort i resurrecció del Senyor en relació amb la història de l'Antiga Aliança de Déu amb el seu poble. Encara més, ens permet entendre que aquesta història rep d'aquí la lògica i el sentit veritable. En el misteri pasqual es compleixen «les

paraules de l'Escriptura, és a dir, aquesta mort realitzada “segons les Escriptures” és un esdeveniment que conté en ell un *logos*, una lògica: la mort de Crist testifica que la Paraula de Déu es va fer “carn”, “història” humana». [39] També la resurrecció de Jesús té lloc «al tercer dia com deien ja les Escriptures»: perquè, segons la interpretació jueva, la corrupció començava després del tercer dia, la paraula de l'Escriptura es compleix en Jesús, que ressuscita abans que comenci la corrupció. En aquest sentit, sant Pau, transmetent fidelment l'ensenyament dels Apòstols (cf. 1Co 15,3), subratlla que la victòria de Crist sobre la mort té lloc pel poder creador de la Paraula de Déu. Aquesta força divina dóna esperança i goig: és aquest en definitiva el contingut alliberador de la Revelació pasqual. Per Pasqua, Déu es revela ell mateix així com també la potència de l'amor trinitari

que aniquila les forces destructores del mal i de la mort.

Tenint present aquests elements essencials de la nostra fe, podem contemplar així la profunda unitat en Crist entre creació i nova creació, i de tota la història de la Salvació. Per recórrer a una imatge, podem comparar el cosmos amb un «llibre» —així ho deia Galileu Galilei— i considerar-lo «com l'obra d'un autor que s'expressa mitjançant la “simfonia” de la creació. Dins d'aquesta simfonia es troba, en cert moment, el que en llenguatge musical es diria un *solo*, un tema encomanat a un sol instrument o a una sola veu, i que és tan important que en depèn el significat de tota l'òpera. Aquest “només” és Jesús. [...] El Fill de l'home resumeix en ell la terra i el cel, la creació i el Creador, la carn i l'Esperit. És el centre del cosmos i de la història, perquè en ell

s'uneixen sense confondre's l'autor i la seva obra». [40]

Dimensió escatològica de la Paraula de Déu

14. D'aquesta manera, l'Església expressa la seva consciència que Jesucrist és la Paraula definitiva de Déu, ell és «el primer i el darrer» (Ap 1,17). Ell ha donat el seu sentit definitiu a la creació i a la història, per això estem cridats a viure el temps, a habitar la creació de Déu dins d'aquest ritme escatològic de la Paraula, «l'economia cristiana no passarà mai i ja no s'ha d'esperar cap nova Revelació pública abans de la gloriosa manifestació de nostre Senyor Jesucrist (cf. 1Tm 6,14; Tt 2,13)». [41] En efecte, com ho han recordat els Pares durant el Sínode, l'«especificitat del cristianisme es manifesta en l'esdeveniment Jesucrist, cimal de la Revelació, compliment de les promeses de Déu i

mitjancer del trobament entre l'home i Déu. Ell, que ens ha revelat Déu (cf. Jn 1,18), és la Paraula única i definitiva lliurada a la humanitat».

[42] Sant Joan de la Creu ha expressat admirablement aquesta veritat: «Perquè en donar-nos, com ens ha donat, el seu Fill, que és una Paraula seva, que no en té d'altra, tot ens ho va parlar alhora i d'una vegada en aquesta sola Paraula. [...] Perquè el que parlava abans en parts als profetes ja ho ha parlat a ell tot, donant-nos el tot, que és el seu Fill. Per això, el qui ara volgués preguntar a Déu, o voler alguna visió o revelació, no només faria una niciesa, sinó que faria un greuge a Déu, perquè no posaria els ulls totalment en Crist i cercaria altres coses o novetats.» [43]

Per tant, el Sínode ha recomanat «ajudar els fidels a distingir bé la Paraula de Déu de les revelacions privades»; [44] la funció de les quals

«no és [...] “completar” la Revelació definitiva de Crist, sinó ajudar a viure més plenament en una certa època de la història». [45] El valor de les revelacions privades és essencialment diferent al de l'única Revelació pública: aquesta exigeix la nostra fe; en ella, en efecte, a través de paraules humanes i de la mediació de la comunitat viva de l'Església, Déu mateix ens parla. El criteri de veritat d'una revelació privada és la seva orientació pel que fa a Crist. Quan ens n'allunya, llavors no procedeix certament de l'Esperit Sant, que ens guia cap a l'evangeli i no cap a fora. La revelació privada és una ajuda per a aquesta fe, i es manifesta com a creïble precisament quan remet a l'única Revelació pública. Per això, l'aprovació eclesiàstica d'una revelació privada indica essencialment que el seu missatge no conté res contrari a la fe i als bons costums, és lícit fer-lo públic, i els fidels hi poden donar

l'assentiment de manera prudent. Una revelació privada pot introduir nous accents, donar lloc a noves formes de pietat o aprofundir les antigues. Pot tenir un cert caràcter profètic (cf. 1Ts 5,19-21) i prestar una ajuda vàlida per a comprendre i viure millor l'evangeli en el present; d'aquí que no es pugui descartar. És una ajuda que s'ofereix però que no és obligatori d'emprar-la. En qualsevol cas, ha de ser un aliment de la fe, esperança i caritat, que són per a tots la via permanent de la Salvació. [46]

La Paraula de Déu i l'Esperit Sant

15. Després d'haver-nos estès sobre la Paraula darrera i definitiva de Déu al món, cal referir-se ara a la missió de l'Esperit Sant en relació amb la Paraula divina. En efecte, no es comprèn autènticament la revelació cristiana sense tenir en compte l'acció del Paràclit. Això té a veure

amb el fet que la comunicació que Déu fa de si mateix implica sempre la relació entre el Fill i l'Esperit Sant, a qui Ireneu de Lió anomena precisament «les dues mans del Pare». [47] A part d'això, la Sagrada Escriptura és la que ens indica la presència de l'Esperit Sant en la història de la Salvació i, en particular, en la vida de Jesús, a qui la Mare de Déu va concebre per obra de l'Esperit Sant (cf. Mt 1,18; Lc 1,35); al començament de la seva missió pública, a la riba del Jordà, el veu que baixa damunt seu en forma de colom (cf. Mt 3,16), Jesús actua, parla i exulta en aquest mateix Esperit (cf. Lc 10,21), i s'ofereix ell mateix en l'Esperit (cf. He 9,14). Quan estava acabant la seva missió, segons el relat de l'evangelista Joan, Jesús mateix posa en clara relació el do de la seva vida amb l'enviament de l'Esperit als seus (cf. Jn 16,7). Després, Jesús ressuscitat, portant en la seva carn els signes de la passió, va

infondre l'Esperit (cf. Jn 20,22), fent partícips els seus deixebles de la seva missió (cf. Jn 20,21). L'Esperit Sant els ensenyarà i els recordarà tot el que Crist ha dit (cf. Jn 14,26), ja que serà ell, l'Esperit de la Veritat (cf. Jn 15,26), qui portarà els deixebles a la Veritat sencera (cf. Jn 16,13). Finalment, com es llegeix en els Fets dels Apòstols, l'Esperit baixa sobre els Dotze, reunits en pregària amb Maria el dia de Pentecosta (cf. 2,1-4), i els anima a la missió d'anunciar a tots els pobles la bona nova. [48]

La Paraula de Déu, doncs, s'expressa amb paraules humanes gràcies a l'obra de l'Esperit Sant. La missió del Fill i la de l'Esperit Sant són inseparables i constitueixen una única economia de la Salvació. El mateix Esperit que actua en l'encarnació del Verb, en el si de la Verge Maria, és el mateix que guia Jesús al llarg de tota la seva missió i que serà promès als deixebles. El

mateix Esperit, que va parlar per boca dels profetes, sosté i inspira l'Església en la tasca d'anunciar la Paraula de Déu i en la predicació dels Apòstols; és el mateix Esperit, finalment, que inspira els autors de les Sagrades Escripures.

16. Conscients d'aquest horitzó pneumatològic, els Pares sinodals han volgut assenyalar la importància de l'acció de l'Esperit Sant en la vida de l'Església i en el cor dels creients en la seva relació amb la Sagrada Escripura. [49] Sense l'acció eficaç de l'«Esperit de la Veritat» (Jn 14,17), no es poden comprendre les paraules del Senyor. Com ho recorda sant Ireneu: «Els qui no participen de l'Esperit no obtenen del pit de la seva mare [l'Església] el nodriment de la vida, no reben res de la font més pura que brolla del cos de Crist.» [50] Com que la Paraula de Déu arriba a nosaltres en el cos de Crist, en el cos eucarístic i en el cos de les

Esriptures, mitjançant l'acció de l'Esperit Sant, només pot ser aollida i compresa veritablement gràcies al mateix Esperit.

Els grans escriptors de la tradició cristiana consideren unànimement la funció de l'Esperit Sant en la relació dels creients amb les Esriptures.

Sant Joan Crisòstom afirma que l'Esriptura «necessita de la revelació de l'Esperit, perquè descobrint el sentit veritable de les coses que s'hi troben tancades, obtinguem un profit abundant». [51] També sant Jeroni està fermament convençut que «no podem arribar a comprendre l'Esriptura sense l'ajuda de l'Esperit Sant que l'ha inspirada». [52] Sant Gregori el Gran, d'altra banda, subratlla de manera suggestiva l'obra del mateix Esperit en la formació i interpretació de la Bíblia: «Ell mateix ha creat les paraules dels sants Testaments, ell mateix les revela.» [53] Ricard de Sant Víctor recorda

que calen «ulls de colom», il·luminats i il·lustrats per l'Esperit, per a comprendre el text sagrat. [54]

Voldria subratllar també, pel que fa a la relació entre l'Esperit Sant i l'Escriptura, el testimoni significatiu que trobem en els textos litúrgics, on la Paraula de Déu és proclamada, escoltada i explicada als fidels. Es tracta d'antigues oracions que en forma d'epiclesi invoquen l'Esperit abans de la proclamació de les lectures: «Envia el teu Esperit Sant Defensor sobre les nostres ànimes i fes-nos comprendre les Escriptures inspirades per ell; i a mi concedeix-me d'interpretar-les de manera digna, perquè els fidels aquí reunits en puguin treure profit.» De la mateixa manera, trobem oracions al final de l'homilia que invoquen Déu demanant el do de l'Esperit sobre els fidels: «Déu salvador, [...] t'imploro a favor d'aquest poble: envia sobre seu l'Esperit Sant, que el Senyor Jesús el

visiti, parli als pensaments de tots i disposi els cors per la fe i condueixi les nostres ànimes cap a tu, Déu de les Misericòrdies.» [55] D'aquí resulta amb claredat que no es pot comprendre el sentit de la Paraula si no es té en compte l'acció del Paràclit en l'Església i en els cors dels creients.

Tradició i Escriptura

17. En reafirmar el vincle profund entre l'Esperit Sant i la Paraula de Déu, hem assentat també les bases per a comprendre el sentit i el valor decisiu de la Tradició viva i de les Sagrades Escriptures en l'Església. En efecte, ja que «Déu ha estimat tant el món que ha donat el seu Fill únic» (Jn 3,16), la Paraula divina, pronunciada en el temps, va ser donada i «lliurada» a l'Església de manera definitiva, de tal manera que l'anunci de la Salvació es comuniqui eficaçment sempre i a tot arreu. Com

ens ho recorda la Constitució dogmàtica *Dei Verbum* , Jesucrist mateix «donà als Apòstols l'encàrrec que prediquessin a tothom, com a font de tota veritat i disciplina moral salvadores, l'evangeli que, promès abans per mitjà dels profetes, ell mateix acomplí i promulgà amb la pròpia boca, i que comunicessin a tothom els dons de Déu, cosa que fou fidelment realitzada tant pels Apòstols, que en la predicació oral, en els exemples i en les institucions van transmetre aquelles coses que, o havien rebut de la boca, de la convivència i de les actuacions de Crist, o que havien après per suggeriment del Sant Esperit, com per aquells Apòstols i barons apostòlics que, sota la inspiració del mateix Esperit Sant posaren en escrit el missatge de Salvació». [56]

El concili Vaticà II recorda també que aquesta Tradició d'origen apostòlic és una realitat viva i dinàmica, que

«progressa en l'Església sota l'assistència de l'Esperit Sant», però no en el sentit que canviï en la seva veritat, que és perenne. Més aviat «augmenta la captació tant de les realitats com de les paraules transmeses», amb la contemplació i l'estudi, amb la intel·ligència fruit d'una experiència espiritual més profunda, així com amb la «proclamació d'aquells que, amb la successió episcopal, reberen el carisma cert de la veritat» [57] .

La Tradició viva és essencial perquè l'Església vagi creixent amb el temps en la comprensió de la veritat revelada en les Escripture. En efecte, «per la mateixa Tradició, el cànon íntegre dels Llibres Sagrats s'ha fet patent [...] i resulten més íntimament enteses i esdevenen constantment eficaces». [58] En definitiva, és la Tradició viva de l'Església la que ens fa comprendre de manera adequada la Sagrada Escriptura com a Paraula

de Déu. Encara que el Verb de Déu precedeix i transcendeix la Sagrada Escriptura, pel fet de ser inspirada per Déu conté la Paraula divina (cf. 2Tm 3,16) «de manera molt singular». [59]

18. D'aquí es dedueix la importància d'educar i formar amb claredat el poble de Déu, per acostar-se a les Sagrades Escripures en relació amb la Tradició viva de l'Església, reconeixent-hi la mateixa Paraula de Déu. És molt important, des del punt de vista de la vida espiritual, desenvolupar aquesta actitud en els fidels. En aquest sentit, pot ser útil recordar l'analogia desenvolupada pels Pares de l'Església entre el Verb de Déu que es fa «carn» i la Paraula que es fa «llibre». [60] Aquesta antiga tradició, segons la qual, com diu sant Ambròs, «el cos del Fill és l'Esctura que se'ns ha transmès», [61] és recollida per la Constitució dogmàtica *Dei Verbum*, que afirma:

«La Paraula de Déu, expressada en llengües humanes, s'ha fet molt semblant al parlar humà, tal com en altre temps la Paraula de l'Etern Pare, assumida la carn de la feblesa humana, es féu semblant als homes.»

[62] Entesa d'aquesta manera, la Sagrada Escriptura, encara en la multiplicitat de les seves formes i continguts, se'ns presenta com a realitat unitària. En efecte, «a través de totes les paraules de la Sagrada Escriptura, Déu només diu una paraula, el seu Verb únic, en el qual ell es diu totalment (cf. He 1,1-3)»,

[63] com ja ho va advertir amb claredat sant Agustí: «Recordeu que és una sola la Paraula de Déu que es desenvolupa en tota la Sagrada Escriptura i un de sol el Verb que ressona a la boca de tots els escriptors sagrats.» [64]

En definitiva, mitjançant l'obra de l'Esperit Sant i sota la guia del Magisteri, l'Església transmet a totes

les generacions el que ha estat revelat en Crist. L'Església viu amb la certesa que el seu Senyor, que va parlar en el passat, no para de comunicar avui la seva Paraula en la Tradició viva de l'Església i en la Sagrada Escriptura. En efecte, la Paraula de Déu se'ns dóna en la Sagrada Escriptura com a testimoni inspirat de la Revelació que, juntament amb la Tradició viva de l'Església, és la regla suprema de la fe. [65]

Sagrada Escriptura, inspiració i veritat

19. Un concepte clau per a comprendre el text sagrat com a Paraula de Déu en paraules humanes és certament el d'inspiració. També aquí podem suggerir una analogia: així com el Verb de Déu s'ha fet home per obra de l'Esperit Sant en el si de la Mare de Déu, també la Sagrada Escriptura neix del si de l'Església

per obra del mateix Esperit. La Sagrada Escriptura «és locució de Déu pel fet d'haver estat posada en escrit per inspiració de l'Esperit de Déu». [66] D'aquesta manera es reconeix tota la importància de l'autor humà, que ha escrit els textos inspirats i, al mateix temps, Déu com el veritable autor.

Com ho han afirmat els Pares sinodals, apareix amb tota evidència que el tema de la inspiració és decisiu per a una adequada aproximació a les Escriptures i per a la seva correcta hermenèutica, [67] que s'ha de fer, al seu torn, en el mateix Esperit en què ha estat escrit. [68] Quan es debilita la nostra atenció a la inspiració, es corre el risc de llegir l'Escriptura més com un objecte de curiositat històrica que com a obra de l'Esperit Sant, en la qual podem escoltar la veu mateixa del Senyor i conèixer-hi la presència en la història.

A més, els Pares sinodals han destacat la connexió entre el tema de la inspiració i el de la veritat de les Escriptures. [69] Per això, l'aprofundiment en el procés de la inspiració portarà també sens dubte a una major comprensió de la veritat continguda en els llibres sagrats. Com ho afirma la doctrina conciliar sobre aquest punt, els llibres inspirats ensenyen la veritat: «Com que tot allò que afirmen els autors inspirats o hagiògrafs s'ha de considerar afirmat per l'Esperit Sant, per tant, s'ha de professar que els llibres de l'Escriptura ensenyen de forma sòlida, fidel i sense error la veritat que Déu volgué que fos formulada en les Sagrades Lletres amb vista a la nostra Salvació. I així “tota l'Escriptura és inspirada per Déu i útil per a ensenyar, refutar, corregir i educar en el bé, perquè el qui és home de Déu arribi a la maduresa i estigui sempre a punt per a tota obra bona” (2Tm 3,16-17).» [70]

Certament, la reflexió teològica ha considerat sempre la inspiració i la veritat com dos conceptes clau per a una hermenèutica eclesial de les Sagrades Escripures. Això no obstant, cal reconèixer la necessitat actual d'aprofundir adequadament en aquesta realitat, per a respondre millor al que exigeix la interpretació dels textos sagrats segons la seva naturalesa. En aquesta perspectiva, expresso el desig que la investigació en aquest camp pugui progressar i donar fruits per a la ciència bíblica i la vida espiritual dels fidels.

Déu Pare, font i origen de la Paraula

20. L'economia de la Revelació té el començament i origen en Déu Pare. La seva Paraula, «fet el cel, [...] amb l'alè de la boca ha creat l'estelada» (Sl 33,6). És ell qui il·lumina «amb el coneixement de la glòria de Déu, que brilla en el rostre de Jesucrist» (2Co 4,6; cf. Mt 16,17; Lc 9,29).

Déu, font de la Revelació, es manifesta com a Pare en el Fill «*Logos* fet carn» (cf. Jn 1,14), que va venir a complir la voluntat del qui l'havia enviat (cf. Jn 4,34), i porta a terme l'educació divina de l'home, animada ja anteriorment per les paraules dels profetes i per les meravelles realitzades tant en la creació com en la història del seu poble i de tots els homes. La Revelació de Déu Pare culmina amb el lliurament per part del Fill del do del Paràclit (cf. Jn 14,16), Esperit del Pare i del Fill, que ens guia «cap a la veritat sencera» (Jn 16,13).

I així, totes les promeses de Déu s'han convertit en Jesucrist en un «sí» (cf. 2Co 1,20). D'aquesta manera s'obre per a l'home la possibilitat de recórrer el camí que el porta fins al Pare (cf. Jn 14,6), perquè al final Déu sigui «tot en tots» (1Co 15,28).

21. Com ho posa de manifest la creu de Crist, Déu parla per mitjà del seu silenci. El silenci de Déu, l'experiència de la llunyania de l'Omnipotent i Pare, és una etapa decisiva en el camí terrenal del Fill de Déu, Paraula encarnada. Penjat de l'arbre de la creu, es va queixar del dolor causat per aquest silenci: «Déu meu, Déu meu, ¿per què m'has abandonat?» (Mc 15,34; Mt 27,46). Jesús, prosseguint fins a l'últim alè de vida en l'obediència, va invocar el Pare en la foscor de la mort. En el moment de passar a través de la mort a la vida eterna, es va confiar a ell: «Pare, a les teves mans confio el meu esperit» (Lc 23,46).

Aquesta experiència de Jesús és indicativa de la situació de l'home que, després d'haver escoltat i reconegut la Paraula de Déu, ha d'enfrontar-se també amb el seu silenci. Molts sants i místics han viscut aquesta experiència, que

també avui es presenta en el camí de molts creients. El silenci de Déu perllonga les seves paraules precedents. En aquests moments de foscor, parla en el misteri del seu silenci. Per tant, en la dinàmica de la Revelació cristiana, el silenci apareix com una expressió important de la Paraula de Déu.

La resposta de l'home al Déu que parla

Cridats a entrar en l'Aliança amb Déu

22. En subratllar la pluriformitat de la Paraula, hem pogut contemplar que Déu parla i ve a l'encontre de l'home de maneres molt diverses, donant-se a conèixer en el diàleg. Com ho han afirmat els Pares sinodals, «el diàleg, quan es refereix a la Revelació, comporta la primacia de la Paraula de Déu adreçada a l'home». [71] El misteri de l'Aliança expressa aquesta relació entre Déu que crida amb la seva Paraula i

l'home que respon, sent clarament conscient que no es tracta d'un trobament entre dos que estan al mateix nivell; el que anomenem Antiga i Nova Aliança no és un acord entre dues parts iguals, sinó un pur do de Déu. Mitjançant aquest do del seu amor, supera tota distància i ens converteix en els seus *partners*, portant a terme així el misteri nupcial d'amor entre Crist i l'Església. En aquesta visió, cada home es presenta com el destinatari de la Paraula, interpel·lat i cridat a entrar en aquest diàleg d'amor mitjançant la seva resposta lliure. Déu ens ha fet a cada un capaços d'escoltar i de respondre a la Paraula divina. L'home ha estat creat en la Paraula i hi viu, no s'entén a ell mateix si no s'obre a aquest diàleg. La Paraula de Déu revela la naturalesa filial i relacional de la nostra vida. Estem veritablement cridats per gràcia a conformar-nos a

Crist, el Fill del Pare, i a ser transformats en ell.

Déu escolta l'home i respon als seus interrogants

23. En aquest diàleg amb Déu ens comprenem a nosaltres mateixos i trobem resposta a les qüestions més profundes que nien en el nostre cor. La Paraula de Déu, en efecte, no es contraposa a l'home, ni fa callar els seus desitjos autèntics, sinó que més aviat els il·lumina, purificant i perfeccionant. Com n'és, d'important, descobrir en l'actualitat que només Déu respon a la set que hi ha en el cor de tot ésser humà. En la nostra època s'ha difós lamentablement, sobretot a Occident, la idea que Déu és estrany a la vida i als problemes de l'home, i encara més, que la seva presència pot ser fins i tot una amenaça per a la seva autonomia. En realitat, tota l'economia de la Salvació ens mostra que Déu parla i

intervé en la història en favor de l'home i de la seva Salvació integral. Per tant, és decisiu des del punt de vista pastoral mostrar la capacitat que té la Paraula de Déu per a dialogar amb els problemes que l'home ha d'afrontar en la vida quotidiana. Jesús es presenta precisament com aquell que ha vingut perquè tinguem vida a desdir (cf. Jn 10,10). Per això, hem de fer qualsevol esforç per a mostrar la Paraula de Déu com una obertura als nostres problemes, una resposta als interrogants, un eixamplament dels valors i, alhora, com una satisfacció de les nostres aspiracions. La pastoral de l'Església ha de saber mostrar que Déu escolta la necessitat de l'home i el seu clam. Diu sant Bonaventura en el *Breviloquium* : «El fruit de la Sagrada Escriptura no és un qualsevol, sinó la plenitud de la felicitat eterna. En efecte, la Sagrada Escriptura és precisament el llibre en el qual hi ha paraules de vida eterna

perquè no només creguem, sinó que tinguem també la vida eterna, en la qual veurem, estimarem i seran sadollats tots els nostres desitjos.»

[72]

Dialogar amb Déu mitjançant les seves paraules

24. La Paraula divina ens introdueix a cadascú en el col·loqui amb el Senyor: el Déu que parla ens ensenya com podem parlar amb ell. Pensem espontàniament en el Llibre dels Salms, on se'ns ofereixen les paraules amb què podem adreçar-nos-hi, presentar la nostra vida en col·loqui davant seu i transformar així la vida mateixa en un moviment cap a ell. [73] En els Salms, en efecte, trobem tota la gamma articulada de sentiments que l'home experimenta en la seva existència i que són presentats amb saviesa davant Déu; aquí es troben expressions de goig i de dolor, d'angoixa i d'esperança, de

temor i d'ansietat. A més dels Salms, hi ha també molts altres textos de la Sagrada Escriptura que parlen de l'home que s'adreça a Déu mitjançant l'oració d'intercessió (cf. Ex 33,12-16), de cant d'alegria per la victòria (cf. Ex 15), o de lament en el compliment de la pròpia missió (cf. Jr 20,7-18). Així, la paraula que l'home dirigeix a Déu es fa també Paraula de Déu, confirmant el caràcter dialogal de tota la revelació cristiana, [74] i tota l'existència de l'home es converteix en un diàleg amb Déu que parla i escolta, que crida i mou la nostra vida. La Paraula de Déu revela aquí que tota l'existència de l'home està sota la crida divina. [75]

Paraula de Déu i fe

25. «Hom ha de donar a Déu que es revela l'obediència de la fe (cf. Rm 16,26; Rm 1,5; 2Co 10,5-6), per la qual l'home s'ofereix lliurement tot sencer a Déu fent “plena submissió

d'enteniment i de voluntat a Déu que es revela".» [76] Amb aquestes paraules, la Constitució dogmàtica *Dei Verbum* expressa amb precisió l'actitud de l'home en relació amb Déu. La resposta pròpia de l'home a Déu que parla és la fe. En això es posa de manifest que «per acollir la revelació, l'home ha d'obrir la ment i el cor a l'acció de l'Esperit Sant que li fa comprendre la Paraula de Déu, present en les sagrades Escriptures». [77] En efecte, la fe, amb què abracem de cor la veritat que se'ns ha revelat i ens lliurem totalment a Crist, sorgeix precisament per la predicació de la Paraula divina: «La fe ve, doncs, de l'escolta, i l'escolta arriba per la predicació de la Paraula de Crist» (Rm 10,17). La història de la Salvació en la seva totalitat ens mostra de manera progressiva aquest vincle íntim entre la Paraula de Déu i la fe, que es compleix en el trobament amb Crist. Amb ell, efectivament, la fe adquireix la

forma del trobament amb una Persona a la qual es confia la pròpia vida. Jesucrist és present ara en la història, en el seu cos que és l'Església. Per això, el nostre acte de fe és alhora un acte personal i eclesial.

El pecat com a manca d'escolta a la Paraula de Déu

26. La Paraula de Déu revela també inevitablement la possibilitat dramàtica per part de la llibertat de l'home de sostreure's a aquest diàleg d'aliança amb Déu, per al qual hem estat creats. La Paraula divina, en efecte, revela també el pecat que habita en el cor de l'home. Amb molta freqüència, tant en l'Antic com en el Nou Testament, trobem la descripció del pecat com un no prestar oïda a la Paraula, com una ruptura de l'Aliança i, per tant, com el tancament davant Déu que crida a la comunió amb ell. [78] En efecte, la

Sagrada Escripura ens mostra que el pecat de l'home és essencialment desobediència i «no escoltar».

Precisament l'obediència radical de Jesús fins a la mort de creu (cf. Fl 2,8) desemmascara totalment aquest pecat. Amb la seva obediència es realitza la Nova Aliança entre Déu i l'home, i se'ns dóna la possibilitat de la reconciliació. Jesús, efectivament, va ser enviat pel Pare com a víctima d'expiació pels nostres pecats i pels de tot el món (cf. 1Jn 2,2; 4,10; Hb 7,27). Així se'ns ofereix la possibilitat misericordiosa de la Redempció i el començament d'una vida nova en Crist. Per això, és important educar els fidels perquè reconeguin l'arrel del pecat en la negativa a escoltar la Paraula del Senyor, ja que acullen en Jesús, Verb de Déu, el perdó que ens obre a la Salvació.

Maria 'Mater Verbi Dei' i 'Mater fidei'

27. Els Pares sinodals han declarat que l'objectiu fonamental de la XII Assemblea era «renovar la fe de l'Església en la Paraula de Déu». Per això cal mirar allí on la reciprocitat entre Paraula de Déu i fe s'ha complert plenament, és a dir, en Maria Mare de Déu, «que amb el seu sí a la Paraula de l'Aliança i la seva missió, compleix perfectament la vocació divina de la humanitat» [79] . La realitat humana, creada mitjançant el Verb, troba la seva figura perfecta precisament en la fe obedient de Maria. Ella, des de l'Anunciació fins a la Pentecosta, se'ns presenta com una dona enterament disponible a la voluntat de Déu. És la Immaculada Concepció, la «plena de gràcia» per Déu (cf. Lc 1,28), incondicionalment dòcil a la Paraula divina (cf. Lc 1,38). La seva fe obedient plasma cada instant de la seva existència segons la iniciativa de Déu. Verge a l'escolta, viu en plena sintonia amb la Paraula divina i

conserva en el seu cor els
esdeveniments del seu Fill,
component-los com en un únic
mosaic (cf. Lc 2,19.51). [80]

Cal ajudar els fidels a descobrir
d'una manera més perfecta el vincle
entre Maria de Natzaret i l'escolta
creient de la Paraula divina. Exhorto
també els estudiosos perquè
aprofundeixin més la relació entre
mariologia i teologia de la Paraula.
D'això se'n beneficiaran tant la vida
espiritual com els estudis teològics i
bíblics. Efectivament, tot el que la
intel·ligència de la fe ha tractat en
relació amb Maria és al centre més
íntim de la veritat cristiana. En
realitat, no es pot pensar en
l'encarnació del Verb sense tenir en
compte la llibertat d'aquesta dona
jove, que amb el seu consentiment
coopera de manera decisiva a
l'entrada de l'Etern en el temps. Ella
és la figura de l'Església a l'escolta de
la Paraula de Déu, que en ella es fa

carn. Maria és també símbol de l'obertura a Déu i als altres; escolta activa que interioritza, assimila, i en la qual la Paraula es converteix en forma de vida.

28. En aquesta circumstància, vull cridar l'atenció sobre la familiaritat de Maria amb la Paraula de Déu. Això resplendeix amb particular brillantor en el Magnificat. D'alguna manera, aquí es veu com ella s'identifica amb la Paraula, hi entra; en aquest meravellós càntic de fe, la Verge lloa el Senyor amb la seva mateixa Paraula: «El Magníficat —un retrat de la seva ànima, per dir-ho així— està completament teixit pels fils agafats de la Sagrada Escripura, de la Paraula de Déu. Així es posa en relleu que la Paraula de Déu és veritablement la seva casa mateixa, de la qual surt i entra amb tota naturalitat. Parla i pensa amb la Paraula de Déu, la Paraula de Déu esdevé paraula seva, i la seva

paraula neix de la Paraula de Déu. Així es posa de manifest, a més, que els seus pensaments estan en sintonia amb el pensament de Déu, que el seu voler és un voler amb Déu. En estar íntimament penetrada per la Paraula de Déu, pot convertir-se en mare de la Paraula encarnada.» [81]

A més, la referència a la Mare de Déu ens mostra que l'obrar de Déu en el món implica sempre la nostra llibertat, perquè, en la fe, la Paraula divina ens transforma. També la nostra acció apostòlica i pastoral serà eficaç en la mesura que aprenguem de Maria a deixar-nos plasmar per l'obra de Déu en nosaltres: «L'atenció devota i amorosa a la figura de Maria, com a model i arquetip de la fe de l'Església, és d'importància cabdal per a fer també avui un canvi concret de paradigma en la relació de l'Església amb la Paraula, tant en l'actitud d'escolta orant com en la

generositat del compromís en la missió i l'anunci.» [82]

Contemplant en la Mare de Déu una existència totalment modelada per la Paraula, també nosaltres ens sentim cridats a entrar en el misteri de la fe amb què Crist ve a habitar en la nostra vida. Sant Ambròs ens recorda que tot cristià que creu, concep d'alguna manera i engendra el Verb de Déu en si mateix: si, pel que fa a la carn, només hi ha una Mare de Crist, pel que fa a la fe, en canvi, Crist és el fruit de tots. [83]

Així doncs, tot el que va passar a Maria pot succeir ara a qualsevol de nosaltres en l'escolta de la Paraula i en la celebració dels sagraments.

L'hermenèutica de la Sagrada Escriptura en l'Església

L'Església lloc originari de l'hermenèutica de la Bíblia

29. Un altre gran tema que va sorgir durant el Sínode, i sobre el qual ara vull cridar l'atenció, és la interpretació de la Sagrada Escriptura en l'Església. Precisament el lligam intrínsec entre Paraula i fe mostra que l'hermenèutica autèntica de la Bíblia només és possible en la fe eclesial, que té el seu paradigma en el si de Maria. Sant Bonaventura afirma en aquest sentit que, sense la fe, manca la clau d'accés al text sagrat: «Aquest és el coneixement de Jesucrist del qual es deriven, com d'una font, la seguretat i la intel·ligència de tota la Sagrada Escriptura. Per això, és impossible endinsar-se en el seu coneixement sense tenir abans la fe infusa de Crist, que és far, porta i fonament de tota l'Escriptura.» [84] I insisteix amb força sant Tomàs d'Aquino, esmentant sant Agustí: «També la lletra de l'Evangelí mata si falta la gràcia interior de la fe que guareix.» [85]

Això ens permet cridar l'atenció sobre un criteri fonamental de l'hermenèutica bíblica: el lloc originari de la interpretació escripturística és la vida de l'Església. Aquesta afirmació no posa la referència eclesial com un criteri extrínsec al qual els exegetes han d'aplegar-se, sinó que és requerida per la realitat mateixa de les Escripures i per com s'han anat formant amb el temps. En efecte, «les tradicions de fe formaven l'ambient vital en el qual es va inserir l'activitat literària dels autors de la Sagrada Escripura. Aquesta inserció comprenia també la participació en la vida litúrgica i l'activitat externa de les comunitats, el seu món espiritual, la seva cultura i les peripècies del seu destí històric. La interpretació de la Sagrada Escripura exigeix per això, de manera semblant, la participació dels exegetes en tota la vida i la fe de la comunitat creient del seu temps».

[86] Per tant, «com que la Sagrada Escriptura també ha de ser llegida i interpretada amb el mateix Esperit amb què fou escrita», [87] cal que els exegetes, teòlegs i tot el poble de Déu s'hi acostin segons el que ella és realment, Paraula de Déu que se'ns comunica a través de paraules humanes (cf. 1Te 2,13). Aquesta és una dada constant i implícita en la Bíblia mateixa: «No hi ha cap profecia de l'Escriptura que cadascú pugui interpretar com li sembli. En efecte, no hi ha hagut mai cap profecia que vingués d'un voler humà; més aviat alguns homes, enduts per l'Esperit Sant, han parlat de part de Déu» (2Pe 1,20-21). D'altra banda, és precisament la fe de l'Església la que reconeix en la Bíblia la Paraula de Déu, com ho diu admirablement sant Agustí: «No creuria en l'evangelí si no em mogués l'autoritat de l'Església catòlica.» [88] És l'Esperit Sant, que anima la vida de l'Església, el qui fa

possible la interpretació autèntica de les Escriptures. La Bíblia és el llibre de l'Església, i la seva hermenèutica veritable brolla de la seva immanència en la vida eclesial.

30. Sant Jeroni recorda que mai no podem llegir sols l'Escriptura.

Trobem massa portes tancades i caiem fàcilment en l'error. La Bíblia ha estat escrita pel poble de Déu i per al poble de Déu, sota la inspiració de l'Esperit Sant. Només en aquesta comunió amb el poble de Déu podem entrar realment, amb el «nosaltres», en el nucli de la veritat que Déu mateix vol comunicar-nos. [89] El gran estudiós, per al qual «qui no coneix les Escriptures no coneix Crist», [90] sosté que l'eclesialitat de la interpretació bíblica no és una exigència imposada des de l'exterior, el Llibre és precisament la veu del poble de Déu que peregrina, i només en la fe d'aquest poble estem, per dir-ho així, en la tonalitat adequada per

a entendre l'Escriptura. Una autèntica interpretació de la Bíblia ha de concordar sempre harmònicament amb la fe de l'Església catòlica. Sant Jeroni es dirigia a un sacerdot de la manera següent: «Roman fermament unit a la doctrina tradicional que se t'ha ensenyat, perquè puguis exhortar d'acord amb la sana doctrina i rebatre aquells que la contradiuen.»
[91]

Aproximacions al text sagrat que prescindeixin de la fe poden suggerir elements interessants, en la mesura que es detenen en l'estructura del text i les seves formes, però aquests intents serien inevitablement només preliminars i estructuralment incomplets. En efecte, com ho ha afirmat la Comissió Bíblica Pontifícia, fent-se ressò d'un principi compartit en l'hermenèutica moderna, el «coneixement adequat del text bíblic és accessible només a qui té una

afinitat viva amb el que diu el text». [92] Tot això posa en relleu la relació entre vida espiritual i hermenèutica de l'Escriptura. Efectivament, «amb el creixement de la vida en l'Esperit creix també, en el lector, la comprensió de les realitats de les quals parla el text bíblic». [93] La intensitat d'una experiència eclesial autèntica augmenta sens dubte la intel·ligència de la fe veritable respecte a la Paraula de Déu; recíprocament, s'ha de dir que llegir en la fe les Escriptures augmenta la vida eclesial mateixa. A partir d'aquí es percep de manera nova la coneguda frase de sant Gregori el Gran: «Les paraules divines creixen amb qui les llegeix.» [94] D'aquesta manera, l'escolta de la Paraula de Déu introdueix i augmenta la comunió eclesial dels qui caminen en la fe.

«Ànima de la teologia»

31. «Per això, l'estudi de les Sagrades Escripures ha de ser com l'ànima de la teologia.» [95] Aquesta expressió de la Constitució dogmàtica *Dei Verbum* s'ha fet cada vegada més familiar en els darrers anys. Podem dir que en l'època posterior al concili Vaticà II, pel que fa als estudis teològics i exegetics, s'han referit sovint a aquesta expressió com a símbol d'un interès renovat per la Sagrada Escripura. També la XII Assemblea del Sínode dels Bisbes ha anat sovint a aquesta coneguda afirmació per a indicar la relació entre investigació històrica i hermenèutica de la fe, en referència amb el text sagrat. En aquesta perspectiva, els Pares han reconegut amb alegria el creixement de l'estudi de la Paraula de Déu en l'Església al llarg dels darrers decennis, i han expressat un viu agraïment als nombrosos exegetes i teòlegs que amb la seva dedicació, esforç i competència han contribuït

essencialment, i continuen fent-ho, a l'aprofundiment del sentit de les Escriptures, afrontant els problemes complexos que avui dia es presenten en la investigació bíblica. [96] I també han manifestat gratitud sincera els membres de la Comissió Bíblica Pontifícia que, en estreta relació amb la Congregació per la Doctrina de la Fe, han anat donant en aquests anys i continuen donant la seva aportació qualificada per a afrontar qüestions inherents a l'estudi de la Sagrada Escriptura. El Sínode, a més, ha sentit la necessitat de preguntar per l'estat actual dels estudis bíblics i la seva importància en l'àmbit teològic. En efecte, l'eficàcia pastoral de l'acció de l'Església i de la vida espiritual dels fidels depèn en gran part de la relació fecunda entre exegesi i teologia. Per això, considero important reprendre algunes reflexions sorgides durant la

discussió sobre aquest tema en els treballs del Sínode.

Desenvolupament de la investigació bíblica i Magisteri eclesial

32. En primer lloc, cal reconèixer el benefici aportat per l'exegesi historicocrítica a la vida de l'Església, així com a altres mètodes d'anàlisi del text desenvolupats recentment.

[97] Per a la visió catòlica de la Sagrada Escripura, l'atenció a aquests mètodes és imprescindible i va lligada al realisme de

l'Encarnació: «Aquesta necessitat és la conseqüència del principi cristià formulat en l'Evangelí de sant Joan: “Verbum caro factum est” (Jn 1,14).

El fet històric és una dimensió constitutiva de la fe cristiana. La història de la Salvació no és una mitologia, sinó una història veritable, i per tant cal estudiar-la amb els mètodes de la investigació històrica seriosa.» [98] Així doncs, l'estudi de

la Bíblia exigeix el coneixement i l'ús apropiat d'aquests mètodes d'investigació. Si bé és cert que aquesta sensibilitat en l'àmbit dels estudis s'ha desenvolupat més intensament en l'època moderna, encara que no de la mateixa manera a tot arreu, això no obstant, la sana tradició eclesial ha tingut sempre amor per l'estudi de la «lletra». Només cal recordar aquí que, a l'arrel de la cultura monàstica, a la qual devem en últim terme el fonament de la cultura europea, es troba l'interès per la Paraula. El desig de Déu inclou l'amor per la Paraula en totes les seves dimensions: «Perquè, en la Paraula bíblica, Déu està en camí cap a nosaltres i nosaltres cap a ell, cal aprendre a penetrar en el secret de la llengua, comprendre-la en la seva estructura i en la manera d'expressar-se. Així, precisament per la recerca de Déu, resulten importants les ciències

profanes que ens assenyalen el camí cap a la llengua.» [99]

33. El Magisteri viu de l'Església, al qual correspon «interpretar autènticament la Paraula de Déu, oral o escrita», [100] ha intervingut amb savi equilibri en relació amb la postura adequada que s'ha d'adoptar davant la introducció de nous mètodes d'anàlisi històrica. Em refereixo en particular a les encícliques *Providentissimus Deus* del papa Lleó XIII i *Divino afflante Spiritu* del papa Pius XII. En ocasió de la celebració del centenari i cinquantè aniversari, respectivament, de la seva publicació, el meu venerable predecessor, Joan Pau II, va recordar la importància d'aquests documents per a l'exegesi i la teologia. [101] La intervenció del papa Lleó XIII va tenir el mèrit de protegir la interpretació catòlica de la Bíblia dels atacs del racionalisme, però

sense refugiar-se per això en un sentit espiritual desconnectat de la història. Sense rebutjar la crítica científica, desconfiava només «de les opinions preconcebudes que pretenen fundar-se en la ciència, però que, en realitat, fan sortir subreptíciament la ciència del seu camp propi». [102] El papa Pius XII, en canvi, s'enfrontava als atacs dels defensors d'una exegesi anomenada mística, que rebutjava qualsevol aproximació científica. L'encíclica *Divino afflante Spiritu*, ha evitat amb gran sensibilitat alimentar la idea d'una dicotomia entre «l'exegesi científica», destinada a un ús apologètic, i «la interpretació espiritual, reservada a un ús intern», reivindicant en canvi tant l'«abast teològic del sentit literal definit metòdicament», com la pertinença de la «determinació del sentit espiritual [...] en el camp de la ciència exegètica». [103] D'aquesta manera, tots dos documents van rebutjar «la

ruptura entre l'humà i el diví, entre la recerca científica i la mirada de la fe, i entre el sentit literal i el sentit espiritual». [104] Aquest equilibri s'ha manifestat a continuació en el document de 1993 de la Comissió Bíblica Pontifícia: «En el treball d'interpretació, els exegetes catòlics no han d'oblidar mai que el que interpreten és la Paraula de Déu. La seva tasca no acaba amb la distinció de les fonts, la definició de formes o l'explicació dels procediments literaris. L'objectiu del seu treball s'aconsegueix quan aclareixen el significat del text bíblic com a Paraula actual de Déu.» [105]

L'hermenèutica bíblica conciliar: una indicació que cal seguir

34. Tenint en compte aquest horitzó, es poden apreciar millor els grans principis de l'exegesi catòlica sobre la interpretació, expressats pel concili Vaticà II, de manera

particular en la Constitució dogmàtica *Dei Verbum* : «Com que Déu en la Sagrada Escriptura ha parlat per mitjà d'homes de forma humana, a fi de copsar allò que ell ens ha volgut comunicar, l'interpret de la Sagrada Escriptura ha d'esbrinar amb atenció allò que els hagiògrafs realment volgueren significar i Déu decidí manifestar per mitjà de llurs paraules.» [106] Per una banda, el Concili subratlla com a elements fonamentals per a captar el sentit pretès per l'hagiògraf l'estudi dels gèneres literaris i la contextualització. I, per altra banda, havent-se d'interpretar en el mateix Esperit en què va ser escrita, la Constitució dogmàtica assenyala tres criteris bàsics per tenir en compte la dimensió divina de la Bíblia: 1) Interpretar el text considerant la unitat de tota l'Escriptura, això s'anomena avui *exegesi canònica* ; 2) tenir present la Tradició viva de tota l'Església, i, finalment, 3) observar

l'analogia de la fe. «Només on s'apliquen els dos nivells metodològics —l'historicocrític i el teològic— es pot parlar d'una exegesi teològica, d'una exegesi adequada a aquest llibre.» [107]

Els Pares sinodals han afirmat amb raó que el fruit positiu de l'ús de la investigació historicocrítica moderna és innegable. Però, mentre l'exegesi acadèmica actual, també la catòlica, treballa a un gran nivell pel que fa a la metodologia historicocrítica, també amb les seves integracions més recents cal exigir un estudi anàleg de la dimensió teològica dels textos bíblics, per tal que progressi l'aprofundiment, d'acord amb els tres elements indicats per la Constitució dogmàtica *Dei Verbum* .
[108]

El perill del dualisme i
l'hermenèutica secularitzada

35. Pel que fa a aquest tema cal assenyalar el greu risc de dualisme que avui es produeix en abordar les Sagrades Escripures. En efecte, en distingir els dos nivells esmentats l'estudi de la Bíblia, de cap manera no es pretén separar-los, ni contraposar-los, ni simplement juxtaposar-los, sinó que es donen només en reciprocitat.

Lamentablement, passa més d'una vegada que una separació estèril entre ells genera una separació entre exegesi i teologia, que «es produeix fins i tot en els nivells acadèmics més elevats». [109] Voldria recordar aquí les conseqüències més preocupants que s'han d'evitar.

a) Abans que res, si l'activitat exegètica es redueix únicament al primer nivell, l'Escriptura mateixa es converteix només en un text del passat: «Se'n poden extreure conseqüències morals, es pot aprendre la història, però el llibre

com a tal parla només del passat i l'exegesi ja no és realment teològica, sinó que es converteix en pura historiografia, en història de la literatura.» [110] Està clar que amb una reducció semblant no es pot comprendre de cap manera l'esdeveniment de la revelació de Déu mitjançant la seva Paraula que se'ns transmet en la Tradició viva i en l'Escriptura.

b) La manca d'una hermenèutica de la fe en relació amb l'Escriptura no està configurada únicament en els termes d'una absència, és substituïda per una altra hermenèutica, una hermenèutica secularitzada, positivista; la clau fonamental és la convicció que Déu no apareix en la història humana. Segons aquesta hermenèutica, quan sembla que hi ha un element diví, s'ha d'explicar d'una altra manera i reduir-ho tot a l'element humà. Per tant, es proposen interpretacions que

neguen la historicitat dels elements divins. [111] c) Una postura com aquesta no fa més que produir dany en la vida de l'Església, estenent el dubte sobre els misteris fonamentals del cristianisme i el seu valor històric, com ara la institució de l'Eucaristia i la resurrecció de Crist. Així s'imposa, de fet, una hermenèutica filosòfica que nega la possibilitat de l'entrada i la presència de Déu en la història. L'adopció d'aquesta hermenèutica en els estudis teològics introdueix inevitablement un greu dualisme entre l'exegesi, que es recolza únicament en el primer nivell, i la teologia, que es deixa a mercè d'una espiritualització del sentit de les Escripures no respectuosa del caràcter històric de la Revelació.

d) Tot això és negatiu també per a la vida espiritual i l'activitat pastoral: «La conseqüència de l'absència del segon nivell metodològic és la creació

d'una escletxa profunda entre exegesi científica i *lectio divina* . Precisament d'aquí sorgeix a vegades una certa perplexitat també en la preparació de les homilies.» [112] Cal assenyalar, a més, que aquest dualisme produeix a vegades incertesa i poca solidesa en el camí de formació intel·lectual d'alguns candidats als ministeris eclesials. [113] En definitiva, «quan l'exegesi no és teologia, l'Escriptura no pot ser l'ànima de la teologia, i viceversa, quan la teologia no és essencialment interpretació de l'Escriptura en l'Església, aquesta teologia ja no té fonament». [114] Per tant, cal tornar decididament a considerar amb més atenció les indicacions emanades de la Constitució dogmàtica *Dei Verbum* pel que fa a aquest tema.

Fe i raó en relació amb l'Escriptura

36. Penso que pot ajudar a comprendre de manera més

completa l'exegesi, i per tant la seva relació amb tota la teologia, el que va escriure en relació amb aquest tema el papa Joan Pau II a l'encíclica *Fides et ratio* . Efectivament, ell deia que no s'ha de minimitzar «el perill de l'aplicació d'una sola metodologia per a arribar a la veritat de la Sagrada Escriptura, oblidant la necessitat d'una exegesi més àmplia que permeti comprendre, juntament amb tota l'Església, el sentit ple dels textos. Els qui es dediquen a l'estudi de les Sagrades Escripures han de tenir sempre present que les diverses metodologies hermenèutiques es recolzen en una determinada concepció filosòfica. Per això, cal analitzar-la amb discerniment abans d'aplicar-la als textos sagrats». [115]

Aquesta penetrant reflexió ens permet notar que el que hi ha en joc en l'hermenèutica amb què s'aborda la Sagrada Escriptura és inevitablement la relació correcta

entre fe i raó. En efecte,
l'hermenèutica secularitzada de la
Sagrada Escripura és fruit d'una raó
que estructuralment es tanca a la
possibilitat que Déu entri en la vida
dels homes i els parli amb paraules
humanes. També en aquest cas,
doncs, cal convidar a eixamplar els
espais de la nostra racionalitat. [116]
Per això, en la utilització dels
mètodes d'anàlisi històrica, cal evitar
assumir, allí on es presenti, criteris
que per principi no admeten la
revelació de Déu en la vida dels
homes. La unitat dels dos nivells del
treball d'interpretació de la Sagrada
Escripura pressuposa, en definitiva,
una harmonia entre la fe i la raó. Per
una part, cal una fe que, mantenint
una relació adequada amb la recta
raó, mai no degeneri en fideisme, la
qual cosa, pel que fa a l'Escripura,
portaria a lectures fonamentalistes.
Per altra part, cal una raó que,
investigant els elements històrics
 presents a la Bíblia, es mostri oberta i

no rebutgi *a priori* tot el que excedeixi la pròpia mesura. D'altra banda, la religió del *Logos* encarnat no deixarà de mostrar profundament raonable l'home que cerca sincerament la veritat i el sentit últim de la vida i de la història.

Sentit literal i sentit espiritual

37. Com s'ha afirmat en l'Assemblea sinodal, una aportació significativa per a la recuperació d'una hermenèutica de l'Escriptura adequada prové també d'una escolta renovada dels Pares de l'Església i del seu enfocament exegetic. [117] En efecte, els Pares de l'Església ens mostren encara avui una teologia de gran valor, perquè en el seu centre hi ha l'estudi de la Sagrada Escriptura en la seva integritat. Efectivament, els Pares són en primer lloc i essencialment uns «comentadors de la Sagrada Escriptura». [118] El seu exemple pot «ensenyar als exegetes

moderns un acostament veritablement religiós a la Sagrada Escriptura, així com una interpretació que s'ajusta constantment al criteri de comunió amb l'experiència de l'Església, que camina a través de la història sota la guia de l'Esperit Sant». [119]

Encara que òbviamment no coneixien els recursos de caràcter filològic i històric de què disposa l'exegesi moderna, la tradició patristica i medieval sabia reconèixer els diversos sentits de l'Escriptura, començant pel literal, és a dir, «el significat per les paraules de l'Escriptura i descobert per l'exegesi que segueix les regles de la interpretació justa». [120] Sant Tomàs d'Aquino, per exemple, afirma: «Tots els sentits de la Sagrada Escriptura es basen en el sentit literal.» [121] Però s'ha de recordar que en l'època patristica i medieval qualsevol forma d'exegesi, també la

literal, es feia sobre la base de la fe i no hi havia necessàriament distinció entre sentit literal i sentit espiritual. Cal tenir en compte pel que fa a això el díptic clàssic que representa la relació entre els diversos sentits de l'Escriptura:

«Littera gesta docet, quid credas allegoria,

Moralis quid agas, quo tendas anagogia.»

‘El sentit literal ens diu els fets i l'al·legòric què hem de creure.

El moral ens explica què hem de fer i l'anagògic on anem.’ [122]

Aquí observem la unitat i l'articulació entre sentit literal i sentit espiritual, que se subdivideix per la seva part en tres sentits, que descriuen els continguts de la fe, la moral i la tensió escatològica.

En definitiva, reconeixent el valor i la necessitat del mètode historicocrític fins i tot amb les seves limitacions, l'exegesi patristica ens ensenya que «no s'és fidel a la intenció dels textos bíblics sinó quan es procura trobar, al cor de la seva formulació, la realitat de fe que expressen i s'enllaça amb l'experiència creient del nostre món». [123] Només en aquesta perspectiva es pot reconèixer que la Paraula de Déu és viva i s'adreça a cadascú en el moment present de la nostra vida. En aquest sentit, continua sent plenament vàlid el que afirma la Comissió Bíblica Pontifícia quan defineix el sentit espiritual segons la fe cristiana com «el sentit expressat pels textos bíblics quan es llegeixen sota la influència de l'Esperit Sant en el context del misteri pasqual de Crist i de la vida nova que en prové. Aquest context existeix de manera efectiva. El Nou Testament hi reconeix el compliment

de les Escriptures. És, doncs, normal rellegir les Escriptures a la llum d'aquest nou context, que és el de la vida en l'Esperit». [124]

Necessitat de transcendir la «lletra»

38. Per tal de restablir l'articulació entre els diferents sentits escripturístics és decisiu comprendre el pas de la lletra a l'esperit. No es tracta d'un pas automàtic i espontani, cal més aviat transcendir la lletra: «De fet, la Paraula de Déu mai no és present en la simple literalitat del text. Per a aconseguir-la cal transcendir i un procés de comprensió que es deixi guiar pel moviment interior del conjunt, i per això ha de convertir-se també en un procés vital.» [125] Descobrim així la raó per la qual un procés d'interpretació autèntic no és només intel·lectual sinó també vital, que reclama una implicació total en la vida eclesial, com a vida «d'acord

amb l'Esperit» (Ga 5,16). D'aquesta manera resulten més clars els criteris exposats en el número 12 de la Constitució dogmàtica *Dei Verbum* : aquest transcendir no es pot fer en un sol fragment literari, sinó en relació amb l'Escriptura en la seva totalitat. En efecte, la Paraula envers la qual estem cridats a transcendir és única. Aquest procés té un aspecte íntimament dramàtic, ja que en el transcendir, el pas que té lloc per la força de l'Esperit està inevitablement relacionat amb la llibertat de cadascú. Sant Pau va viure plenament en la seva existència aquest pas. Amb la frase: «La lletra mata, però l'Esperit dóna vida» (2Co 3,6) ha expressat de manera radical el que significa transcendir la lletra i la seva comprensió a partir de la totalitat. Sant Pau descobreix que «l'Esperit alliberador té un nom i que la llibertat té, per tant, una mesura interior: “Quan diu el Senyor és com si digués l'Esperit, i on hi ha l'Esperit

del Senyor hi ha la llibertat” (2Co 3,17). L’Esperit alliberador no és simplement la idea pròpia, la visió personal de qui interpreta. L’Esperit és Crist, i Crist és el Senyor que ens indica el camí». [126] Sabem també que aquest pas va ser per a sant Agustí dramàtic i alhora alliberador. Ell, gràcies a aquest transcendir propi de la interpretació tipològica que va aprendre de sant Ambròs, segons la qual tot l’Antic Testament és un camí cap a Jesucrist, va creure en les Escriptures, que se li presentaven en un primer moment tan diferents entre elles i a vegades plenes de vulgaritats. Per a sant Agustí, el fet que la lletra hagi de transcendir li ha fet creïble la lletra mateixa i li ha permès de trobar finalment la resposta a les inquietuds profundes del seu esperit, assedegat de veritat. [127]

Unitat intrínseca de la Bíblia

39. A l'escola de la gran tradició de l'Església aprenem a captar també la unitat de tota l'Escriptura en el pas de la lletra a l'esperit, ja que la Paraula de Déu que interpel·la la nostra vida i la crida constantment a la conversió és una de sola. [128]

Continua sent per a nosaltres una guia segura allò que deia Hug de Sant Víctor: «Tota l'Escriptura divina és un sol llibre i aquest llibre és Crist, perquè tota l'Escriptura parla de Crist i es compleix en Crist.» [129]

Certament, la Bíblia, vista sota l'aspecte purament històric o literari, no és simplement un llibre, sinó un recull de textos literaris, la composició dels quals s'estén al llarg de més d'un mil·lenni i no és fàcil reconèixer-hi una unitat interior; hi ha fins i tot tensions visibles entre ells. Això val per a la Bíblia d'Israel, que els cristians anomenem Antic Testament. Però encara més quan els cristians relacionem els escrits del Nou Testament, gairebé com a clau

hermenèutica, amb la Bíblia d'Israel, interpretant-la així com a camí cap a Crist. Generalment, en el Nou Testament no s'empra el terme *l'Escriptura* (cf. Rm 4,3; 1Pe 2,6), sinó «les Escriptures» (cf. Mt 22,29; Jn 5,39; Rm 1,2; 2Pe 3,16), que són considerades, en conjunt, com l'única Paraula de Déu adreçada a nosaltres. [130] Així, apareix clarament que qui dóna unitat a totes les *Escriptures* en relació amb l'única *Paraula* és la persona de Crist. D'aquesta manera, es comprèn el que afirmava el número 12 de la Constitució dogmàtica *Dei Verbum*, que indicava la unitat interna de tota la Bíblia com a criteri decisiu per a una hermenèutica correcta de la fe.

Relació entre Antic i Nou Testament

40. En la perspectiva de la unitat de les Escriptures en Crist, tant els teòlegs com els pastors han de ser conscients de les relacions entre

l'Antic i el Nou Testament. Abans que res, està molt clar que el Nou Testament mateix reconeix l'Antic Testament com a Paraula de Déu i accepta, per tant, l'autoritat de les Sagrades Escripures del poble jueu. [131] Les reconeix implícitament en acceptar el mateix llenguatge i fent referència sovint a passatges d'aquestes Escripures. Les reconeix explícitament perquè en cita moltes parts i se'n serveix en les seves argumentacions. Així, l'argumentació basada en textos de l'Antic Testament constitueix per al Nou Testament un valor decisiu, superior al dels simples raonaments humans. En el quart Evangeli, Jesús declara en aquest sentit que l'Escriptura «no es pot anul·lar» (Jn 10,35), i sant Pau precisa concretament que la revelació de l'Antic Testament és vàlida també per a nosaltres, els cristians (cf. Rm 15,4; 1Co 10,11). [132] A més, afirmem que «Jesús de Natzaret va

ser un jueu i la Terra Santa és la terra mare de l'Església»; [133] en l'Antic i en el Nou Testament es troba l'arrel del cristianisme i el cristianisme se'n nodreix sempre. Per tant, la sana doctrina cristiana ha rebutjat sempre qualsevol forma de marcionisme recurrent, que tendeix de diverses maneres a contraposar l'Antic Testament amb el Nou Testament. [134]

A més, el Nou Testament mateix es declara conforme a l'Antic Testament, i proclama que en el misteri de la vida, mort i resurrecció de Crist les Sagrades Escripures del poble jueu han trobat el compliment perfecte. D'altra banda, cal observar que el concepte de compliment de les Escripures és complex, perquè comporta una triple dimensió: un aspecte fonamental de continuïtat amb la revelació de l'Antic Testament, un aspecte de ruptura i un altre de compliment i de

superació. El misteri de Crist està en continuïtat d'intenció amb el culte sacrificial de l'Antic Testament, però s'ha realitzat d'una manera diferent, d'acord amb molts oracles dels profetes, aconseguint així una perfecció mai no aconseguida abans. L'Antic Testament, en efecte, és ple de tensions entre els seus aspectes institucionals i profètics. El misteri pasqual de Crist és plenament conforme —d'una manera que no era previsible— amb les profecies i el caràcter prefiguratiu de les Escriptures, però presenta aspectes evidents de discontinuïtat respecte a les institucions de l'Antic Testament.

41. Aquestes consideracions mostren així la importància insubstituïble de l'Antic Testament per als cristians, i alhora destaquen l'originalitat de la lectura cristològica. Des dels temps apostòlics i, després, en la Tradició viva, l'Església ha mostrat la unitat del pla diví en els dos Testaments

gràcies a la tipologia, que no té un caràcter arbitrari sinó que pertany intrínsecament als esdeveniments narrats pel text sagrat i per tant afecta a tota l'Escriptura. La tipologia «reconeix en les obres de Déu, sota l'Antiga Aliança, unes prefiguracions d'allò que Déu ha acomplert, quan ha arribat el temps, en la persona del seu Fill encarnat». [135] Els cristians, per tant, llegeixen l'Antic Testament a la llum de Crist mort i ressuscitat. Si bé la lectura tipològica revela el contingut inesgotable de l'Antic Testament en relació amb el Nou, no s'ha d'oblidar que ell mateix conserva el valor propi de Revelació, que nostre Senyor mateix ha reafirmat (cf. Mc 12,29-31). Per tant, «cal llegir el Nou Testament a la llum de l'Antic. La catequesi cristiana primitiva hi recorre constantment (cf. 1Co 5,6-8.10,1-11)». [136] És per això que els Pares sinodals han afirmat que «la comprensió jueva de la Bíblia pot ajudar al coneixement i

a l'estudi de les Escripures per part dels cristians». [137]

«El Nou Testament està amagat en l'Antic i l'Antic és manifest en el Nou.» [138] Així, amb aguda saviesa, s'expressava sant Agustí sobre aquest tema. És important, doncs, que tant en la pastoral com en l'àmbit acadèmic es posi bé de manifest la relació íntima entre els dos Testaments, recordant amb sant Gregori el Gran que tot el que «l'Antic Testament ha promès, el Nou Testament ho ha complert, el que aquell anunciava de manera oculta, aquest ho proclama obertament com present. Per això, l'Antic Testament és profecia del Nou Testament, i el millor comentari a l'Antic Testament és el Nou Testament». [139]

Les pàgines «fosques» de la Bíblia

42. En el context de la relació entre l'Antic i el Nou Testament, el Sínode ha afrontat també el tema de les

pàgines de la Bíblia que resulten fosques i difícils, per la violència i les immoralitats que a vegades contenen. Pel que fa a aquest tema, s'ha de tenir present abans que res que la revelació bíblica està arrelada profundament en la història. El pla de Déu s'hi manifesta progressivament i es realitza lentament per etapes successives, malgrat la resistència dels homes. Déu escull un poble i el va educant pacientment. La revelació s'acomoda al nivell cultural i moral d'èpoques llunyanes i, per tant, narra fets i costums com, per exemple, estratagemes fraudulentes, actes de violència, extermini de poblacions, sense denunciar-ne explícitament la immoralitat. Això s'explica pel context històric, encara que pugui sorprendre el lector modern, sobretot quan s'obliden tants comportaments «foscos» que els homes han tingut sempre al llarg dels segles, i també en els nostres

dies. A l'Antic Testament, la predicació dels profetes s'alça vigorosament contra tot tipus d'injustícia i de violència, col·lectiva o individual, i, d'aquesta manera, és l'instrument de l'educació que Déu dóna al seu poble com a preparació a l'evangeli. Per tant, seria equivocat no considerar aquells passatges de l'Escriptura que ens semblen problemàtics. Més aviat, cal ser conscients que la lectura d'aquestes pàgines exigeix tenir una competència adequada, adquirida a través d'una formació que ensenyi a llegir els textos en el seu context historicoliterari i en la perspectiva cristiana, que té com a clau hermenèutica completa «l'evangeli i el manament nou de Jesucrist, complert en el misteri pasqual».

[140] Per això exhorto els estudiosos i els pastors que ajudin a tots els fidels a acostar-se també a aquestes pàgines mitjançant una lectura que

els en faci descobrir el significat a la llum del misteri de Crist.

Cristians i jueus en relació amb la Sagrada Escriptura

43. Tenint en compte els vincles estrets que uneixen el Nou Testament i l'Antic, resulta espontani dirigir ara l'atenció als llaços especials que això comporta per a la relació entre cristians i jueus, uns lligams que cal no oblidar mai. El papa Joan Pau II va dir als jueus: sou «“els nostres germans predilectes” en la fe d'Abraham, el nostre patriarca». [141] Certament, aquestes declaracions no ignoren les ruptures que apareixen en el Nou Testament respecte a les institucions de l'Antic Testament i, menys encara, l'afirmació que en el misteri de Jesucrist, reconegut com a Messies i Fill de Déu, es compleixen les Escriptures. Però aquesta diferència profunda i radical, de cap manera no

implica hostilitat recíproca. Per contra, l'exemple de sant Pau (cf. Rm 9-11) demostra «que una actitud de respecte, d'estima i d'amor envers el poble jueu és l'única actitud veritablement cristiana en aquesta situació que forma misteriosament part del disseny totalment positiu de Déu». [142] En efecte, sant Pau diu que els jueus, «pel que fa a l'elecció de Déu, són estimats per ell a causa dels patriarques. Els dons i la crida de Déu són irrevocables» (Rm 11,28-29).

A més, sant Pau fa servir també la bonica imatge de l'olivera per a descriure les relacions tan estretes entre cristians i jueus: l'Església dels pagans és com un brot d'olivera silvestre, empeltat en l'olivera bona, que és el poble de l'Aliança (cf. Rm 11,17-24). Així doncs, prenem el nostre aliment de les mateixes arrels espirituals. Ens trobem com germans, germans que en certs

moments de la seva història han tingut una relació tensa, però que ara estan fermament compromesos a construir ponts d'amistat duradora.

[143] El papa Joan Pau II va dir en una ocasió: «És molt el que tenim en comú. I és molt el que podem fer junts per la pau, per la justícia i per un món més fratern i humà.» [144]

Vull reiterar una vegada més l'important que és per a l'Església el diàleg amb els jueus. Convé que, on hi hagi oportunitat, es creïn possibilitats, fins i tot públiques, d'encontre i de debat que afavoreixin el coneixement mutu, l'estimació recíproca i la col·laboració, fins i tot en l'àmbit de l'estudi de les Sagrades Escripures.

La interpretació fonamentalista de les Escripures

44. L'atenció que hem volgut prestar fins ara al tema de l'hermenèutica bíblica en els seus diferents aspectes

ens permet abordar la qüestió, sorgida més d'una vegada en els debats del Sínode, de la interpretació fonamentalista de la Sagrada Escriptura. [145] Sobre aquest argument, la Comissió Bíblica Pontifícia, en el document «La interpretació de la Bíblia en l'Església», ha formulat directrius importants. En aquest context, voldria cridar l'atenció particularment sobre aquelles lectures que no respecten el text sagrat en la seva veritable naturalesa, promovent interpretacions subjectives i arbitràries. En efecte, el «literalisme» propugnat per la lectura fonamentalista, representa en realitat una traïció, tant del sentit literal com de l'espiritual, obrint el camí a instrumentalitzacions d'índole diversa, com, per exemple, la difusió d'interpretacions antieclesials d'aquestes Escripures. L'aspecte problemàtic d'aquesta

lectura és que, «rebutjant tenir en compte el caràcter històric de la Revelació bíblica, es torna incapaç d'acceptar plenament la veritat de l'Encarnació mateixa. El fonamentalisme defuig l'estreta relació del diví i de l'humà en les relacions amb Déu. [...] Per això, tendeix a tractar el text bíblic com si hagués estat dictat paraula per paraula per l'Esperit, i no arriba a reconèixer que la Paraula de Déu ha estat formulada en un llenguatge i en una fraseologia condicionades per una època determinada o per una altra». [146] El cristianisme, en canvi, percep en les paraules la Paraula, el *Logos* mateix, que estén el seu misteri a través d'aquesta multiplicitat i de la realitat d'una història humana. [147] La veritable resposta a una lectura fonamentalista és la «lectura creient de la Sagrada Escriptura». Aquesta lectura, «practicada des de l'antiguitat en la Tradició de

l'Església, cerca la veritat que salva per a la vida de tot fidel i per a l'Església. Aquesta lectura reconeix el valor històric de la tradició bíblica. I és justament per aquest valor de testimoni històric que vol redescobrir el significat viu de les Sagrades Escripures destinades també a la vida del creient d'avui», [148] sense ignorar, per tant, la mediació humana del text inspirat i els seus gèneres literaris.

Diàleg entre pastors, teòlegs i exegetes

45. L'hermenèutica autèntica de la fe comporta certes conseqüències importants en l'activitat pastoral de l'Església. Precisament en aquest sentit, els Pares sinodals han recomanat, per exemple, un contacte més assidu entre pastors, teòlegs i exegetes. Convé que les conferències episcopals afavoreixin aquestes reunions per tal de «promoure un

major servei de comunió en la Paraula de Déu». [149] Aquesta cooperació ajudarà a tots a fer millor el seu treball en benefici de tota l'Església. En efecte, situar-se en l'horitzó de l'acció pastoral vol dir, fins i tot per als erudits, considerar el text sagrat en la seva naturalesa pròpia de comunicació que el Senyor ofereix als homes per a la Salvació. Per tant, com diu la Constitució dogmàtica *Dei Verbum*, es recomana que «els exegetes catòlics i altres cultivadors de la sagrada teologia, agrupant diligentment els esforços, cal que, sota la vigilància del Magisteri sagrat, treballin amb mitjans adequats a investigar i exposar el Llibre diví, de manera que moltíssims ministres de la Paraula de Déu puguin proporcionar amb fruit al poble de Déu l'aliment de l'Escriptura, que il·lumini l'enteniment, enforteixi les voluntats i encengui els cors de la gent en l'amor de Déu». [150]

Bíblia i ecumenisme

46. Conscient que l'Església té el seu fonament en el Crist, Verb de Déu fet carn, el Sínode ha volgut subratllar el lloc central dels estudis bíblics en el diàleg ecumènic, amb vista a l'expressió plena de la unitat de tots els creients en Crist. [151] En efecte, en la mateixa Escriptura trobem la petició vibrant de Jesús al Pare que els seus deixebles siguin una sola cosa, perquè el món cregui (cf. Jn 17,21). Tot això ens reforça en la convicció que escoltar i meditar junts les Escriptures ens fa viure una comunió real, encara que no plena, [152] «l'escolta comuna de les Escriptures impulsa per tant el diàleg de la caritat i fa créixer el de la veritat». [153] En efecte, escoltar junts la Paraula de Déu, practicar la *lectio divina* de la Bíblia, deixar-se sorprendre per la novetat de la Paraula de Déu, que mai no envelleix ni s'esgota; superar la nostra sordesa

davant les paraules que no concorden amb les nostres opinions o prejudicis, escoltar i estudiar en la comunió dels creients de tots els temps, tot això és un camí que s'ha de recórrer per a assolir la unitat de la fe, com a resposta a l'escolta de la Paraula. [154] Les paraules del concili Vaticà II eren veritablement il·luminadores: «En el mateix diàleg [ecumènic], la Paraula sagrada és un instrument extraordinari en la mà poderosa de Déu per arribar a aquella unitat que el Salvador proposa a tots els homes.» [155] Per tant, convé incrementar l'estudi, els intercanvis i les celebracions ecumèniques de la Paraula de Déu, respectant les normes vigents i les diferents tradicions. [156] Aquestes celebracions afavoreixen la causa ecumènica i, quan es viuen en el seu veritable sentit, constitueixen moments intensos de pregària autèntica per a demanar a Déu que vingui aviat el dia sospirat en què

tots puguem estar junts al voltant d'una mateixa taula i beure del mateix calze. Això no obstant, en la promoció lloable i justa d'aquests moments, s'ha d'evitar que aquests siguin proposats als fidels com una substitució de la participació en la santa missa els dies de precepte.

En aquest treball d'estudi i de pregària també s'hi han de reconèixer amb serenitat aquells aspectes que requereixen ser aprofundits i que ens mantenen encara distants, com ara la comprensió del subjecte autoritzat de la interpretació en l'Església i el paper decisiu del Magisteri. [157]

Voldria subratllar, a més, el que han dit els Pares sinodals sobre la importància en aquest treball ecumènic de les traduccions de la Bíblia en les diverses llengües. En efecte, sabem que traduir un text no és un simple treball mecànic, sinó

que, d'alguna manera, forma part de la tasca interpretativa. Pel que fa a això, el venerable Joan Pau II ha dit: «Qui recorda tot el que van influir les disputes entorn de l'Escriptura en les divisions, especialment a Occident, pot comprendre el notable pas que representen aquestes traduccions comunes.» [158] Per això, la promoció de les traduccions comunes de la Bíblia és part del treball ecumènic. Vull donar les gràcies aquí a tots els qui estan compromesos en aquesta important tasca i animar-los a continuar en la seva obra.

Conseqüències en el plantejament dels estudis teològics

47. Una altra conseqüència que es desprèn d'una adequada hermenèutica de la fe es refereix a la necessitat de tenir en compte les seves implicacions en la formació exegètica i teològica, particularment

dels candidats al sacerdoci. S'ha de trobar la manera perquè l'estudi de la Sagrada Escriptura sigui veritablement l'ànima de la teologia, ja que en ella es reconeix la Paraula de Déu, que es dirigeix avui al món, a l'Església i a cadascú personalment. És important que els criteris indicats en el número 12 de la Constitució dogmàtica *Dei Verbum* es prenguin efectivament en consideració, i que s'hi aprofundeixi. Eviteu fomentar un concepte de recerca científica que es consideri neutral pel que fa a l'Escriptura. Per això, al costat de l'estudi de les llengües en què ha estat escrita la Bíblia i dels mètodes interpretatius adequats, cal que els estudiants tinguin una vida espiritual profunda, de manera que comprenguin que només es pot entendre l'Escriptura vivint-la.

En aquesta perspectiva, recomano que l'estudi de la Paraula de Déu, escrita i transmesa, es faci sempre

amb un esperit eclesial profund, tenint degudament en compte en la formació acadèmica les intervencions del Magisteri sobre aquests temes, que «no és superior a la Paraula de Déu, ans la serveix, només ensenyant allò que ha estat transmès, talment que per precepte diví i assistència de l'Esperit Sant, l'escolta amb pietat, la guarda santament i l'exposa amb fidelitat». [159] Per tant, cal que es tingui cura que els estudis es desenvolupin reconeixent que «la Sagrada Tradició, la Sagrada Escriptura i el Magisteri de l'Església, d'acord amb el sapientíssim pla de Déu són tan vinculants i associats entre ells que l'un sense l'altre no es ten». [160] Desitjo, doncs, que, segons l'ensenyament del concili Vaticà II, l'estudi de la Sagrada Escriptura, llegida en la comunió de l'Església universal, sigui realment l'ànima de l'estudi teològic. [161]

Els sants i la interpretació de l'Escriptura

48. La interpretació de la Sagrada Escriptura quedaria incompleta si no s'estigués també a l'escolta dels qui han viscut realment la Paraula de Déu, és a dir, els sants. [162] En efecte, «viva lectio est vita bonorum». [163] Així, la interpretació més profunda de l'Escriptura prové precisament dels qui s'han deixat plasmar per la Paraula de Déu a través de l'escolta, la lectura i la meditació assídua.

Certament, no és una casualitat que les grans espiritualitats que han marcat la història de l'Església hagin sorgit d'una referència explícita a l'Escriptura. Penso, per exemple, en sant Antoni Abat, mogut per l'escolta d'aquelles paraules de Crist: «Si vols ser perfecte, vés, ven tot el que tens i dóna-ho als pobres, i tindràs un tresor al cel. Després vine i segueix-

me» (Mt 19,21). [164] No és menys suggestiu sant Basili el Gran, que es pregunta en la seva obra *Moralia* : «Què és pròpiament la fe? Plena i indubtable certesa de la veritat de les paraules inspirades per Déu. [...] Què és el propi del fidel? Conformar-se amb aquesta plena certesa al significat de les paraules de l'Escriptura, sense gosar treure-hi ni afegir-hi res.» [165] Sant Benet es remet en la seva Regla a l'Escriptura, com a «norma rectíssima per a la vida de l'home». [166] Sant Francesc d'Assís —escriu Tomàs de Celano—, «en sentir que els deixebles de Crist no han de posseir ni or, ni plata, ni diners, ni portar sarró, ni pa, ni bastó per al camí, ni tenir calçat ni dos vestits, va exclamar immediatament, ple de l'Esperit Sant: Això vull, això demano, això anhele de fer de tot cor!» [167] Santa Clara d'Assís reproduïx plenament l'experiència de sant Francesc: «La forma de vida de l'Orde de les Germanes pobres [...]

és aquesta: observar l'evangeli de nostre Senyor Jesucrist.» [168] A més, sant Domènec de Guzmán «es manifestava pertot arreu com un home evangèlic, tant en les paraules com en les obres», [169] i així va voler que fossin també els seus frares predicadors, «homes evangèlics». [170] Santa Teresa de Jesús, carmelita, que recorre contínuament en els seus escrits a imatges bíbliques per a explicar la seva experiència mística, recorda que Jesús mateix li revela que «tot el mal que ve al món és de no conèixer les veritats de l'Escriptura». [171] Santa Teresa de l'Infant Jesús troba l'Amor com la seva vocació personal en escrutar les Escriptures, en particular en els capítols 12 i 13 de la Primera carta als Corintis; [172] aquesta mateixa santa descriu l'atractiu de les Escriptures: «Quan poso la mirada en l'Evangelí, respiro immediatament els perfums de la vida de Jesús i sé per on he de córrer.» [173] Cada sant

és com un raig de llum que surt de la Paraula de Déu. Així, pensem també en sant Ignasi de Loiola i la seva recerca de la veritat, i en el discerniment espiritual; en sant Joan Bosco i la seva passió per l'educació dels joves; en sant Joan Maria Vianney i la seva consciència de la grandesa del sacerdoti com a do i tasca; en sant Pius de Pietrelcina i el seu ser instrument de la misericòrdia divina; en sant Josepmaria Escrivà i la seva predicació sobre la crida universal a la santedat; en la beata Teresa de Calcuta, missionera de la caritat de Déu envers els últims; i també en els màrtirs del nazisme i del comunisme, representats, per una part per santa Teresa Benedicta de la Creu (Edith Stein), monja carmelita, i, per l'altra, pel beat Lluís Stepinac, cardenal, arquebisbe de Zagreb.

49. En relació amb la Paraula de Déu, la santedat s'inscriu així, en certa

manera, en la tradició profètica, en la qual la Paraula de Déu pren al seu servei la vida mateixa del profeta. En aquest sentit, la santedat en l'Església representa una hermenèutica de l'Escriptura de la qual ningú no pot prescindir. L'Esperit Sant, que ha inspirat els autors sagrats, és el mateix que anima els sants a donar la vida per l'evangeli. Acudir a la seva escola és una via segura per a emprendre una hermenèutica viva i eficaç de la Paraula de Déu.

D'aquesta unió entre Paraula de Déu i santedat vam tenir un testimoni directe durant la XII Assemblea del Sínode quan, el 12 d'octubre, va tenir lloc a la plaça de Sant Pere la canonització de quatre nous sants: el sacerdot Gaetano Errico, fundador de la Congregació dels Missioners dels Sagrats Cors de Jesús i Maria; la mare Maria Bernard Bütler, nascuda a Suïssa i missionera a l'Equador i a Colòmbia; sor Alfonsa de la

Immaculada Concepció, primera santa canonitzada nascuda a l'Índia, i la jove seglar equatoriana Narcisa de Jesús Martillo Morán. Amb les seves vides han donat testimoniatge al món i a l'Església de la fecunditat perenne de l'evangeli de Crist. Demanem al Senyor que, per intercessió d'aquests sants, canonitzats precisament en els dies de l'Assemblea sinodal sobre la Paraula de Déu, la nostra vida sigui aquesta «bona terra» en la qual el sembrador diví sembra la Paraula perquè produeixi en nosaltres fruits de santedat, «uns el trenta, uns altres el seixanta, uns altres el cent per u» (Mc 4,20).

SEGONA PART

‘VERBUM IN ECCLESIA’

«Però a tots els qui l'han rebut,
als qui creuen en el seu nom,

els ha concedit de ser fills de Déu» (Jn 1,12)

La Paraula de Déu i l'Església

L'Església acull la Paraula

50. El Senyor pronuncia la seva Paraula perquè la rebin aquells que han estat creats precisament «per mitjà» del Verb mateix. «Ha vingut a casa seva» (Jn 1,11): la Paraula no ens és originàriament aliena, i la creació ha estat estimada en una relació de familiaritat amb la vida divina. El pròleg del quart Evangeli ens situa també davant el rebuig de la Paraula divina per part dels «seus», que «no l'han acollit» (Jn 1,11). No rebre vol dir no escoltar la seva veu, no configurar-se amb el *Logos*. En canvi, quan l'home, encara que sigui fràgil i pecador, surt sincerament a l'encontre de Crist, comença una transformació radical: «A tots els qui l'han rebut [...], els ha concedit de ser fills de Déu» (Jn 1,12). Rebre el Verb

vol dir deixar-se plasmar per ell fins al punt d'arribar a ser, pel poder de l'Esperit Sant, configurats a Crist, al «Fill únic del Pare» (Jn 1,14). És el principi d'una nova creació, neix la criatura nova, un poble nou. Els qui creuen, els qui viuen l'obediència de la fe, «han nascut de Déu» (cf. Jn 1,13), són partícips de la vida divina: «fills en el Fill» (cf. Ga 4,5-6; Rm 8,14-17). Sant Agustí, comentant aquest passatge de l'Evangeli de Joan, diu suggestivament: «Pel Verb existeixes tu. Però necessites igualment ser restaurat per ell.»

[174] Veiem aquí com es perfila el rostre de l'Església, com a realitat definida per l'acolliment del Verb de Déu que, fent-se carn, ha vingut a fer estada entre nosaltres (cf. Jn 1,14).

Aquesta estada de Déu entre els homes, aquesta *Šekina* (cf. Ex 26,1), prefigurada en l'Antic Testament, es compleix ara en la presència definitiva de Déu entre els homes en Crist.

Contemporaneïtat de Crist en la vida de l'Església

51. La relació entre Crist, Paraula del Pare, i l'Església no pot ser compresa com si fos només un esdeveniment passat, sinó que és una relació vital, en la qual cada fidel està cridat a entrar-hi personalment. En efecte, parlem de la presència de la Paraula de Déu entre nosaltres avui: «Jo sóc amb vosaltres dia rere dia fins a la fi del món» (Mt 28,20). Com ho afirma el papa Joan Pau II: «La contemporaneïtat de Crist pel que fa a l'home de cada època es realitza en el cos viu de l'Església. Per això Déu va prometre als seus deixebles l'Esperit Sant, que els “recordaria” i els faria comprendre els seus manaments (cf. Jn 14,26) i, al mateix temps, seria el principi frontal d'una vida nova per al món (cf. Jn 3,5-8; Rm 8,1-13).» [175] La Constitució dogmàtica *Dei Verbum* expressa aquest misteri en els termes bíblics

d'un diàleg nupcial: «Déu, que en altre temps havia parlat, enraona contínuament amb l'Esposa del seu estimat Fill i l'Esperit Sant, pel qual la veu viva de l'Evangeli ressona en l'Església i per ella en el món, condueix els creients a tota veritat i fa habitar en ells amb abundància la paraula de Crist (cf. Col 3,16).» [176]

L'Esposa de Crist, mestra també avui en l'escolta, repeteix amb fe: «Parla, Senyor, que la teva Església t'escolta.» [177] Per això, la Constitució dogmàtica *Dei Verbum* comença dient: «El Sant Concili escolta religiosament la Paraula de Déu i la proclama amb franquesa.» [178] En efecte, es tracta d'una definició dinàmica de la vida de l'Església: «Són paraules amb les quals el Concili indica un aspecte que distingeix l'Església. L'Església no viu d'ella mateixa, sinó de l'Evangeli, i en l'Evangeli troba sempre de nou orientació per al seu camí. És una

consideració que tot cristià ha de fer i aplicar-se a si mateix: només qui es posa primer a l'escolta de la Paraula pot convertir-se després en herald seu.» [179] En la Paraula de Déu proclamada i escoltada, i en els sagraments, Jesús diu avui, aquí i ara, a cadascú: «Jo sóc teu, em lliuro a tu», perquè l'home pugui rebre i respondre, i dir per part seva: «Jo sóc teu.» [180] L'Església apareix així en aquest àmbit en què, per gràcia, podem experimentar el que diu el Pròleg de Joan: «Però a tots els qui l'han rebut, [...] els ha concedit de ser fills de Déu» (Jn 1,12).

La litúrgia, lloc privilegiat de la Paraula de Déu

La Paraula de Déu en la sagrada litúrgia

52. En considerar l'Església com a «casa de la Paraula», [181] s'ha de prestar atenció sobretot a la sagrada litúrgia. En efecte, aquest és l'àmbit

privilegiat on Déu ens parla en la nostra vida, parla avui al seu poble, que escolta i respon. Tot acte litúrgic està per la seva naturalesa amarat de la Sagrada Escriptura. Com ho afirma la Constitució *Sacrosanctum concilium*, «la importància de la Sagrada Escriptura en la celebració litúrgica és màxima. D'ella són les lectures que es llegeixen i que són explicades en l'homilia, els salms que es canten, i de la seva inspiració i atmosfera són impregnades les pregàries, les oracions i els himnes litúrgics, i també d'ella reben llur significació accions i signes». [182] Més encara, cal dir que Crist mateix «és present en la seva paraula, ja que ell mateix parla quan en l'Església es llegeixen les Sagrades Escriptures». [183] Per tant, «la celebració litúrgica esdevé una manera de proposar la Paraula de Déu contínua, plena i eficaç. Per tant, la Paraula de Déu proposada constantment en la litúrgia, és sempre viva i eficaç pel

poder de l'Esperit Sant i manifesta l'amor del Pare, actiu i indefallent en la seva eficàcia a favor dels homes». [184] En efecte, l'Església sempre ha estat conscient que, en l'acte litúrgic, la Paraula de Déu va acompanyada per l'acció íntima de l'Esperit Sant, que la fa operant en el cor dels fidels. En realitat, gràcies precisament al Paràclit, «la paraula de Déu esdevé fonament de l'acció litúrgica i norma i suport de tota la vida. Així, doncs, l'operació de l'Esperit [...] suggereix al cor de cadascú tot allò que s'anuncia al poble sencer dels fidels en la proclamació de la Paraula de Déu i, mentre enforteix la unitat de tots, fomenta també la diversitat dels carismes i potencia moltes formes d'acció». [185]

Així doncs, cal entendre i viure el valor essencial de l'acció litúrgica per a comprendre la Paraula de Déu. D'alguna manera, l'hermenèutica de la fe respecte a la Sagrada Escripura

ha de tenir sempre com a punt de referència la litúrgia, en la qual se celebra la Paraula de Déu com a paraula actual i viva: «En la litúrgia, l'Església segueix fidelment la manera de llegir i d'interpretar les Escripures Sagrades que seguia Crist mateix, el qual ha volgut que s'interpretin totes les Escripures des de "l'avui" del seu esdeveniment mateix.» [186]

Aquí es mostra també la sàvia pedagogia de l'Església, que proclama i escolta la Sagrada Escripura seguint el ritme de l'any litúrgic. Aquest desplegament de la Paraula de Déu en el temps es produeix particularment en la celebració eucarística i en la Litúrgia de les Hores. Al centre de tot resplendeix el misteri pasqual, al qual es refereixen tots els misteris de Crist i de la història de la Salvació, que s'actualitzen sacramentalment: «La piadosa Mare Església [...],

recordant així els misteris de la Redempció, obre als fidels, perquè hi tinguin accés i s'omplin de la gràcia salvadora, les riqueses de les virtuts i dels mèrits del seu Senyor, de manera que tostemps siguin d'alguna manera presents.» [187] Exhorto, doncs, els pastors de l'Església i els agents de pastoral a esforçar-se per educar tots els fidels a agradar el sentit profund de la Paraula de Déu que es desplega en la litúrgia al llarg de l'any, mostrant els misteris fonamentals de la nostra fe.

L'acostament apropiat a la Sagrada Escriptura depèn també d'això.

Sagrada Escriptura i sagraments

53. El Sínode dels Bisbes, afrontant el tema del valor de la litúrgia per a la comprensió de la Paraula de Déu, ha volgut també subratllar la relació entre la Sagrada Escriptura i l'acció sacramental. És més convenient que mai aprofundir en la relació entre

Paraula i sacrament, tant en l'acció pastoral de l'Església com en la investigació teològica. [188]

Certament «la litúrgia de la Paraula és un element decisiu en la celebració de cada sacrament de la Església»; [189] però, en la pràctica pastoral, els fidels no sempre són conscients d'aquesta unió, ni capten la unitat entre el gest i la paraula.

«Correspon als sacerdots i als diaques, sobretot quan administren els sacraments, posar en relleu la unitat que formen Paraula i sacrament en el ministeri de l'Església.» [190] En la relació entre Paraula i gest sacramental es mostra en forma litúrgica l'actuació pròpia de Déu en la història a través del caràcter performatiu de la Paraula mateixa. En efecte, en la història de la Salvació no hi ha separació entre el que Déu diu i el que fa, la seva Paraula mateixa es manifesta com a viva i eficaç (cf. He 4,12), com ho indica, d'altra banda, el sentit de

l'expressió hebrea *dabar* . Igualment, en l'acció litúrgica ens trobem davant la seva Paraula, que realitza el que diu. Quan s'educa el poble de Déu a descobrir el caràcter performatiu de la Paraula de Déu en la litúrgia, se l'ajuda també a percebre l'actuació de Déu en la història de la Salvació i en la vida personal de cada membre.

Paraula de Déu i Eucaristia

54. El que s'afirma genèricament de la relació entre Paraula i sagraments, s'aprofundeix quan ens referim a la celebració eucarística. A més, la unitat íntima entre Paraula i Eucaristia està arrelada en el testimoni bíblic (cf. Jn 6, Lc 24), confirmada pels Pares de l'Església i reafirmada pel concili Vaticà II. [191] Referent a aquest tema, podem pensar en el gran discurs de Jesús sobre el pa de vida a la sinagoga de Cafarnaüm (cf. Jn 6,22-69), en el

rerefons del qual es percep la comparació entre Moisès i Jesús, entre qui va parlar cara a cara amb Déu (cf. Ex 33,11) i qui revela Déu (cf. Jn 1,18). En efecte, el discurs sobre el pa es refereix al do de Déu que Moisès va obtenir per al seu poble amb el mannà en el desert, i que, en realitat, és la Torà, la Paraula de Déu que dóna vida (cf. Sl 119; Pr 9,5). Jesús porta a compliment en si mateix l'antiga figura: «El pa de Déu és el que baixa del cel i dóna vida al món. [...] Jo sóc el pa de vida» (Jn 6,33-35). Aquí, «la Llei s'ha fet Persona. En el trobament amb Jesús, en certa manera ens alimentem del Déu vivent mateix, mengem realment “pa del cel”». [192] El pròleg de Joan aprofundeix en el discurs de Cafarnaüm: si en el primer el *Logos* de Déu es fa carn, en el segon és «pa» per a la vida del món (cf. Jn 6,51), fent al·lusió d'aquesta manera a l'entrega que Jesús farà d'ell mateix en el misteri de la creu,

confirmada per l'afirmació sobre la seva sang que es dóna per «beure» (cf. Jn 6,53). D'aquesta manera, en el misteri de l'Eucaristia es mostra quin és el veritable mannà, l'autèntic pa del cel: és el *Logos* de Déu que s'ha fet home, que s'ha lliurat a ell mateix per nosaltres en el misteri pasqual.

El relat de Lluc sobre els deixebles d'Emmaús ens permet una reflexió ulterior sobre la unió entre l'escolta de la Paraula i el partir el pa (cf. Lc 24,13-35). Jesús va sortir al seuencontre l'endemà del dissabte, va escoltar les manifestacions de la seva esperança decebuda i, fent-se company seu de camí, «els va explicar tots els passatges de les Escriptures que es refereixen a ell» (24,27). Juntament amb aquest caminant que es mostra tan inesperadament familiar en les seves vides, els dos deixebles comencen a mirar d'una manera nova les

Esriptures. El que havia passat en aquells dies ja no apareix com un fracàs, sinó com un compliment i nou començament. Això no obstant, tampoc aquestes paraules els semblen encara suficients als dos deixebles. L'Evangelí de Lluc ens diu que només quan Jesús va prendre el pa, va dir la benedicció, el va partir i els el va donar, «se'ls obriren els ulls i el van reconèixer» (24,31), mentre que abans «els seus ulls eren incapaços de reconèixer-lo» (24,16). La presència de Jesús, primer amb les paraules i després amb el gest de partir el pa, va fer possible que els deixebles el reconeguessin, i que poguessin reviure d'una manera nova el que abans havien experimentat amb ell: «¿No és veritat que el nostre cor s'abrusava dins nostre mentre ens parlava pel camí i ens obria el sentit de les Esriptures?» (24,32).

55. Aquests relats mostren com l'Escriptura mateixa ajuda a percebre la seva unió indissoluble amb l'Eucaristia. «Cal tenir sempre present que la Paraula divina que l'Església anuncia i llegeix en la litúrgia s'encamina sempre com el seu propi fi, cap al sacrifici de l'aliança i al convit de la gràcia, és a dir, a l'Eucaristia.» [193] Paraula i Eucaristia es pertanyen tan íntimament que no es pot comprendre l'una sense l'altra: la Paraula de Déu es fa sacramentalment carn en l'esdeveniment eucarístic. L'Eucaristia ens ajuda a entendre la Sagrada Escriptura, així com la Sagrada Escriptura, per la seva part, il·lumina i explica el misteri eucarístic. En efecte, sense el reconeixement de la presència real del Senyor en l'Eucaristia, la comprensió de l'Escriptura queda incompleta. Per això, «l'Església sempre i arreu ha mantingut i ha

volgut mantenir amb la mateixa veneració, bé que no amb el mateix culte, la Paraula de Déu i el misteri eucarístic. Seguint l'impuls i l'exemple del seu Fundador, mai no ha deixat de celebrar el seu misteri pasqual ni de reunir-se per fer la lectura de "tots els passatges de les Escripures que es refereixen a ell" (Lc 24,27), i per realitzar l'obra de Salvació amb el memorial del Senyor i els sagraments». [194]

Sacramentalitat de la Paraula

56. Pel que fa al caràcter performatiu de la Paraula de Déu en l'acció sacramental i l'aprofundiment de la relació entre Paraula i Eucaristia, ens hem endinsat en un tema significatiu, que ha sorgit durant l'Assemblea del Sínode, sobre la sacramentalitat de la Paraula. [195] Referent a això, convé recordar que el papa Joan Pau II ha parlat de l'«horitzó sacramental de la Revelació i, en particular [...], el signe

eucarístic on la unitat inseparable entre la realitat i el seu significat permet captar la profunditat del misteri». [196] D'aquí comprenem que, en l'origen de la sacramentalitat de la Paraula de Déu, hi ha precisament el misteri de l'Encarnació: «La Paraula s'ha fet carn» (Jn 1,14), la realitat del misteri revelat se'ns ofereix en la «carn» del Fill. La Paraula de Déu es fa perceptible a la fe mitjançant el «signe», com a paraula i gest humà. La fe, doncs, reconeix el Verb de Déu acollint els gestos i les paraules amb els quals ell mateix se'ns presenta. L'horitzó sacramental de la Revelació indica, per tant, la modalitat històrica salvadora amb què el Verb de Déu entra en el temps i en l'espai, convertint-se en interlocutor de l'home, que està cridat a acollir el seu do en la fe.

D'aquesta manera, la sacramentalitat de la Paraula es pot entendre en

analogia amb la presència real de Crist sota les espècies del pa i del vi consagrats. [197] En apropar-nos a l'altar i participar en el banquet eucarístic, realment combreguem el cos i la sang de Crist. La proclamació de la Paraula de Déu en la celebració comporta reconèixer que és Crist mateix qui està present i es dirigeix a nosaltres [198] per a ser rebut. Sobre l'actitud que s'ha de tenir respecte a l'Eucaristia i la Paraula de Déu, diu sant Jeroni: «Nosaltres llegim les Sagrades Escriptures. Jo penso que l'Evangelí és el cos de Crist, jo penso que les Sagrades Escriptures són el seu ensenyament. I quan ell diu: “si no mengeu la carn del Fill de l'home i no beveu la seva sang” (Jn 6,53), encara que aquestes paraules es puguin entendre com referides també al Misteri [eucarístic], això no obstant, el cos de Crist i la seva sang és realment la paraula de l'Escriptura, és l'ensenyament de Déu. Quan anem al Misteri

[eucarístic], si cau una partícula ens sentim perduts. I quan estem escoltant la Paraula de Déu, i se'ns aboca a l'orella la Paraula de Déu i la carn i la sang de Crist, mentre que nosaltres estem pensant en una altra cosa, quants greus perills correm?»

[199] Crist , realment present en les espècies del pa i del vi, és present de manera anàloga també en la Paraula proclamada en la litúrgia. Per tant, aprofundir en el sentit de la sacramentalitat de la Paraula de Déu pot afavorir una comprensió més unitària del misteri de la Revelació en «obres i paraules íntimament lligades», [200] afavorint la vida espiritual dels fidels i l'acció pastoral de l'Església.

La Sagrada Escripura i el Leccionari

57. En subratllar el nexa entre Paraula i Eucaristia, el Sínode ha volgut també tornar a cridar

justament l'atenció sobre alguns aspectes de la celebració inherents al servei de la Paraula. Voldria fer referència sobretot a la importància del Leccionari. La reforma promoguda pel concili Vaticà II [201] ha mostrat els seus fruits enriquint l'accés a la Sagrada Escriptura, que s'ofereix abundantment, sobretot en la litúrgia dels diumenges.

L'estructura actual, a més de presentar sovint els textos més importants de l'Escriptura, afavoreix la comprensió de la unitat del pla diví, mitjançant la correlació entre les lectures de l'Antic i del Nou Testament, «el centre de la qual és el Crist contemplat en el seu misteri pasqual». [202] Algunes dificultats que continua havent-hi per a captar la relació entre les lectures dels dos Testaments, han de ser considerades a la llum de la lectura canònica, és a dir, de la unitat intrínseca de tota la Bíblia. On sigui necessari, els organismes competents poden

disposar que es publiquin subsidis que ajudin a comprendre el nexa entre les lectures proposades pel Leccionari, les quals s'han de proclamar en l'assemblea litúrgica en la seva totalitat, com està previst en la litúrgia del dia. Altres problemes i dificultats eventuais s'han de comunicar a la Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments.

A més, no hem d'oblidar que l'actual Leccionari de ritu llatí té també un significat ecumènic, quan és utilitzat i apreciat també per confessions que encara no estan en plena comunió amb l'Església catòlica. De manera diferent es planteja la qüestió del Leccionari en la litúrgia de les Esglésies catòliques orientals, que el Sínode demana que «s'examini autoritzadament», [203] segons la tradició pròpia i les competències de les Esglésies *sui iuris* i tenint en

compte també en aquest cas el context ecumènic.

Proclamació de la Paraula i ministeri del lectorat

58. Ja en l'Assemblea sinodal sobre l'Eucaristia es va demanar una major cura en la proclamació de la Paraula de Déu. [204] Com és sabut, mentre que en la tradició llatina l'Evangelí és proclamat pel sacerdot o pel diaca, la primera i la segona lectura les proclama el lector encarregat, home o dona. Voldria fer-me ressò dels Pares sinodals, que també en aquesta circumstància han subratllat la necessitat de cuidar, amb una formació apropiada, [205] l'exercici del *munus* de lector en la celebració litúrgica, [206] i particularment el ministeri del lectorat que, com a tal, és un ministeri laïcal en el ritu llatí. Cal que els lectors encarregats d'aquest servei, encara que no hagin estat instituïts, siguin realment

idonis i estiguin preparats seriosament. Aquesta preparació ha de ser tant bíblica i litúrgica com tècnica: «La instrucció bíblica permet que els lectors puguin comprendre les lectures en llur propi context i entendre, a la llum de la fe, allò que constitueix el centre de l'anunci revelat. La instrucció litúrgica ha d'oferir als lectors una certa capacitat de percebre el sentit i l'estructura de la litúrgia de la Paraula i les raons de la connexió entre la litúrgia de la Paraula i la litúrgia eucarística. La preparació tècnica farà que els lectors cada dia siguin més aptes i més experts en l'art de fer-se escoltar pel poble, tant si llegeixen només de viva veu, com si ho fan amb l'ajuda de micròfons.»

[207] Importància de l'homilia

59. Hi ha també diferents oficis i funcions que corresponen a cadascú «pel que fa a la paraula de Déu. Així tots els fidels escolten i mediten la

Paraula, però només l'exposen aquells que [...] han rebut l'encàrrec d'exercir aquest ministeri», [208] és a dir, bisbes, preveres i diaques. Per això, s'entén l'atenció que s'ha donat en el Sínode al tema de l'homilia. Ja en l'Exhortació apostòlica postsinodal *Sacramentum caritatis*, vaig recordar que «la necessitat de millorar la qualitat de l'homilia està en relació amb la importància de la Paraula de Déu. En efecte, aquesta “és part de l'acció litúrgica”; té la comesa d'afavorir una millor comprensió i eficàcia de la Paraula de Déu en la vida dels fidels». [209]

L'homilia constitueix una actualització del missatge bíblic, de manera que porti els fidels a descobrir la presència i l'eficàcia de la Paraula de Déu en l'avui de la pròpia vida. Ha d'apuntar a la comprensió del misteri que se celebra, convidar a la missió, disposant l'assemblea a la professió de fe, a la pregària universal i a la

litúrgia eucarística. Per tant, els qui per ministeri específic estan encarregats de la predicació, s'han de prendre molt seriosament aquesta tasca. S'han d'evitar homilies genèriques i abstractes, que amaguin la senzillesa de la Paraula de Déu, així com divagacions inútils que corren el risc d'atreure l'atenció més sobre el predicador que sobre el cor del missatge evangèlic. Ha de quedar clar als fidels que el que interessa al predicador és mostrar Crist, que ha de ser el centre de tota homilia. Per això es requereix que els predicadors tinguin familiaritat i tracte assidu amb el text sagrat; [210] que es preparin per a l'homilia amb la meditació i la pregària, perquè prediquin amb convicció i passió. L'Assemblea sinodal ha exhortat perquè es tinguin presents les següents preguntes: «Què diuen les lectures proclamades? Què em diuen a mi personalment? Què he de dir a la comunitat, tenint en compte la

seva situació concreta?» [211] El predicador ha de «ser el primer a deixar-se interpel·lar per la Paraula de Déu que anuncia», [212] perquè, com diu sant Agustí: «Perd el temps predicant exteriorment la Paraula de Déu qui no n'és oient en el seu interior.» [213] Cal que es tingui cura amb especial atenció de l'homilia dominical i de la de les solemnitats, però que no deixi d'oferir-se també, quan sigui possible, breus reflexions apropiades a la situació durant la setmana en les misses *cum populo* , per ajudar els fidels a acollir i fer fructuosa la Paraula escoltada.

Oportunitat d'un directori homilètic

60. Predicar de manera apropiada atenint-se al Leccionari és realment un art en el qual cal exercitar-se. Per tant, en continuïtat amb el que es requereix en el Sínode anterior, [214] demano a les autoritats competents

que, en relació amb el Compendi eucarístic, [215] es pensi també en instruments i subsidis adequats per a ajudar els ministres a exercir de la millor manera possible la seva tasca, com, per exemple, amb un directori sobre l'homilia, de manera que els predicadors puguin trobar-hi una ajuda útil per a preparar-se en l'exercici del ministeri. Com ens ho recorda sant Jeroni, la predicació s'ha d'acompanyar amb el testimoniatge de la pròpia vida: «Que els teus actes no desmenteixin les teves paraules, perquè no passi que, quan tu prediques a l'església, algú comenti dintre seu: “Per què, doncs, precisament tu no et comportes així?” [...] En el sacerdot de Crist el pensament i la paraula han d'anar d'acord.» [216] **Paraula de Déu, reconciliació i unció dels malalts**

61. Si bé l'Eucaristia està sens dubte en el centre de la relació entre Paraula de Déu i sagraments, convé

subratllar, però, la importància de la Sagrada Escriptura també en els altres sacraments, especialment en els de guarició, és a dir, el sacrament de la reconciliació o de la penitència, i el sacrament de la unció dels malalts. Sovint es descuida la referència a la Sagrada Escriptura en aquests sacraments. Per contra, cal que se li doni l'espai que li correspon. En efecte, mai no s'ha d'oblidar que «la Paraula de Déu és paraula de reconciliació perquè Déu reconcilia amb ell totes les coses (cf. 2Co 5,18-20; Ef 1,10). El perdó misericordiós de Déu, encarnat en Jesús, aixeca el pecador». [217] «Per la Paraula de Déu el cristià és il·luminat en el coneixement dels seus pecats i és cridat a la conversió i a la confiança en la misericòrdia de Déu.» [218] Perquè s'aprofundeix en la força reconciliadora de la Paraula de Déu, es recomana que cada penitent prepari la confessió meditant un passatge adequat de la

Sagrada Escripura i comenci la confessió mitjançant la lectura o l'escolta d'una monició bíblica, segons el que preveu el ritual. A més, en manifestar després la seva contrició, convé que el penitent utilitzi una expressió prevista en el ritual, «composta amb paraules de la Sagrada Escripura». [219] Quan sigui possible, és convenient també que, en moments particulars de l'any, o quan se'n presenti l'oportunitat, la confessió de diversos penitents tingui lloc dins de celebracions penitencials, com ho preveu el ritual, respectant les tradicions litúrgiques diverses i donant una major amplitud a la celebració de la Paraula amb lectures apropiades.

Tampoc s'ha d'oblidar, pel que fa al sagrament de la unció dels malalts, que «la força guaridora de la Paraula de Déu és una crida urgent a una conversió personal constant de l'oient mateix». [220] La Sagrada

Esriptura conté nombrosos textos de consol, ajuda i guaricions que es deuen a la intervenció de Déu. Cal recordar especialment la proximitat de Jesús als qui sofreixen, i que ell mateix, el Verb de Déu encarnat, ha carregat amb els nostres dolors i ha patit per amor a l'home, donant així sentit a la malaltia i a la mort. És bo que en les parròquies i sobretot en els hospitals se celebri, segons les circumstàncies, el sagrament de la unció dels malalts de manera comunitària. Que en aquestes ocasions es doni espai ampli a la celebració de la Paraula i s'ajudi els fidels malalts a viure amb fe el seu estat de sofriment units al sacrifici redemptor de Crist que ens lliura del mal.

Paraula de Déu i Litúrgia de les Hores

62. Entre les formes de pregària que exalten la Sagrada Esriptura es

troba sens dubte la Litúrgia de les Hores. Els Pares sinodals han afirmat que és una «forma privilegiada d'escolta de la Paraula de Déu, perquè posa en contacte els fidels amb la Sagrada Escriptura i amb la Tradició viva de l'Església». [221]

S'ha de recordar abans que res la dignitat teològica i eclesial profunda d'aquesta pregària. En efecte, «en la Litúrgia de les Hores, l'Església, exercint la funció sacerdotal de Crist, el seu cap, ofereix a Déu sense interrupció (cf. 1Te 5,17) el sacrifici de lloança, és a dir, el fruit d'uns llavis que professen el seu nom (cf. He 13,15). Aquesta pregària és “la veu de la mateixa Esposa que parla a l'Espòs, encara més: és la pregària de Crist, amb el seu cos, al Pare”». [222]

Pel que fa a això, el concili Vaticà II afirma: «Per tant, tots els qui ho practiquen compleixen d'una banda una obligació de l'Església i comparteixen, de l'altra, l'honor suprem de l'Esposa de Crist, perquè

són davant el tron de Déu, fent-li lloança en nom de la Mare Església.» [223] A la Litúrgia de les Hores, com a pregària pública de l'Església, es manifesta l'ideal cristià de santificar tot el dia, al ritme de l'escolta de la Paraula de Déu i de la recitació dels salms, de manera que tota activitat tingui el seu punt de referència en la lloança oferta a Déu.

Els qui pel seu estat de vida tenen el deure de recitar la Litúrgia de les Hores, que visquin amb fidelitat aquest compromís en favor de tota l'Església. Els bisbes, els sacerdots i els diaques aspirants al sacerdoci, que han rebut de l'Església el manament de celebrar-la, tenen l'obligació de recitar cada dia totes les Hores. [224] Pel que fa a l'obligatorietat d'aquesta litúrgia en les Esglésies orientals catòliques *sui iuris*, s'ha de seguir el que indica el dret propi. [225] A més, encoratjo les comunitats de vida consagrada a ser

exemplars en la celebració de la Litúrgia de les Hores, de manera que puguin ser un punt de referència i d'inspiració per a la vida espiritual i pastoral de tota l'Església.

El Sínode ha manifestat el desig que es difongui més en el poble de Déu aquest tipus de pregària, especialment la recitació de laudes i vespres. Això farà augmentar en els fidels la familiaritat amb la Paraula de Déu. Cal destacar també el valor de la Litúrgia de les Hores prevista en les primeres vespres dels diumenges i de les solemnitats, especialment per a les Esglésies orientals catòliques. Per això, recomano que, on sigui possible, les parròquies i les comunitats de vida religiosa fomentin aquesta pregària amb la participació dels fidels.

Paraula de Déu i Ritual de benediccions

63. En l'ús del Ritual de benediccions, cal que es presti també atenció a l'espai previst per a la proclamació, l'escolta i l'explicació de la Paraula de Déu mitjançant monicions breus. En efecte, el gest de la benedicció, en els casos previstos per l'Església i quan els fidels ho demanen, no ha de quedar aïllat, sinó relacionat en la seva justa mesura amb la vida litúrgica del poble de Déu. En aquest sentit, la benedicció, com a autèntic signe sagrat, «pren el seu ple sentit i eficàcia de la proclamació de la Paraula de Déu». [226] Així doncs, és important aprofitar també aquestes circumstàncies per a revifar en els fidels la fam i la set de tota paraula que surt de la boca de Déu (cf. Mt 4,4).

**Suggeriments i propostes
concretes per a l'animació
litúrgica**

64. Després d'haver recordat alguns elements fonamentals de la relació entre litúrgia i Paraula de Déu, vull ara resumir i valorar algunes propostes i suggeriments recomanades pels Pares sinodals, per tal d'afavorir cada vegada més en el poble de Déu una major familiaritat amb la Paraula de Déu en l'àmbit dels actes litúrgics o, en tot cas, referits a ells.

a) Celebracions de la Paraula de Déu

65. Els Pares sinodals han exhortat tots els pastors a promoure moments de celebració de la Paraula en les comunitats a ells confiades: [227] són ocasions privilegiades d'encontre amb el Senyor. Per això, aquesta pràctica comportarà grans beneficis per als fidels, i s'ha de considerar un element rellevant de la pastoral litúrgica. Aquestes celebracions adquireixen una rellevància especial en la preparació de l'eucaristia

dominical, de manera que els creients tinguin la possibilitat d'endinsar-se més en la riquesa del Leccionari per a pregar i meditar la Sagrada Escripura, sobretot en els temps litúrgics més destacats: Advent i Nadal, Quaresma i Pasqua. A més, es recomana encaridament la celebració de la Paraula de Déu en aquelles comunitats en les quals, per l'escassetat de sacerdots, no és possible celebrar el sacrifici eucarístic en els dies festius de precepte. Tenint en compte les indicacions ja exposades en l'Exhortació apostòlica postsinodal *Sacramentum caritatis* sobre les assemblees dominicals en absència de sacerdot, [228] recomano que les autoritats competents confeccionin directoris rituals, valorant l'experiència de les Esglésies particulars. D'aquesta manera, s'afavorirà en aquests casos la celebració de la Paraula que alimenti la fe dels creients, evitant, però, que

aquesta es confongui amb les celebracions eucarístiques; encara més, «haurien de ser ocasions privilegiades per a demanar a Déu que envii preveres sants». [229]

A més, els Pares sinodals han convidat a celebrar també la Paraula de Déu en ocasió de pelegrinatges, festes particulars, missions populars, recessos espirituals i dies especials de penitència, de reparació i de perdó. Pel que fa a les moltes formes de pietat popular, encara que no són actes litúrgics i no s'han de confondre amb les celebracions litúrgiques, convé que s'hi inspirin i, sobretot, ofereixin un espai adequat a la proclamació i a l'escolta de la Paraula de Déu; en efecte, «en les paraules de la Bíblia, la pietat popular trobarà una font inesgotable d'inspiració, models insuperables de pregària i propostes fecundes de temes diversos». [230] *b) La Paraula i el silenci*

66. Força intervencions dels Pares sinodals han insistit en el valor del silenci en relació amb la Paraula de Déu i amb la seva recepció en la vida dels fidels. [231] En efecte, la Paraula només pot ser pronunciada i escoltada en el silenci, exterior i interior. El nostre temps no afavoreix el recolliment, i a vegades fa la impressió que es té por gairebé d'allunyar-se dels instruments de comunicació de masses, encara que sigui només per un moment. Per això s'ha d'educar el poble de Déu en el valor del silenci. Redescobrir el lloc central de la Paraula de Déu en la vida de l'Església vol dir també redescobrir el sentit del recolliment i de la quietud interior. La gran tradició patristica ens ensenya que els misteris de Crist estan units al silenci, [232] i només en ell la Paraula pot trobar estada en nosaltres, com va passar en Maria, dona de la Paraula i del silenci inseparablement. Les nostres

litúrgies han de facilitar aquesta escolta autèntica: *Verbo crescente, verba deficiunt* . [233]

Aquest valor ha de resplendir particularment en la Litúrgia de la Paraula, que «s'ha de celebrar de tal manera que faciliti la meditació». [234] Quan el silenci està previst, s'ha de considerar «com a part de la celebració». [235] Per tant, exhorto els pastors a fomentar els moments de recolliment, per mitjà dels quals, amb l'ajuda de l'Esperit Sant, la Paraula de Déu s'acull en el cor.

c) Proclamació solemne de la Paraula de Déu

67. Un altre suggeriment manifestat en el Sínode ha estat el de ressaltar, sobretot en les solemnitats litúrgiques rellevants, la proclamació de la Paraula, especialment l'Evangelí, utilitzant l'evangelari, portat processionalment durant els ritus inicials i després traslladat a

l'ambó pel diaca o per un sacerdot per a la proclamació. D'aquesta manera, s'ajuda el poble de Déu a reconèixer que «la lectura de l'Evangelí constitueix el punt culminant d'aquesta Litúrgia de la Paraula». [236] Seguint les indicacions contingudes en l'Ordenament de les lectures de la missa, convé donar relleu a la proclamació de la Paraula de Déu amb el cant, especialment l'Evangelí, sobretot en solemnitats determinades. La salutació, l'anunci inicial: «Lectura de l'Evangelí...», i el final, «Paraula del Senyor», és bo de cantar-los per a subratllar la importància del que s'ha llegit. [237]

d) La Paraula de Déu en el temple cristià

68. Per tal d'afavorir l'escolta de la Paraula de Déu no s'han de descuidar aquells mitjans que poden ajudar els fidels a una major atenció. En aquest sentit, cal que en els

edificis sagrats es tingui sempre en compte l'acústica, respectant les normes litúrgiques i arquitectòniques. «Els bisbes, amb l'ajuda adient, han de procurar que, en la construcció de les esglésies, aquestes siguin llocs adequats per a la proclamació de la Paraula, la meditació i la celebració eucarística. I que els espais sagrats, també fora de l'acció litúrgica, siguin eloqüents, presentant el misteri cristià en relació amb la Paraula de Déu.» [238]

S'ha de prestar una atenció especial a l'ambó com a lloc litúrgic des del qual es proclama la Paraula de Déu. Ha de col·locar-se en un lloc ben visible, envers el qual es dirigeixi espontàniament l'atenció dels fidels durant la Litúrgia de la Paraula. Convé que sigui fix, com a element escultòric en harmonia estètica amb l'altar, de manera que representi visualment el sentit teològic de la doble taula de la Paraula i de

l'Eucaristia. Des de l'ambó es proclamen les lectures, el salm responsorial i el pregó pasqual; poden fer-s'hi també l'homilia i les intencions de la pregària universal. [239]

A més, els Pares sinodals suggereixen que a les esglésies es destini un lloc de relleu on es col·loqui la Sagrada Escriptura també fora de la celebració. [240] En efecte, cal que el llibre que conté la Paraula de Déu tingui un lloc visible i d'honor en el temple cristià, però sense ocupar el centre, que correspon al sagrari amb el Santíssim Sagrament. [241] e)
Exclusivitat dels textos bíblics en la litúrgia

69. El Sínode ha reiterat a més amb vigor el que, d'altra banda, estableixen ja les normes litúrgiques de l'Església, [242] és a dir, que les lectures agafades de la Sagrada Escriptura mai no siguin substituïdes

per altres textos, per més significatiu que semblin des del punt de vista pastoral o espiritual: «Cap text d'espiritualitat o de literatura pot arribar a tenir el valor i la riquesa que conté la Sagrada Escriptura, que és Paraula de Déu.» [243] Es tracta d'una antiga disposició de l'Església que s'ha de mantenir. [244] Ja el papa Joan Pau II, davant alguns abusos, va recordar la importància de no substituir mai la Sagrada Escriptura amb altres lectures. [245] Recordem que també el Salm responsorial és Paraula de Déu, amb el qual responem a la veu del Senyor i, per tant, no ha de ser substituït per altres textos. És molt convenient, fins i tot, que es canti.

f) El cant litúrgic bíblicament inspirat

70. Per a enaltir la Paraula de Déu durant la celebració litúrgica, cal que es tingui també en compte el cant en els moments previstos pel ritu

mateix, afavorint aquell que tingui una clara inspiració bíblica i que sàpiga expressar, mitjançant una concordança harmònica entre les paraules i la música, la bellesa de la Paraula divina. En aquest sentit, convé valorar els cants que ens ha llegat la tradició de l'Església i que respecten aquest criteri. Penso, en particular, en la importància del cant gregorià. [246] *g) Especial atenció als discapacitats de la vista i de l'oïda*

71. En aquest context, voldria també recordar que el Sínode ha recomanat prestar una atenció especial als qui, per la seva condició particular, tenen problemes per a participar activament en la litúrgia, com per exemple els discapacitats en els sentits de la vista i de l'oïda. Animo les comunitats cristianes que, en la mesura del possible, ajudin amb instruments adequats els germans i germanes que tenen aquesta dificultat, perquè també ells puguin

tenir un contacte viu amb la Paraula de Déu. [247] **La Paraula de Déu en la vida eclesial**

Trobar la Paraula de Déu en la Sagrada Escriptura

72. Si bé és veritat que la litúrgia és el lloc privilegiat per a la proclamació, l'escolta i la celebració de la Paraula de Déu, és cert també els cors dels fidels s'han de preparar per a aquest encontre i, sobretot, l'han d'aprofundir i assimilar. En efecte, la vida cristiana es caracteritza essencialment pel trobament amb Jesucrist que ens crida a seguir-lo. Per això, el Sínode dels Bisbes ha reiterat més d'una vegada la importància de la pastoral en les comunitats cristianes, com a àmbit propi on recórrer un itinerari personal i comunitari pel que fa a la Paraula de Déu, de manera que aquesta sigui realment el fonament de la vida espiritual. Al costat dels

Pares sinodals, expresso el desig profund que floreixi «una nova etapa de més amor a la Sagrada Escriptura per part de tots els membres del poble de Déu, de manera que, mitjançant la seva lectura orant i fidel al llarg del temps, s'aprofundeixi la relació amb la persona mateixa de Jesús». [248]

No falten en la història de l'Església recomanacions per part dels sants sobre la necessitat de conèixer l'Escriptura per a créixer en l'amor de Crist. Aquesta és una dada particularment clara en els Pares de l'Església. Sant Jeroni, gran enamorat de la Paraula de Déu, es preguntava: «¿Com es podria viure sense la ciència de les Escriptures, mitjançant les quals s'aprèn a conèixer Crist mateix, que és la vida dels creients?» [249] Era molt conscient que la Bíblia és l'instrument «amb què Déu parla cada dia als creients». [250] Així, sant Jeroni dona aquest consell a la

llevadora romana Leta per a l'educació de la seva filla: «Assegura't que estudiï cada dia algun pas de l'Escriptura [...]. Que la pregària segueixi a la lectura, i la lectura a la pregària. [...] Que, en lloc de les joies i els vestits de seda, estimi els Llibres divins.» [251] Val també per a nosaltres el que sant Jeroni va escriure al sacerdot Nepozità: «Llegeix amb molta freqüència les Escriptures divines, més encara, no deixis mai de tenir el Llibre sant a les teves mans. Aprèn aquí el que tu has d'ensenyar.» [252] A exemple del gran sant, que va dedicar la seva vida a l'estudi de la Bíblia i que va deixar a l'Església la seva traducció llatina, anomenada *Vulgata*, i de tots els sants, que han posat en el centre de la seva vida espiritual el trobament amb Crist, renovem el nostre compromís d'aprofundir en la Paraula que Déu ha donat a l'Església: podrem aspirar així a aquest «alt grau de la vida cristiana

ordinària», [253] allò que el papa Joan Pau II desitjava al principi del tercer mil·lenni cristià i que s'alimenta constantment de l'escolta de la Paraula de Déu.

L'animació bíblica de la pastoral

73. En aquest sentit, el Sínode ha convidat a un esforç pastoral particular per a ressaltar el lloc central de la Paraula de Déu en la vida eclesial, recomanant «incrementar la “pastoral bíblica”, no en juxtaposició amb altres formes de pastoral, sinó com a animació bíblica de tota la pastoral.» [254] No es tracta, doncs, d'afegir cap trobada a la parròquia o a la diòcesi, sinó d'aconseguir que les activitats habituals de les comunitats cristianes, de les parròquies, de les associacions i dels moviments, s'interessin realment pel trobament personal amb Crist, que es comunica en la seva Paraula. Així, ja que «la

ignorància de les Escripures és ignorància de Crist», [255] l'animació bíblica de tota la pastoral ordinària i extraordinària portarà a un major coneixement de la persona de Crist, revelador del Pare i plenitud de la Revelació divina.

Per tant, exhorto els pastors i fidels a tenir en compte la importància d'aquesta animació: serà també la millor manera per a afrontar alguns problemes pastorals posats en relleu durant l'Assemblea sinodal, i vinculats, per exemple, a la proliferació de sectes que difonen una lectura distorsionada i instrumental de la Sagrada Escripura. Allí on no es forma els fidels en un coneixement de la Bíblia segons la fe de l'Església, en el marc de la seva Tradició viva, es deixa de fet un buit pastoral, en el qual realitats com les sectes poden trobar terreny on arrelar. Per això, cal també dotar d'una preparació

adequada els sacerdots i laics perquè puguin instruir el poble de Déu en el coneixement autèntic de les Escripures.

A més, com s'ha subratllat durant els treballs sinodals, convé que en l'activitat pastoral s'afavoreixi també la difusió de petites comunitats, «formades per famílies, radicades a les parròquies o vinculades a diversos moviments eclesials i noves comunitats», [256] en les quals es promogui la formació, la pregària i el coneixement de la Bíblia segons la fe de l'Església.

Dimensió bíblica de la catequesi

74. Un moment important de l'animació pastoral de l'Església en el qual es pot redescobrir adequadament el lloc central de la Paraula de Déu és la catequesi, que, en les seves diverses formes i fases, ha d'acompanyar sempre el poble de Déu. El trobament dels deixebles

d'Emmaús amb Jesús, descrit per l'evangelista Lluc (cf. Lc 24,13-35), representa en certa manera el model d'una catequesi en el centre de la qual hi ha l'«explicació de les Escriptures», que només Crist és capaç de donar (cf. Lc 24,27-28), mostrant en ell mateix el seu compliment. [257] D'aquesta manera, reneix l'esperança més forta que qualsevol fracàs, i fa d'aquells deixebles testimonis convençuts i creïbles del Ressuscitat.

En el Directori general per a la catequesi trobem indicacions vàlides per a animar bíblicament la catequesi, i m'hi remeto. [258] En aquesta circumstància, vull subratllar sobretot que la catequesi «ha d'estar totalment impregnada del pensament, l'esperit i les actituds bíbliques i evangèliques, a través d'un contacte assidu amb els textos mateixos, i vull recordar també que la catequesi serà més rica i eficaç

com més llegeixi els textos amb la intel·ligència i el cor de l'Església», [259] i com més s'inspiri en la reflexió i en la vida bimil·lenària de l'Església. S'ha de fomentar, doncs, el coneixement de les figures, dels fets i les expressions fonamentals del text sagrat. Per a això, pot ajudar també una memorització intel·ligent d'alguns passatges bíblics particularment eloqüents dels misteris cristians. L'activitat catequètica comporta un acostament a les Escripures en la fe i en la Tradició de l'Església, de manera que es perceben aquestes paraules com vives, igual que Crist és viu avui on n'hi ha dos o tres de reunits en el seu nom (cf. Mt 18,20). A més, ha de comunicar de manera vital la història de la Salvació i els continguts de la fe de l'Església, perquè tot fidel reconegui que també la seva existència personal pertany a aquesta mateixa història.

En aquesta perspectiva, és important subratllar la relació entre la Sagrada Escriptura i el *Catecisme de l'Església catòlica*, com ho diu el Directori general per a la catequesi: «La Sagrada Escriptura, com a “Paraula de Déu escrita sota la inspiració de l'Esperit Sant”, i el *Catecisme de l'Església catòlica*, com a expressió rellevant actual de la Tradició viva de l'Església i norma segura per a l'ensenyament de la fe, estan cridats, cadascun a la seva manera i segons la seva específica autoritat, a fecundar la catequesi en l'Església contemporània.» [260] **Formació bíblica dels cristians**

75. Per a assolir l'objectiu desitjat pel Sínode que tota la pastoral tingui un caràcter bíblic més gran, cal que els cristians, i en particular els catequistes, tinguin una formació adequada. Pel que fa a aquest tema, s'ha de prestar atenció a l'apostolat bíblic, un mètode molt vàlid per a

aquesta finalitat, com ho demostra l'experiència eclesial. Els Pares sinodals, a més, han recomanat que, potenciant tant com sigui possible les estructures acadèmiques ja existents, s'estableixin centres de formació per a laics i missioners, en els quals s'apregui a comprendre, a viure i a anunciar la Paraula de Déu i, on calgui, «es creïn instituts especialitzats amb la finalitat que els exegetes tinguin una comprensió teològica sòlida i una sensibilitat adequada per als contextos de la seva missió». [261] **La Sagrada Escriptura en les grans trobades eclesials**

76. Entre les moltes iniciatives que es poden prendre, el Sínode suggereix que en les trobades, tant diocesans com nacionals o internacionals, se subratlli més la importància de la Paraula de Déu, de l'escolta i la lectura creient i orant de la Bíblia. Així doncs, cal lloar que en els

congressos eucarístics, nacionals i internacionals, en les jornades mundials de la joventut i en altres trobades, es doni més espai a les celebracions de la Paraula i a moments de formació de caràcter bíblic. [262] **Paraula de Déu i vocacions**

77. El Sínode, en destacar l'exigència intrínseca de la fe d'aprofundir la relació amb Crist, Paraula de Déu entre nosaltres, ha volgut també posar en relleu el fet que aquesta Paraula crida cadascú personalment, manifestant així que la vida mateixa és vocació en relació amb Déu. Això vol dir que, com més aprofundim en la nostra relació personal amb el Senyor Jesús, més ens adonarem que ell ens crida a la santedat mitjançant opcions definitives, amb les quals la nostra vida correspon al seu amor, assumint tasques i ministeris per a edificar l'Església. En aquesta perspectiva, s'entén la invitació del

Sínode a tots els cristians perquè aprofundeixin la seva relació amb la Paraula de Déu com a batejats, però també com a cridats a viure segons els diversos estats de vida. Aquí toquem un dels punts clau de la doctrina del concili Vaticà II, que ha subratllat la vocació a la santedat de tot fidel, cadascú en el propi estat de vida. [263] En la Sagrada Escriptura és on trobem revelada la nostra vocació a la santedat: «Sigueu sants, perquè jo sóc sant» (Lv 11,44; 19,2; 20,7). I sant Pau mostra l'arrel cristològica: el Pare «ens escollí en ell [la persona de Crist] abans de crear el món, perquè fóssim sants, irreprensibles als seus ulls» (Ef 1,4). D'aquesta manera podem sentir com dirigida a cada un de nosaltres la seva salutació als germans i germanes de la comunitat de Roma: «A tots els estimats de Déu [...] i que ell ha cridat a ser sants, us desitjo la gràcia i la pau de part de Déu, el

nostre Pare, i de Jesucrist, el Senyor» (Rm 1,7).

a) Paraula de Déu i ministres ordenats

78. Dirigint-me ara en primer lloc als ministres ordenats de l'Església, els recordo el que el Sínode ha afirmat: «La Paraula de Déu és indispensable per a formar el cor d'un bon pastor, ministre de la Paraula.» [264] Els bisbes, preveres i diaques no poden pensar de cap manera a viure la seva vocació i missió sense un compromís decidit i renovat de santificació, que té en el contacte amb la Bíblia un dels pilars.

79. Als qui han estat cridats a l'episcopat, i són els primers i més autoritzats anunciadors de la Paraula, vull reiterar el que deia el papa Joan Pau II en l'exhortació apostòlica postsinodal *Pastores gregis* . Per a alimentar i fer progressar la pròpia vida espiritual,

el Bisbe ha de posar sempre «en primer lloc, la lectura i la meditació de la Paraula de Déu. Tot Bisbe ha d'encomanar-se sempre i ha de sentir-se encomanat: “Ara us confio a Déu i a la paraula de la seva gràcia, que té prou poder per a edificar i donar l’heretat a tots els qui ha santificat” (Ac 20,32). Per tant, abans de ser transmissor de la Paraula, el Bisbe, com els seus sacerdots i els fidels, i fins i tot com l’Església mateixa, ha de ser oient de la Paraula. Ha d’estar com “dins” de la Paraula, per deixar-se protegir i alimentar com a la falda de la mare».

[265] A imitació de Maria, *Virgo audiens* i Reina dels Apòstols, recomano a tots els germans en l’episcopat la lectura personal freqüent i l’estudi assidu de la Sagrada Escripura.

80. Pel que fa als sacerdots, voldria també remetre’m a les paraules del papa Joan Pau II, el qual, en

l'Exhortació apostòlica postsinodal *Pastores dabo vobis* , va recordar que «el sacerdot és, abans que res, ministre de la Paraula de Déu, és l'ungit i enviat per anunciar a tothom l'evangeli del Regne, cridant cada home a l'obediència de la fe i conduint els creients a un coneixement i a una comunió cada vegada més profunds del misteri de Déu, revelat i comunicat a nosaltres en Crist». Per això, el sacerdot mateix ha de ser el primer a cultivar una gran familiaritat personal amb la Paraula de Déu: «No en té prou de conèixer el seu aspecte lingüístic o exegetíc, que és també necessari; necessita acostar-se a la Paraula amb un cor dòcil i orant, perquè ella penetri a fons en els seus pensaments i sentiments i engendri dins seu una mentalitat nova: “el pensament de Crist” (1Co 2,16).»

[266] En conseqüència, les seves paraules, les seves decisions i les seves actituds han de ser cada

vegada més una transparència, un anunci i un testimoniatge de l'evangeli: «Només “restant” en la Paraula, el sacerdot serà un deixeble perfecte del Senyor; coneixerà la veritat i serà veritablement lliure.»
[267]

En definitiva, la crida al sacerdoci requereix ser consagrats «en la veritat». Jesús mateix formula aquesta exigència pel que fa als seus deixebles: «Consagra'ls en la veritat, que és la teva Paraula. Tal com tu m'has enviat al món, jo també els hi he enviat» (Jn 17,17-18). Els deixebles estan, en certa manera, «submergits en l'íntim de Déu mitjançant la seva immersió en la Paraula de Déu. La Paraula de Déu és, per dir-ho d'alguna manera, el bany que els purifica, el poder creador que els transforma en l'ésser de Déu». [268]
I, ja que Crist mateix és la Paraula de Déu feta home (cf. Jn 1,14), és «la Veritat» (Jn 14,6), la pregària de Jesús

al Pare —«consagra'ls en la veritat»— vol dir en el sentit més profund: «Fes-los una sola cosa amb mi, Crist. Subjecta'ls a mi. Posa'ls dintre meu. I, en efecte, en darrer terme hi ha un únic sacerdot de la Nova Aliança, Jesucrist mateix.» [269] Cal, per tant, que els sacerdots renovin cada vegada més profundament la consciència d'aquesta realitat.

81. Voldria fer referència també al lloc de la Paraula de Déu en la vida dels qui estan cridats al diaconat, no només com a grau previ a l'orde del presbiterat, sinó com a servei permanent. El Directori per al diaconat permanent diu que «de la identitat teològica del diaca brollen amb claredat els trets de la seva espiritualitat específica, que es presenta essencialment com a espiritualitat de servei. El model per excel·lència és Crist servent, que va viure totalment dedicat al servei de Déu, pel bé dels homes». [270] En

aquesta perspectiva s'entén que, en les diverses dimensions del ministeri diaconal, un «element que distingeix l'espiritualitat diaconal és la Paraula de Déu, de la qual el diaca està cridat a ser missatger qualificat, creient el que proclama, ensenyant el que creu, vivint el que ensenya». [271]

Recomano, per tant, que els diaques cultivin en la seva vida una lectura creient de la Sagrada Escriptura amb l'estudi i la pregària. Que siguin introduïts a la Sagrada Escriptura i a la seva interpretació correcta, a la teologia de l'Antic i del Nou Testament, a la interrelació entre Escriptura i Tradició; a l'ús de l'Escriptura en la predicació, en la catequesi i, en general, en l'activitat pastoral. [272] *b) Paraula de Déu i candidats a l'orde sagrat*

82. El Sínode ha donat importància particular al paper decisiu de la Paraula de Déu en la vida espiritual dels candidats al sacerdoci

ministerial: «Els candidats al sacerdoci han d'aprendre a estimar la Paraula de Déu. Per tant, l'Escriptura ha de ser l'ànima de la seva formació teològica, subratllant la circularitat indispensable entre exegesi, teologia, espiritualitat i missió.» [273] Els aspirants al sacerdoci ministerial estan cridats a una relació personal profunda amb la Paraula de Déu, especialment en la *lectio divina*, perquè d'aquesta relació s'alimenta la pròpia vocació: amb la llum i la força de la Paraula de Déu, la pròpia vocació pot descobrir-se, entendre's, estimar-se, seguir-se, i complir la pròpia missió, guardant en el cor el disseny de Déu, de manera que la fe, com a resposta a la Paraula, es converteixi en el nou criteri de judici i apreciació dels homes i les coses, dels esdeveniments i dels problemes. [274]

Aquesta atenció a la lectura orant de l'Escriptura de cap manera no ha de

significar una dicotomia respecte a l'estudi exegetíc requerit en el temps de la formació. El Sínode ha encomanat que s'ajudi concretament els seminaristes a veure la relació entre l'estudi bíblic i la pregària amb l'Escriptura. L'estudi de les Escriptures els ha de fer més conscients del misteri de la Revelació divina, alimentant una actitud de resposta orant a Déu que parla. D'altra banda, una autèntica vida de pregària farà també créixer necessàriament en l'ànima del candidat el desig de conèixer cada vegada més el Déu que s'ha revelat en la seva Paraula com a amor infinit. Per tant, s'haurà de posar la màxima cura perquè en la vida dels seminaristes es conreï aquesta reciprocitat entre estudi i pregària. Per això, cal que s'orienti els candidats a un estudi de la Sagrada Escriptura mitjançant mètodes que afavoreixin aquest enfocament integral.

c) Paraula de Déu i vida consagrada

83. Pel que fa a la vida consagrada, el Sínode ha recordat abans que res que «neix de l'escolta de la Paraula de Déu i acull l'Evangelí com la seva norma de vida». [275] En aquest sentit, viure seguint el Crist cast, pobre i obedient es converteix «en» exegesi «viva de la Paraula de Déu». [276] L'Esperit Sant, en virtut del qual s'ha escrit la Bíblia, és el mateix que «ha il·luminat amb llum nova la Paraula de Déu als fundadors i fundadores. D'ella ha brotat cada carisma i d'ella vol ser expressió cada regla», [277] donant origen a itineraris de vida cristiana marcats per la radicalitat evangèlica.

Voldria recordar que la gran tradició monàstica ha tingut sempre com a element constitutiu de la seva espiritualitat la meditació de la Sagrada Escriptura, particularment en la modalitat de la *lectio divina* .

També avui, les formes antigues i noves d'especial consagració estan cridades a ser escoles veritables de vida espiritual, on es llegeixen les Escriptures segons l'Esperit Sant en l'Església, de manera que tot el poble de Déu se'n pugui beneficiar. El Sínode, per tant, recomana que mai no falti a les comunitats de vida consagrada una formació sòlida per a la lectura creient de la Bíblia. [278]

Voldria fer-me ressò una vegada més de la gratitud i l'interès que el Sínode ha manifestat per les formes de vida contemplativa, que pel seu carisma específic dediquen molt de temps de la jornada a imitar la Mare de Déu, que meditava assíduament les paraules i els fets del seu Fill (cf. Lc 2,19.51), així com Maria de Betània que, als peus del Senyor, escoltava la seva paraula (cf. Lc 10,39). Penso particularment en les monges i els monjos de clausura, que amb la seva separació del món es troben més

íntimament units a Crist, cor del món. L'Església té necessitat més que mai del testimoniatge de qui es compromet a «no anteposar res a l'amor de Crist». [279] El món d'avui està sovint massa preocupat per les activitats exteriors, en les quals corre el risc de perdre's. Els contemplatius i les contemplatives, amb la seva vida de pregària, d'escolta i de meditació de la Paraula de Déu, ens recorden que no només de pa viu l'home, sinó de tota paraula que surt de la boca de Déu (cf. Mt 4,4). Per tant, tots els fidels han de tenir molt present que una forma de vida com aquesta «indica al món d'avui el més important, encara més, en definitiva, l'únic decisiu: hi ha una raó última per la qual val la pena viure, és a dir, Déu i el seu amor inescrutable».

[280] *d) Paraula de Déu i fidels laics*

84. El Sínode ha dirigit moltes vegades la seva atenció als fidels laics, donant-los les gràcies pel seu

generós compromís en la difusió de l'evangeli en els diferents àmbits de la vida quotidiana, del treball, de l'escola, de la família i de l'educació. [281] Aquesta tasca, que prové del baptisme, ha de desenvolupar-se mitjançant una vida cristiana cada vegada més conscient, capaç de donar «raó de l'esperança que tenim» (cf. 1Pe 3,15). Jesús, a l'Evangeli de Mateu, diu que «el camp és el món. La bona llavor són els fills del Regne» (13,38). Aquestes paraules valen particularment per als laics cristians, que viuen la seva vocació a la santedat amb una existència segons l'Esperit, i que s'expressa particularment «en la seva inserció en les realitats temporals i en la seva participació en les activitats terrenals». [282] S'ha de formar els laics perquè puguin discernir la voluntat de Déu per mitjà d'una familiaritat amb la Paraula de Déu, llegida i estudiada en l'Església, sota la guia dels seus

pastors legítims. Poden adquirir aquesta formació a l'escola de les grans espiritualitats eclesials, a l'arrel de les quals hi ha sempre la Sagrada Escriptura. I, segons les seves possibilitats, que les diòcesis mateixes donin oportunitats formatives en aquest sentit per als laics amb responsabilitats eclesials particulars. [283] e) *Paraula de Déu, matrimoni i família*

85. El Sínode ha sentit també la necessitat de subratllar la relació entre Paraula de Déu, matrimoni i família cristiana. En efecte, «amb l'anunci de la Paraula de Déu, l'Església revela a la família cristiana la seva veritable identitat, el que és i ha de ser segons el pla del Senyor». [284] Per tant, que mai no es perdi de vista que la Paraula de Déu és a l'origen del matrimoni (cf. Gn 2,24) i que Jesús mateix ha volgut incloure el matrimoni entre les institucions del seu Regne (cf. Mt 19,4-8), elevant

a sagrament el que originàriament està inscrit en la naturalesa humana. «En la celebració sacramental, l'home i la dona pronuncien una paraula profètica de lliurament recíproc, el fet d'ésser “una carn”, signe del misteri de la unió de Crist amb l'Església (cf. Ef 5,32).» [285] La fidelitat a la Paraula de Déu porta a percebre com aquesta institució està amenaçada també avui en molts aspectes per la mentalitat comuna. Davant el desordre dels afectes difosos i el sorgiment de maneres de pensar que banalitzen el cos humà i la diferència sexual, la Paraula de Déu reafirma la bondat originària de l'home, creat com a home i dona, i cridat a l'amor fidel, recíproc i fecund.

Del gran misteri nupcial se'n desprèn una responsabilitat dels pares imprescindible respecte als seus fills. En efecte, a l'autèntica paternitat i maternitat li correspon la

comunicació i el testimoniatge del sentit de la vida en Crist; mitjançant la fidelitat i la unitat de la vida de família, els esposos són els primers anunciadors de la Paraula de Déu davant dels seus fills. La comunitat eclesial ha de sostenir-los i ajudar-los a fomentar la pregària en família, l'escolta de la Paraula i el coneixement de la Bíblia. Per això, el Sínode vol que cada casa tingui la seva Bíblia i la custodïï decorosament, de manera que la pugui llegir i utilitzar per a la pregària. Els sacerdots, diaques o laics ben preparats poden proporcionar l'ajuda necessària per a això. El Sínode ha encomanat també la formació de petites comunitats de famílies, en les quals es conreï la pregària i la meditació en comú de passatges adequats de l'Escriptura. [286] Els esposos han de recordar, a més, que «la Paraula de Déu és una ajuda valuosa també en les

dificultats de la vida conjugal i familiar». [287]

En aquest context, vull subratllar el que el Sínode ha recomanat sobre la comesa de les dones respecte a la Paraula de Déu. La contribució del «geni femení», com deia el papa Joan Pau II, [288] al coneixement de l'Escriptura, així com també a tota la vida de l'Església, és avui més àmplia que en el passat, i comprèn també el camp dels estudis bíblics. El Sínode s'ha detingut especialment en el paper indispensable de les dones en la família, l'educació, la catequesi i la transmissió dels valors. En efecte, «elles saben suscitar l'escolta de la Paraula, la relació personal amb Déu i comunicar el sentit del perdó i de la compartició evangèlica», [289] així com ser portadores d'amor, mestres de misericòrdia i constructores de pau, comunicadores de caliu i humanitat, en un món que valora les

persones massa sovint segons els criteris freds d'exploració i guany.

Lectura orant de la Sagrada Escripura i 'lectio divina'

86. El Sínode ha tornat a insistir més d'una vegada en l'exigència d'un acostament orant al text sagrat com a factor fonamental de la vida espiritual de tot creient, en els diferents ministeris i estats de vida, amb referència particular a la *lectio divina* . [290] En efecte, la Paraula de Déu és a la base de tota espiritualitat autènticament cristiana. Amb això, els Pares sinodals han seguit la línia del que afirma la Constitució dogmàtica *Dei Verbum* : «Tots els fidels [...], que s'acostin de bona gana al mateix sagrat text, tant per mitjà de la sagrada litúrgia farcida d'expressions divines, com pel camí de la lectura piadosa, o per instruccions adaptades a aquesta finalitat i per d'altres mitjans, que

ara lloablement s'estenen arreu amb l'aprovació i la protecció dels pastors de l'Església. Recordin, però, que l'oració ha d'acompanyar la lectura de la Sagrada Bíblia.» [291] La reflexió conciliar pretenia reprendre la gran tradició patristica, que ha recomanat sempre acostar-se a l'Escriptura en el diàleg amb Déu. Com diu sant Agustí: «La teva pregària és un col·loqui amb Déu. Quan llegeixes, Déu et parla, quan preguntes, parles tu a Déu.» [292] Orígenes, un dels mestres en aquesta manera de llegir la Bíblia, sosté que entendre les Escriptures requereix, més fins i tot que l'estudi, la intimitat amb Crist i la pregària. En efecte, està convençut que la via privilegiada per a conèixer Déu és l'amor, i que no es dona una autèntica *scientia Christi* sense enamorar-se'n. A la *Carta a Gregori*, el gran teòleg alexandrí recomana: «Dedica't a la *lectio* de les Escriptures divines; aplica-t'hi amb

perseverança. Esforça't en la *lectio* amb la intenció de creure i d'agradar a Déu. Si durant la *lectio* et trobes davant d'una porta tancada, crida i t'obrirà el guardià, de qui Jesús ha dit: “El guardià la hi obrirà.”

Aplicant-te així a la *lectio divina*, cerca amb lleialtat i confiança indestructible en Déu el sentit de les Escripures divines, que s'hi tanca amb abundància. Però no t'has d'acontentar amb trucar i cercar. Per a comprendre les coses de Déu t'és absolutament necessària l' *oratio*. Precisament per exhortar-la, el Salvador no solament ens ha dit: “Cerqueu i trobareu”, “truqueu i se us obrirà”, sinó que ha afegit: “Demaneu i rebreu”.» [293]

Pel que fa a aquest tema, però, s'ha d'evitar el risc d'un acostament individualista, tenint present que la Paraula de Déu se'ns dóna precisament per a construir comunió, per a unir-nos a la Veritat

en el nostre camí cap a Déu. És una Paraula que s'adreça personalment a cada un, però també és una Paraula que construeix comunitat, que construeix l'Església. Per tant, hem d'apropar-nos al text sagrat en la comunió eclesial. En efecte, «és molt important la lectura comunitària, perquè el subjecte viu de la Sagrada Escriptura és el poble de Déu, és l'Església. [...] L'Escriptura no pertany al passat, ja que el seu subjecte, el poble de Déu inspirat per Déu mateix, és sempre el mateix. Així doncs, es tracta sempre d'una Paraula viva en el subjecte viu. Per això, és important llegir la Sagrada Escriptura i escoltar-la en la comunió de l'Església, és a dir, amb tots els grans testimonis d'aquesta Paraula, des dels primers Pares fins als sants d'avui, fins al Magisteri d'avui». [294]

Per això, en la lectura orant de la Sagrada Escriptura, el lloc privilegiat és la litúrgia, especialment

l'Eucaristia, en la qual, celebrant el cos i la sang de Crist en el Sagrament, s'actualitza en nosaltres la Paraula mateixa. D'alguna manera, la lectura orant, personal i comunitària, s'ha de viure sempre en relació amb la celebració eucarística. Així com l'adoració eucarística prepara, acompanya i perllonga la litúrgia eucarística, [295] també la lectura orant personal i comunitària prepara, acompanya i aprofundeix el que l'Església celebra amb la proclamació de la Paraula en l'àmbit litúrgic. En posar tan estretament en relació *lectio* i litúrgia, es poden entendre millor els criteris que han d'orientar aquesta lectura en el context de la pastoral i de la vida espiritual del poble de Déu.

87. En els documents que han preparat i acompanyat el Sínode, s'ha parlat de molts mètodes per acostar-se a les Sagrades Escriptures de manera fructuosa i en la fe. Això

no obstant, s'ha prestat una major atenció a la *lectio divina* , que és veritablement «capaç d'obrir al fidel no només el tresor de la Paraula de Déu, sinó també de crear el trobament amb Crist, Paraula divina i vivent». [296] Voldria recordar aquí breument quins són els passos fonamentals: es comença amb la lectura (*lectio*) del text, que suscita la qüestió sobre el coneixement del seu contingut autèntic: Què diu el text bíblic en si mateix? Sense aquest moment, es corre el risc que el text es converteixi només en un pretext per a no sortir mai dels nostres pensaments. Segueix després la meditació (*meditatio*), en la qual la qüestió és: Què ens diu el text bíblic a nosaltres? Aquí, cada un personalment, però també comunitàriament, ha de deixar-se interpel·lar i examinar, perquè no es tracta ja de considerar paraules pronunciades en el passat, sinó en el present. S'arriba successivament al

moment de la pregària (*oratio*), que suposa la pregunta: Què diem nosaltres al Senyor com a resposta a la seva Paraula? L'oració com a petició, intercessió, agraïment i lloança és la primera manera amb què la Paraula ens canvia. Finalment, la *lectio divina* conclou amb la contemplació (*contemplatio*), durant la qual acceptem com a do de Déu la seva mirada en jutjar la realitat, i ens preguntem: ¿Quina conversió del pensament, del cor i de la vida ens demana el Senyor? Sant Pau, en la Carta als Romans, diu: «No us emmotlleu al món present; deixeu-vos transformar i renoveu el vostre interior, perquè pugueu reconèixer quina és la voluntat de Déu, allò que és bo, agradable a ell i perfecte» (12,2). En efecte, la contemplació tendeix a crear en nosaltres una visió sapiencial, segons Déu, de la realitat i a formar en nosaltres «el pensament del Senyor» (1Co 2,16). La Paraula de

Déu es presenta aquí com un criteri de discerniment, «és viva i eficaç. És més penetrant que una espasa de dos talls: arriba a destriar l'ànima i l'esperit, les articulacions i el moll dels ossos; discerneix les intencions i els pensaments del cor» (He 4,12). Convé recordar, a més, que la *lectio divina* no acaba el seu procés fins que no s'arriba a l'acció (*actio*), que mou la vida del creient a convertir-se en do per als altres per la caritat.

Trobem sintetitzades i resumides aquestes fases de manera sublim en la figura de la Mare de Déu. Model per a tots els fidels d'acolliment dòcil de la Paraula divina, ella «guardava tot això en el seu cor» (Lc 2,19; cf. 2,51). Sabia trobar el llaç profund que uneix en el gran disseny de Déu esdeveniments, accions i detalls aparentment desunits. [297]

Voldria esmentar també el que s'ha recomanat durant el Sínode sobre la

importància de la lectura personal de l'Escriptura com a pràctica que contempla la possibilitat, segons les disposicions habituals de l'Església, d'obtenir indulgències, tant per a un mateix com per als difunts. [298] La pràctica de la indulgència [299] implica la doctrina dels mèrits infinits de Crist, que l'Església com a ministra de la redempció dispensa i aplica, però implica també la doctrina de la comunió dels sants, i ens diu «com n'estem, d'íntimament units en Crist els uns amb els altres, i com pot arribar a ajudar als altres la vida sobrenatural de cadascú». [300] En aquesta perspectiva, la lectura de la Paraula de Déu ens ajuda en el camí de la penitència i de la conversió, ens permet aprofundir en el sentit de la pertinença eclesial i ens consolida en una familiaritat més gran amb Déu. Com diu sant Ambròs, quan agafem amb fe les Sagrades Escriptures a les nostres mans, i les llegim amb l'Església, l'home torna a

passar amb Déu al paradís. [301]

Paraula de Déu i pregària mariana

88. En recordar la relació inseparable entre la Paraula de Déu i Maria de Natzaret, juntament amb els Pares sinodals, convido a promoure entre els fidels, sobretot en la vida familiar, les pregàries marianes, com una ajuda per a meditar els sants misteris narrats per l'Escriptura. Un mitjà de gran utilitat, per exemple, és el rés personal i comunitari del sant rosari, [302] que recorre al costat de Maria els misteris de la vida de Crist, [303] i que el papa Joan Pau II ha volgut enriquir amb els misteris de la llum. [304] És convenient que s'acompanyi l'anunci de cada misteri amb breus passatges de la Bíblia relacionats amb el misteri enunciat, per tal d'afavorir així la memorització d'algunes expressions significatives de l'Escriptura relacionades amb els misteris de la vida de Crist.

El Sínode, a més, ha recomanat promoure entre els fidels el rés de l' *Angelus Domini* . És una pregària senzilla i profunda que ens permet «rememorar quotidianament el misteri del Verb encarnat». [305] És convenient, a més, que el poble de Déu, les famílies i les comunitats de persones consagrades, siguin fidels a aquesta pregària mariana, que la tradició ens convida a recitar al matí, al migdia i al vespre. En el rés de l' *Angelus Domini* demanem a Déu que, per intercessió de Maria, ens sigui donat també a nosaltres de complir com ella la voluntat de Déu i d'acollir en nosaltres la seva Paraula. Aquesta pràctica ens pot ajudar a reforçar un amor autèntic al misteri de l'Encarnació.

Mereixen també ser conegudes, estimades i difoses algunes antigues pregàries de l'orient cristià que, referint-se a la *Theotokos* , la Mare de Déu, recorren tota la història de la

Salvació. Ens referim especialment a l' *Akathistos* i a la *Paraklesis* . Són himnes de lloança cantats en forma de lletania, impregnats de fe eclesial i de referències bíbliques, que ajuden els fidels a meditar amb Maria els misteris de Crist. En particular, l'himne venerable a la Mare de Déu, anomenat *Akathistos* —és a dir, cantat restant drets—, representa una de les expressions de pietat mariana de la tradició bizantina més altes. [306] Pregar amb aquestes paraules eixampla l'ànima i la disposa per a la pau que ve de dalt, de Déu, aquesta pau que és Crist mateix, nascut de Maria per a la nostra Salvació.

Paraula de Déu i Terra Santa

89. En considerar que el Verb de Déu es va fer carn en el si de Maria de Natzaret, el nostre cor gira ara l'esguard cap aquella Terra on s'ha complert el misteri de la nostra

Redempció, i des d'on s'ha difós la Paraula de Déu arreu del món. En efecte, el Verb s'ha encarnat per obra de l'Esperit Sant en un moment precís i en un lloc concret, en una franja de terra fronterera de l'imperi romà. Per tant, com més veiem la universalitat i la unicitat de la persona de Crist, més mirem amb gratitud aquella Terra, on Jesús ha nascut, ha viscut i s'ha lliurat ell mateix per tots nosaltres. Les pedres sobre les quals ha caminat el nostre Redemptor estan carregades de memòria per a nosaltres i continuen «cridant» la bona nova. Per això, els Pares sinodals han recordat l'expressió feliç que anomena Terra Santa *el cinquè Evangeli* . [307] És molt important que, malgrat les dificultats, hi hagi en aquells llocs comunitats cristianes. El Sínode dels Bisbes expressa la seva profunda proximitat a tots els cristians que viuen a la Terra de Jesús, testimoniant la fe en el Ressuscitat.

En ella, els cristians estan cridats no només a servir com «un far de fe per a l'Església universal, sinó també com llevat d'harmonia, de saviesa i d'equilibri en la vida d'una societat que tradicionalment ha estat, i continua essent, pluralista, multiètnica i multireligiosa». [308]

La Terra Santa continua sent encara avui fita de pelegrinatge del poble cristià, com a gest de pregària i de penitència, com ho testifiquen ja en l'antiguitat autors com sant Jeroni. [309] Com més dirigim la mirada i el cor a la Jerusalem terrenal, més s'inflama en nosaltres tant el desig de la Jerusalem celestial, veritable fita de tot pelegrinatge, com la passió que el nom de Jesús, l'únic que pot salvar, sigui reconegut per tothom (cf. Ac 4,12).

TERCERA PART

‘VERBUM MUNDO’

«A Déu, ningú no l'ha vist mai:

el seu Fill únic, que és Déu i està en el si del Pare,

és qui l'ha revelat.» (Jn 1,18)

La missió de l'Església:

anunciar la Paraula de Déu al món

La Paraula del Pare i envers el Pare

90. Sant Joan destaca amb força la paradoxa fonamental de la fe cristiana: per una part afirma que «a Déu, ningú no l'ha vist mai» (Jn 1,18; cf. 1Jn 4,12). Les nostres imatges, conceptes o paraules, de cap manera no poden definir o mesurar la realitat infinita de l'Altíssim. Ell roman com el *Deus semper maior* . Per altra part, afirma que realment la Paraula «s'ha fet carn» (Jn 1,14). El Fill unigènit, que és al si del Pare, ha revelat el Déu que «ningú no ha vist mai» (cf. Jn 1,18). Jesucrist habita

entre nosaltres «ple de gràcia i de veritat» (Jn 1,14), que rebem per ell (cf. Jn 1,17); en efecte, «de la seva plenitud, tots nosaltres n'hem rebut gràcia rere gràcia» (Jn 1,16).

D'aquesta manera, l'evangelista Joan, en el pròleg, contempla el Verb des del seu estar al costat de Déu fins al seu fer-se carn i el seu retorn al si del Pare, portant amb ell la nostra mateixa humanitat, que ell ha assumit per sempre. En aquest sortir del Pare i tornar a ell (cf. Jn 13,3; 16,28; 17,8.10), el Verb es presenta davant nostre com a «narrador» de Déu (cf. Jn 1,18). En efecte, diu sant Ireneu de Lió: El Fill és el «Revelador del Pare». [310] Jesús de Natzaret, per dir-ho així, és l'«exegeta» de Déu que «ningú no ha vist mai». «Ell és la imatge del Déu invisible» (Col 1,15). Es compleix aquí la profecia d'Isaïes sobre l'eficàcia de la Paraula del Déu: com la pluja i la neu cauen del cel per a amarar la terra i fer-la germinar, així la Paraula de Déu «no

tornarà a mi infecunda. Realitzarà el que jo volia, complirà la missió que jo li havia confiat» (cf. Is 55,10-11). Jesucrist és aquesta Paraula definitiva i eficaç que ha sortit del Pare i ha tornat a ell, complint perfectament en el món la seva voluntat.

Anunciar al món el ‘Logos’ de l’esperança

91. El Verb de Déu ens ha comunicat la vida divina que transfigura la faç de la terra, fent que tot sigui nou (cf. Ap 21,5). La seva Paraula no només ens fa destinataris de la revelació divina, sinó també anunciadors seus. Ell, l’enviat del Pare per a complir la seva voluntat (cf. Jn 5,36-38; 6,38-40; 7,16-18), ens atrau cap a ell i ens fa partícips de la seva vida i missió. L’Esperit del Ressuscitat capacita així la nostra vida per a l’anunci eficaç de la Paraula a tot el món. Aquesta és l’experiència de la primera

comunitat cristiana, que va veure com anava creixent la Paraula mitjançant la predicació i el testimoniatge (cf. Ac 6,7). Voldria referir-me aquí, en particular, a la vida de l'apòstol Pau, un home posseït del tot pel Senyor (cf. Fl 3,12) —«Ja no sóc jo qui visc; és Crist qui viu en mi» (Ga 2,20)— i per la seva missió: «Ai de mi si no anunciés l'evangeli» (1Co 9,16), conscient que en Crist s'ha revelat realment la Salvació de tots els pobles, l'alliberament de l'esclavatge del pecat per entrar a la llibertat dels fills de Déu.

En efecte, el que l'Església anuncia al món és el *Logos* de l'esperança (cf. 1Pe 3,15); l'home necessita la «gran esperança» per a poder viure el seu present, la gran esperança que és «el Déu que té un rostre humà i que ens ha estimat fins a l'extrem (cf. Jn 13,1)». [311] Per això l'Església és missionera en la seva essència. No

podem guardar per a nosaltres les paraules de vida eterna que hem rebut en el trobament amb Jesucrist: són per a tots, per a cada home. Qualsevol persona del nostre temps, tant si ho sap com si no, necessita aquest anunci. El Senyor mateix, com en els temps del profeta Amós, suscita entre els homes nova fam i nova set de les paraules del Senyor (cf. Am 8,11). Ens correspon a nosaltres la responsabilitat de transmetre el que hem rebut per gràcia.

De la Paraula de Déu sorgeix la missió de l'Església

92. El Sínode dels Bisbes ha reiterat amb insistència la necessitat d'enfortir en l'Església la consciència missionera que el poble de Déu ha tingut des del seu origen. Els primers cristians han considerat l'anunci missioner com una necessitat provinent de la naturalesa mateixa

de la fe: el Déu en qui creien era el Déu de tots, el Déu únic i veritable que s'havia manifestat en la història d'Israel i, de manera definitiva, en el seu Fill, donant així la resposta que tots els homes esperen en el més íntim del seu cor. Les primeres comunitats cristianes sentien que la seva fe no pertanyia a un costum cultural particular, que és diferent en cada poble, sinó a l'àmbit de la veritat que afecta per igual tots els homes.

És novament sant Pau qui, amb la seva vida, ens aclareix el sentit de la missió cristiana i la seva universalitat genuïna. Pensem en l'episodi de l'areòpag d'Atenes narrat pels Fets dels Apòstols (cf. 17,16-34). En efecte, l'Apòstol de les gentes entra en diàleg amb homes de cultures diferents, conscient que el misteri de Déu, conegut o desconegut, que tot home percep encara que sigui de manera confusa, s'ha revelat

realment en la història: «El que vosaltres adoreu sense conèixer és el que jo us anuncio» (Ac 17,23). En efecte, la novetat de l'anunci cristià és la possibilitat de dir a tots els pobles: «Ell s'ha revelat. Ell personalment. I ara està obert el camí cap a ell. La novetat de l'anunci cristià no consisteix en un pensament sinó en un fet: Ell s'ha revelat.» [312] **Paraula i regne de Déu**

93. Per tant, la missió de l'Església no pot ser considerada com quelcom facultatiu o addicional de la vida eclesial. Es tracta de deixar que l'Esperit Sant ens assimili a Crist mateix, participant així en la seva mateixa missió: «Com el Pare m'ha enviat a mi, també jo us envio a vosaltres» (Jn 20,21), per comunicar la Paraula amb tota la vida. És la Paraula mateixa la que ens porta cap als germans, és la Paraula que

il·lumina, purifica, converteix.
Nosaltres només en som servidors.

Cal, doncs, redescobrir cada vegada més la urgència i la bellesa d'anunciar la Paraula perquè arribi el regne de Déu, predicat per Crist mateix. Renovem en aquest sentit la consciència, tan familiar per als Pares de l'Església, que l'anunci de la Paraula té com a contingut el regne de Déu (cf. Mc 1,14-15), que és la persona mateixa de Jesús (l'Autobasileia), com ho recorda suggestivament Orígenes. [313] El Senyor ofereix la Salvació als homes de qualsevol època. Tots ens adonem de la necessitat que la llum de Crist il·lumini tots els àmbits de la humanitat: la família, l'escola, la cultura, el treball, el temps lliure i els altres sectors de la vida social. [314] No es tracta d'anunciar una Paraula només de consol, sinó que interpel·la, crida a la conversió, fa accessible el

trobament amb ell, pel qual floreix una humanitat nova.

Tots els batejats responsables de l'anunci

94. Ja que tot el poble de Déu és un poble «enviat», el Sínode ha reiterat que «la missió d'anunciar la Paraula de Déu és una comesa de tots els deixebles de Jesucrist com a conseqüència del seu baptisme».

[315] Cap creient en Crist no es pot sentir aliè a aquesta responsabilitat que prové de la seva pertinença sacramental al cos de Crist. S'ha de despertar aquesta consciència en cada família, parròquia, comunitat, associació i moviment eclesial.

L'Església, com a misteri de comunió, és tota ella missionera, i cadascú en el seu estat de vida està cridat a donar una contribució incisiva a l'anunci cristià.

Els bisbes i sacerdots, per la seva missió, són els primers cridats a una

vida dedicada al servei de la Paraula, a anunciar l'evangeli, a celebrar els sagraments i formar els fidels en el coneixement autèntic de les Escriptures. També els diaques s'han de sentir cridats a col·laborar, segons la seva missió, en aquest compromís d'evangelització.

La vida consagrada brilla en tota la història de l'Església per la seva capacitat d'assumir explícitament la tasca de l'anunci i la predicació de la Paraula de Déu, tant en la *missio ad gentes* com en les situacions més difícils, amb disponibilitat també per a les noves condicions d'evangelització, emprenent amb ànim i audàcia nous itineraris i nous desafiaments per a anunciar de manera eficaç la Paraula de Déu.

[316]

Els laics estan cridats a exercir la seva tasca profètica, que es deriva directament del baptisme, i a

testimoniar l'evangeli en la vida quotidiana siguin on siguin. Per aquest motiu, els Pares sinodals han expressat «l'estima i gratitud més vives, juntament amb el seu encoratjament, pel servei a l'evangelització que molts laics, i en particular les dones, ofereixen amb generositat i tenacitat en les comunitats escampades pel món, a exemple de Maria Magdalena, primer testimoni de l'alegria pasqual». [317] El Sínode reconeix amb gratitud, a més, que els moviments eclesials i les noves comunitats són en l'Església una gran força per a l'obra evangelitzadora en aquest temps, i un impuls per a desenvolupar noves formes d'anunciar l'evangeli. [318]

Necessitat de la 'missio ad gentes'

95. En exhortar tots els fidels a l'anunci de la Paraula divina, els Pares sinodals han reiterat també la necessitat en el nostre temps d'un

compromís decidit en la *missio ad gentes*. L'Església no es pot limitar de cap manera a una pastoral de «manteniment» per als qui ja coneixen l'evangeli de Crist. L'impuls missioner és un senyal clar de la maduresa d'una comunitat eclesial. A més, els Pares han manifestat la seva convicció ferma que la Paraula de Déu és la veritat salvadora que tot home necessita en qualsevol època. Per això, l'anunci ha de ser explícit. L'Església ha d'anar cap a tothom amb la força de l'Esperit (cf. 1Co 2,5), i continuar defensant profèticament el dret i la llibertat de les persones d'escoltar la Paraula de Déu, cercant els mitjans més eficaços per a proclamar-la, fins i tot amb risc de sofrir persecució. [319] L'Església se sent obligada amb tothom a anunciar la Paraula que salva (cf. Rm 1,14).

Anunci i nova evangelització

96. El papa Joan Pau II, en la línia del que el papa Pau VI va dir en l'Exhortació apostòlica *Evangelii nuntiandi*, va cridar de moltes maneres l'atenció dels fidels sobre la necessitat d'un nou temps missioner per tot el poble de Déu. [320] A l'alba del tercer mil·lenni, no només hi ha encara molts pobles que no han conegut la bona nova, sinó que també hi ha molts cristians que necessiten que se'ls torni a anunciar persuasivament la Paraula de Déu, de manera que puguin experimentar concretament la força de l'evangeli. Tants germans estan «batejats, però no prou evangelitzats». [321] Sovint, nacions en altre temps riques en fe i en vocacions van perdent la identitat, sota la influència d'una cultura secularitzada. [322] L'exigència d'una nova evangelització, tan fortament sentida pel meu venerat predecessor, ha de ser confirmada sense por, amb la certesa de l'eficàcia de la Paraula

divina. L'Església, segura de la fidelitat del seu Senyor, no es cansa d'anunciar la bona nova de l'evangeli i convida tots els cristians a redescobrir l'atractiu del seguiment de Crist.

Paraula de Déu i testimoniatge cristià

97. L'horitzó immens de la missió eclesial, la complexitat de la situació actual, requereixen avui noves formes per a poder comunicar eficaçment la Paraula de Déu.

L'Esperit Sant, protagonista de tota l'evangelització, mai no deixarà de guiar l'Església de Crist en aquesta comesa. Tanmateix, és important que qualsevol modalitat d'anunci tingui present, sobretot, la relació intrínseca entre comunicació de la Paraula de Déu i testimoniatge cristià. D'això depèn la credibilitat mateixa de l'anunci. D'una banda, cal la Paraula que comuniqui tot el que

el Senyor mateix ens ha dit. De l'altra, és indispensable que, amb el testimoniatge, es doni credibilitat a aquesta Paraula, perquè no aparegui com una filosofia o utopia bonica, sinó més aviat com quelcom que es pot viure i que fa viure. Aquesta reciprocitat entre Paraula i testimoniatge torna a reflectir la manera amb què Déu mateix s'ha comunicat a través de l'encarnació del seu Verb. La Paraula de Déu arriba als homes «pel trobament amb testimonis que la fan present i viva». [323] De manera particular, les noves generacions necessiten ser introduïdes en la Paraula de Déu «a través del trobament i el testimoniatge autèntic de l'adult, la influència positiva dels amics i la gran família de la comunitat eclesial». [324]

Hi ha una relació estreta entre el testimoniatge de l'Escriptura, com a afirmació de la Paraula que Déu

pronuncia per ell mateix, i el testimoniatge de vida dels creients. L'un implica i porta a l'altre. El testimoniatge cristià comunica la Paraula confirmada per l'Escriptura. L'Escriptura, per part seva, explica el testimoniatge que els cristians estan cridats a trobar en la seva vida. D'aquesta manera, els qui troben testimonis creïbles de l'evangelí es veuen moguts així a constatar l'eficàcia de la Paraula de Déu en els qui l'acullen.

98. En aquesta circularitat entre testimoniatge i Paraula comprenem les afirmacions del papa Pau VI en l'Exhortació apostòlica *Evangelii nuntiandi*. La nostra responsabilitat no es limita a suggerir al món valors compartits; cal que s'arribi a l'anunci explícit de la Paraula de Déu. Només així serem fidels al manament de Crist: «La bona nova proclamada pel testimoniatge de vida ha de ser, doncs, tard o d'hora, proclamada per

la Paraula de vida. No hi ha evangelització veritable mentre no s'anuncii el nom, la doctrina, la vida, les promeses, el Regne, el misteri de Jesús de Natzaret, Fill de Déu.» [325]

Que l'anunci de la Paraula de Déu requereix el testimoniatge de la pròpia vida és una cosa que la consciència cristiana ha tingut ben present des dels seus orígens. Crist mateix és testimoni fidel i veritable (cf. Ap 1,5; 3,14), testimoni de la Veritat (cf. Jn 18,37). Pel que fa a això, voldria fer-me ressò dels innombrables testimonis que hem tingut la gràcia d'escoltar durant l'Assemblea sinodal. Ens hem sentit molt commoguts davant les intervencions dels qui han sabut viure la fe i donar també testimoniatge esplèndid de l'evangeli, fins i tot sota règims adversos al cristianisme o en situacions de persecució.

Tot això no ens ha de fer por. Jesús mateix va dir als seus deixebles: «“El criat no és més important que el seu amo.” Si m’han perseguit a mi, també us perseguiran a vosaltres» (Jn 15,20). Per tant, vull elevar a Déu amb tota l'Església un himne de lloança pel testimoniatge de molts germans i germanes que també en el nostre temps han donat la vida per comunicar la veritat de l'amor de Déu, que se'ns ha revelat en Crist crucificat i ressuscitat. A més, manifesto la gratitud de tota l'Església pels cristians que no es rendeixen davant els obstacles i les persecucions a causa de l'evangeli. I ens unim estretament, amb afecte profund i solidari, als fidels de totes aquelles comunitats cristianes que en aquests temps, especialment a l'Àsia i a l'Àfrica, arrisquen la vida o són marginats de la societat a causa de la fe. Veiem realitzar aquí l'esperit de les benaurances de l'Evangelí, per als qui són perseguits per raó del Senyor

Jesús (cf. Mt 5,11). Al mateix temps, no deixem d'aixecar la nostra veu perquè els governs de les nacions garanteixin a tothom la llibertat de consciència i de religió, així com de poder testimoniar també públicament la pròpia fe. [326]

Paraula de Déu i compromís en el món

Servir Jesús en els seus «germans [...] més petits» (Mt 25,40)

99. La Paraula divina il·lumina l'existència humana i mou la consciència a revisar en profunditat la pròpia vida, ja que tota la història de la humanitat està sota el judici de Déu: «Quan el Fill de l'home vindrà ple de glòria, acompanyat de tots els àngels, s'asseurà en el seu tron gloriós. Tots els pobles es reuniran davant seu» (Mt 25,31-32). En el nostre temps, sovint ens aturem superficialment davant el valor de l'instant que passa, com si fos

irrellevant per al futur. Per contra, l'Evangeli ens recorda que cada moment de la nostra existència és important i ha de ser viscut intensament, sabent que tothom ha de retre comptes de la seva vida. En el capítol vint de l'Evangeli de Mateu, el Fill de l'home considera que tot el que fem o deixem de fer a un sol dels seus «germans més petits» (25,40.45), li ho fem o deixem de fer a ell: «Tenia fam, i em donàreu menjar; tenia set, i em donàreu beure; era foraster, i em vau acollir; anava despullat, i em vau vestir; estava malalt, i em vau visitar; era a la presó, i vinguéreu a veure'm» (25,35-36). Així, doncs, la Paraula de Déu mateixa reclama la necessitat del nostre compromís en el món i de la nostra responsabilitat davant de Crist, Senyor de la història. En anunciar l'evangeli, animem-nos mútuament per a fer el bé i comprometre'ns per la justícia, la reconciliació i la pau.

Paraula de Déu i compromís per la justícia en la societat

100. La Paraula de Déu impulsa l'home a entaular relacions animades per la rectitud i la justícia; dóna fe del valor preciós davant Déu de tots els esforços de l'home per construir un món més just i més habitable. [327] La Paraula de Déu mateix denuncia sense ambigüitats les injustícies i promou la solidaritat i la igualtat. [328] Per això, a la llum de les paraules del Senyor, reconeixem els «signes dels temps» que hi ha en la història i no defugim el compromís en favor dels qui sofreixen i són víctimes de l'egoisme. El Sínode ha recordat que el compromís per la justícia i per la transformació del món forma part de l'evangelització. Com ho va dir el papa Pau VI, es tracta «d'assolir i transformar amb la força de l'evangeli els criteris de judici, els valors determinants, els punts

d'interès, les línies de pensament, les fonts inspiradores i els models de vida de la humanitat, que estan en contrast amb la Paraula de Déu i amb el disseny de Salvació». [329]

Referent a això, els Pares sinodals han pensat particularment en aquells que estan compromesos en la vida política i social. L'evangelització i la difusió de la Paraula de Déu han d'inspirar la seva acció en el món a la recerca del veritable bé de tothom, en el respecte i la promoció de la dignitat de cada persona. Certament, crear una societat més justa no és una tasca directa de l'Església, encara que li correspon el dret i el deure d'intervenir sobre les qüestions ètiques i morals que concerneixen el bé de les persones i dels pobles. És sobretot als fidels laics, educats en l'escola de l'evangeli, que correspon la tasca d'intervenir directament en l'acció social i política. Per això, el Sínode

recomana promoure una formació adequada segons els principis de la doctrina social de l'Església. [330]

101. A més, vull cridar l'atenció de tothom sobre la importància de defensar i promoure els drets humans de cada persona, fundats en la llei natural inscrita en el cor de l'home i que, com a tals, són «universals, inviolables, inalienables». [331] L'Església espera que, mitjançant l'afirmació d'aquests drets, es reconegui més eficaçment i es promogui universalment la dignitat humana, [332] com a característica impresa per Déu creador en la seva criatura, assumida i redimida per Jesucrist per la seva encarnació, mort i resurrecció. Per això, la difusió de la Paraula de Déu reforça l'afirmació i el respecte d'aquests drets. [333] **Anunci de la Paraula de Déu, reconciliació i pau entre els pobles**

102. Entre els múltiples àmbits de compromís, el Sínode ha recomanat ardentment la promoció de la reconciliació i de la pau. En el context actual, cal més que mai redescobrir la Paraula de Déu com a font de reconciliació i de pau, perquè en ella Déu reconcilia en ell totes les coses (cf. 2Co 5,18-20; Ef 1,10): Crist «és la nostra pau» (Ef 2,14), que fa caure els murs de divisió. En el Sínode, molts testimonis han documentat els conflictes greus i sagnants, així com les tensions que hi ha en el nostre planeta. A vegades, aquestes hostilitats sembla que tinguin un aspecte de conflicte interreligiós. Una vegada més, vull reiterar que la religió mai no pot justificar intolerància o guerres. No es pot utilitzar la violència en nom de Déu. [334] Tota religió hauria d'impulsar un ús correcte de la raó i promoure valors ètics que edifiquen la convivència civil.

Fidels a l'obra de reconciliació consumada per Déu en Jesucrist, crucificat i ressuscitat, els catòlics i tots els homes de bona voluntat s'han de comprometre a donar exemple de reconciliació per a construir una societat justa i pacífica. [335] Mai no oblidem que «allí on les paraules humanes són impotents, perquè preval l'estrèpit tràgic de la violència i de les armes, la força profètica de la Paraula de Déu actua i ens repeteix que la pau és possible i que hem de ser instruments de reconciliació i de pau». [336] **La Paraula de Déu i la caritat efectiva**

103. El compromís per la justícia, la reconciliació i la pau té la seva última arrel i el seu compliment en l'amor que Crist ens ha revelat. En escoltar els testimonis aportats en el Sínode, hem prestat més atenció a la relació que hi ha entre l'escolta amorosa de la Paraula de Déu i el servei desinteressat als germans; tots

els creients han de comprendre «la necessitat de traduir en gestos d'amor la Paraula escoltada, perquè només així es fa creïble l'anunci de l'evangeli, malgrat les fragilitats humanes que marquen les persones». [337] Jesús va passar per aquest món fent el bé (cf. Ac 10,38). Escoltant amb disponibilitat la Paraula de Déu en l'Església, es desvetlla «la caritat i la justícia per a tothom, sobretot per als pobres». [338] Cal no oblidar que «l'amor — *caritas* — sempre serà necessari, fins i tot en la societat més justa. [...] Qui intenta desentendre's de l'amor es disposa a desentendre's de l'home en tant que home». [339] Exhorto, per tant, tots els fidels a meditar amb freqüència l'himne a la caritat escrit per l'apòstol Pau, i a deixar-s'hi inspirar: «L'amor és pacient, és bondadós; l'amor no té enveja, no és altiu ni orgullós, no és groller ni interressat, no s'irrita ni es venja; no s'alegra de fer el mal, sinó que troba

el goig en la veritat. Tot ho excusa, tot ho creu, tot ho espera, tot ho suporta. L'amor no passarà mai» (1Co 13,4-8).

Per tant, l'amor al proïsme, arrelat en l'amor de Déu, ens ha de tenir constantment compromesos, personalment i com a comunitat eclesial, local i universal. Diu sant Agustí: «La plenitud de la Llei i de totes les Escriptures divines és l'amo. [...] Qui creu, doncs, haver entès les Escriptures, o alguna part d'elles, i amb aquesta comprensió no edifica aquest doble amor de Déu i del proïsme, encara no les ha enteses.»

[340] Anunci de la Paraula de Déu i els joves

104. El Sínode ha prestat una atenció particular a l'anunci de la Paraula divina a les noves generacions. Els joves són ja des d'ara membres actius de l'Església i en representen el futur. En ells trobem sovint una

obertura espontània a l'escolta de la Paraula de Déu i un desig sincer de conèixer Jesús. En efecte, en l'edat de la joventut, sorgeixen de manera incontenible i sincera preguntes sobre el sentit de la vida i sobre quina direcció s'ha de donar a la pròpia existència. A aquests interrogants, només Déu sap donar una resposta veritable. Aquesta atenció al món juvenil implica la valentia d'un anunci clar; hem d'ajudar els joves a adquirir confiança i familiaritat amb la Sagrada Escriptura, perquè sigui com una brúixola que indica la via a seguir. [341] Per a això els calen testimonis i mestres, que caminin amb ells i els portin a estimar i a comunicar per part seva l'evangeli, especialment als seus coetanis, convertint-se ells mateixos en anunciadors autèntics i creïbles. [342]

Cal que es presenti la Paraula divina també amb les seves implicacions vocacionals, per tal d'ajudar i orientar així els joves en les seves opcions de vida, inclosa la d'una consagració total. [343] Vocacions autèntiques a la vida consagrada i al sacerdocí troben terreny propici en el contacte fidel amb la Paraula de Déu. Repeteixo també avui la invitació que vaig fer al començament del meu pontificat d'obrir les portes a Crist: «Qui deixa entrar Crist no perd res —res en absolut— del que fa la vida lliure, bonica i gran. No! Només amb aquesta amistat s'obren les portes de la vida. Només amb aquesta amistat s'obren realment les grans potencialitats de la condició humana. [...] Estimats joves: No tingueu por de Crist! Ell no pren res, i ho dóna tot. Qui es dóna a ell, rep el cent per un. Sí, obriu, obriu de bat a bat les portes a Crist, i trobareu la vida veritable.»

[344] Anunci de la Paraula de Déu i els emigrants

105. La Paraula de Déu ens fa estar atents a la història i a tot allò que hi brolla de nou. Per això, el Sínode, en relació amb la missió evangelitzadora de l'Església, ha volgut prestar atenció també al complex fenomen de l'emigració, que en aquests anys ha adquirit proporcions inèdites. En aquest punt es plantegen qüestions summament delicades sobre la seguretat de les nacions i l'acolliment que s'ha d'oferir als qui cerquen refugi i millors condicions de vida, de salut i de treball. Un gran nombre de persones, que no coneixen Crist o que en tenen una imatge inadequada, s'estableixen en països de tradició cristiana. Al mateix temps, d'altres procedents de pobles profundament marcats per la fe cristiana emigren a països on és necessari portar l'anunci de Crist i

fer una nova evangelització.

Aquestes situacions ofereixen noves possibilitats per a la difusió de la Paraula de Déu. Pel que fa a aquest tema, els Pares sinodals han afirmat que els emigrants tenen el dret d'escoltar el *kerigma*, que se'ls ha de proposar, però mai no imposar. Si són cristians, els cal una assistència pastoral adequada per a reforçar la fe i perquè ells mateixos siguin portadors de l'anunci evangèlic. Conscients de la complexitat del fenomen, cal que les diòcesis interessades es mobilitzin, per tal que els moviments migratoris siguin considerats també una ocasió per a descobrir noves modalitats de presència i anunci, i es proporcionin, segons les pròpies possibilitats, un acolliment i una animació adequats d'aquests germans nostres perquè, tocats per la bona nova, es facin ells mateixos anunciadors de la Paraula de Déu i testimonis de Jesús ressuscitat, esperança del món. [345]

Anunci de la Paraula de Déu i els qui sofreixen

106. Durant els treballs sinodals, els Pares han posat la seva atenció també en la necessitat d'anunciar la Paraula de Déu a tots els qui pateixen sofriment físic, psíquic o espiritual. En efecte, en el moment del dolor és quan sorgeixen de manera més aguda en el cor de l'home les preguntes últimes sobre el sentit de la vida. Mentre la paraula de l'home sembla emmudir davant el misteri del mal i del dolor, i la nostra societat sembla valorar l'existència només quan aquesta té un cert grau d'eficiència i de benestar, la Paraula de Déu ens revela que també les circumstàncies adverses són misteriosament «abraçades» per la tendresa de Déu. La fe que neix del trobament amb la Paraula divina ens ajuda a considerar la vida humana com a digna de ser viscuda en plenitud també quan està afectada

pel mal. Déu ha creat l'home per a la felicitat i per a la vida, mentre que la malaltia i la mort han entrat en el món com a conseqüència del pecat (cf. Sv 2,23-24). Però el Pare de la vida és el metge de l'home per excel·lència i no deixa d'inclinar-se amorosament sobre la humanitat afligida. El cim de la proximitat de Déu al sofriment de l'home el contemplem en Jesús mateix, que és «Paraula encarnada. Va patir amb nosaltres i va morir. Amb la seva passió i mort va assumir i transformar fins al fons la nostra debilitat». [346]

La proximitat de Jesús als qui sofreixen no s'ha interromput, es perllonga en el temps per l'acció de l'Esperit Sant en la missió de l'Església, en la Paraula i en els sagraments, en els homes de bona voluntat, en les activitats d'assistència que les comunitats promouen amb caritat fraternal,

ensenyant així el veritable rostre de Déu i el seu amor. El Sínode dóna gràcies a Déu per aquests testimonis esplèndids, sovint amagats, de tants cristians —sacerdots, religiosos i laics— que han prestat i continuen prestant les seves mans, els seus ulls i el seu cor a Crist, metge veritable dels cossos i de les ànimes. El Sínode exhorta a continuar prestant ajuda a les persones malaltes, portant-los la presència vivificant del Senyor Jesús en la Paraula i en l'Eucaristia. Que els ajudi a llegir l'Escriptura i a descobrir que, precisament en la seva condició, poden participar de manera particular en el sofriment redemptor de Crist per la Salvació del món (cf. 2Co 4,8-11.14). [347]

Anunci de la Paraula de Déu i els pobres

107. La Sagrada Escriptura manifesta la predilecció de Déu pels pobres i necessitats (cf. Mt 25,31-46). Sovint, els Pares sinodals han tornat a

recordar la necessitat que l'anunci evangèlic i l'esforç dels pastors i de les comunitats es dirigeixi a aquests germans nostres. En efecte, «els primers que tenen dret a l'anunci de l'evangeli són precisament els pobres, no només mancats de pa, sinó també de paraules de vida».

[348] La diaconia de la caritat, que mai no ha de faltar en les nostres Esglésies, ha d'estar sempre unida a l'anunci de la Paraula i la celebració dels misteris sagrats. [349] Al mateix temps, s'ha de reconèixer i valorar el fet que els pobres mateixos són també agents d'evangelització. A la Bíblia, el veritable pobre és el qui es confia totalment a Déu, i Jesús mateix diu a l'Evangelí: feliços els pobres, «perquè d'ells és el Regne del cel» (Mt 5,3; cf. Lc 6,20). El Senyor exalta la senzillesa de cor de qui reconeix Déu com la veritable riquesa, posa en ell la seva esperança, i no en els béns d'aquest món. L'Església no pot decebre els

pobres: «Els pastors estan cridats a escoltar, a aprendre d'ells, a guiar-los en la seva fe i a motivar-los perquè siguin artífexs de la seva història.»

[350]

L'Església és també conscient que hi ha una pobresa com a virtut que s'ha d'exercitar i escollir lliurement, com ho han fet molts sants, i que hi ha una misèria, que sovint és el resultat d'injustícies i provocada per l'egoisme, que comporta indigència i fam, i afavoreix els conflictes. Quan l'Església anuncia la Paraula de Déu, sap que s'ha d'afavorir un «cercle virtuós» entre la pobresa «que convé escollir» i la pobresa «que cal combatre», redescobrint «la sobrietat i la solidaritat com a valors evangèlics i alhora universals. [...] Això implica opcions de justícia i de sobrietat». [351] **Paraula de Déu i salvaguarda de la creació**

108. El compromís en el món requerit per la Paraula divina ens impulsa a mirar amb ulls nous el cosmos que, creat per Déu, porta en ell la petjada del Verb, pel qual tota cosa fou creada (cf. Jn 1,2). En efecte, com a creients i anunciadors de l'evangeli tenim també una responsabilitat pel que fa a la creació. La Revelació, alhora que ens fa conèixer el pla de Déu sobre el cosmos, ens porta també a denunciar les actituds equivocades de l'home quan no reconeix totes les coses com a reflex del Creador, sinó com a mera matèria per a manipular sense escrúpols. D'aquesta manera l'home no té aquesta humilitat essencial que li permet de reconèixer la creació com a do de Déu, que s'ha d'acollir i utilitzar d'acord amb els seus designis. Al contrari, l'arrogància de l'home que viu «com si Déu no existís», porta a explotar i a malmetre la natura, sense reconèixer-hi l'obra de la Paraula

creadora. En aquesta perspectiva teològica, vull reprendre les afirmacions dels Pares sinodals, que han recordat que «acollir la Paraula de Déu testimoniada en la Sagrada Escriptura i en la Tradició viva de l'Església dóna lloc a una nova manera de veure les coses, promovent una ecologia autèntica, que té la seva arrel més profunda en l'obediència de la fe [...], desenvolupant una sensibilitat teològica renovada sobre la bondat de totes les coses creades en Crist». [352] L'home necessita ser educat de nou en la sorpresa i en el reconeixement de la bellesa autèntica que es manifesta en les coses creades. [353] **Paraula de Déu i cultures**

El valor de la cultura per a la vida de l'home

109. L'anunci joànic referent a l'encarnació del Verb revela la unió

indissoluble entre la Paraula divina i les paraules humanes, per les quals se'ns comunica. En el marc d'aquesta consideració, el Sínode dels Bisbes s'ha fixat en la relació entre Paraula de Déu i cultura. En efecte, Déu no es revela a l'home en abstracte, sinó assumint llenguatges, imatges i expressions vinculades a les diferents cultures. És una relació fecunda, testificada àmpliament en la història de l'Església. Avui, aquesta relació entra també en una nova fase, ja que l'evangelització s'estén i arrela en el si de les diferents cultures, així com en els avenços més recents de la cultura occidental. Això exigeix, abans que res, que es reconegui la importància de la cultura per a la vida de tot home. En efecte, el fenomen de la cultura, en els seus aspectes múltiples, es presenta com una dada constitutiva de l'experiència humana: «L'home viu sempre d'acord amb una cultura que li és pròpia, i que, per part seva

crea entre els homes un llaç que els és també propi, determinant el caràcter interhumà i social de l'existència humana.» [354]

La Paraula de Déu ha inspirat al llarg dels segles les diferents cultures, generant valors morals fonamentals, expressions artístiques excel·lents i estils de vida exemplars. [355] Per tant, en la perspectiva d'un trobament renovat entre Bíblia i cultures, voldria reiterar a tots els exponents de la cultura que no han de témer obrir-se a la Paraula de Déu, la qual mai no destrueix la cultura veritable, sinó que representa un estímul constant en la recerca d'expressions humanes cada vegada més apropiades i significatives. Tota cultura autèntica, si vol ser realment per a l'home, ha d'estar oberta a la transcendència, en darrer terme, a Déu.

La Bíblia com un gran codi per a les cultures

110. Els Pares sinodals han subratllat la importància d'afavorir entre els agents culturals un coneixement adequat de la Bíblia, fins i tot en els ambients secularitzats i entre els no creients; [356] la Sagrada Escriptura conté valors antropològics i filosòfics que han influït positivament en tota la humanitat. [357] Cal recuperar plenament el sentit de la Bíblia com un gran codi per a les cultures.

El coneixement de la Bíblia a l'escola i a la universitat

111. Un àmbit particular del trobament entre Paraula de Déu i cultures és el de l'escola i la universitat. Els pastors han de prestar una atenció especial a aquests àmbits, promovent un coneixement profund de la Bíblia que permeti captar les seves fecundes implicacions culturals

també per al nostre temps. Els centres d'estudi promoguts per entitats catòliques contribueixen d'una manera singular —que ha de ser reconeguda— a la promoció de la cultura i de la instrucció. A més, cal no descuidar l'ensenyament de la religió, formant acuradament els docents. Aquesta representa en molts casos per als estudiants una ocasió única de contacte amb el missatge de la fe. Convé que en aquest ensenyament es promogui el coneixement de la Sagrada Escriptura, superant prejudicis antics i nous, i tractant de fer conèixer la seva veritat. [358] **La Sagrada Escriptura en les diferents manifestacions artístiques**

112. La relació entre Paraula de Déu i cultura s'ha expressat en obres de diferents àmbits, en particular en el món de l'art. Per això, la gran tradició d'Orient i d'Occident ha apreciat sempre les manifestacions

artístiques inspirades en la Sagrada Escriptura, com per exemple les arts figuratives i l'arquitectura, la literatura i la música. Penso també en l'antic llenguatge de les icones, que des de la tradició oriental s'està difonent arreu del món. Amb els Pares sinodals, tota l'Església manifesta la seva consideració, estima i admiració pels artistes «enamorats de la bellesa», que s'han deixat inspirar pels textos sagrats; ells han contribuït a la decoració de les nostres esglésies, a la celebració de la nostra fe, a l'enriquiment de la nostra litúrgia i, al mateix temps, molts d'ells han ajudat a reflectir de manera perceptible en el temps i en l'espai les realitats invisibles i eternes. [359] Exhorto els organismes competents a promoure en l'Església una formació sòlida dels artistes sobre la Sagrada Escriptura a la llum de la Tradició viva de l'Església i del Magisteri.

Paraula de Déu i mitjans de comunicació social

113. A la relació entre Paraula de Déu i cultures li correspon la importància d'emprar amb atenció i intel·ligència els mitjans de comunicació social, antics i nous. Els Pares sinodals han recomanat un coneixement apropiat d'aquests instruments, posant atenció al seu ràpid desenvolupament i alt grau d'interacció, així com a invertir més energies a adquirir competència en els diversos sectors, particularment en els anomenats *new media*, com per exemple Internet. Existeix ja una presència significativa per part de l'Església en el món de la comunicació de masses, i també el Magisteri eclesial s'ha expressat més d'una vegada sobre aquest tema a partir del concili Vaticà II. [360]
L'adquisició de nous mètodes per a transmetre el missatge evangèlic forma part de l'impuls

evangelitzador constant dels creients, i la comunicació s'estén avui com una xarxa que abasta tot el globus, de manera que el requeriment de Crist adquireix un nou sentit: «Allò que us dic en la fosca, digueu-ho a plena llum, i allò que sentiu a cau d'orella, pregoneu-ho des dels terrats» (Mt 10,27). La Paraula divina ha d'arribar no només a través del llenguatge escrit, sinó també mitjançant les altres formes de comunicació. [361] Per això, juntament amb els Pares sinodals, vull donar les gràcies als catòlics que, d'una manera competent, estan compromesos en una presència significativa en el món dels mitjans de comunicació, animant-los al mateix temps a fer un esforç més ampli i qualificat. [362]

Entre les noves formes de comunicació de masses, avui es reconeix un paper creixent a Internet, que representa un nou

fòrum per a fer ressonar l'evangeli, però conscients que el món virtual mai no podrà reemplaçar el món real, i que l'evangelització podrà aprofitar la realitat virtual que ofereixen els *new media* per a establir relacions significatives només si arriba al contacte personal, que continua sent insubstituïble. En el món d'Internet, que permet que milions i milions d'imatges apareguin en un nombre incomputable de pantalles d'arreu del món, haurà d'aparèixer el rostre de Crist i sentir-se la seva veu, perquè «si no hi ha lloc per a Crist, tampoc hi ha lloc per a l'home». [363] **Bíblia i inculturació**

114. El misteri de l'Encarnació ens manifesta, per una part, que Déu es comunica sempre en una història concreta, assumint les claus culturals que porta inscrites, però, per l'altra, la mateixa Paraula pot transmetre's, i així ho ha de fer, en cultures

diferents, transfigurant-les des de dins, mitjançant el que el papa Pau VI va anomenar l' *evangelització de les cultures* . [364] La Paraula de Déu, així com també la fe cristiana, manifesta així un caràcter intensament intercultural, capaç de trobar i de fer que es trobin cultures diferents. [365]

En aquest context, s'entén també el valor de la inculturació de l'evangeli. [366] L'Església està fermament convençuda de la capacitat de la Paraula de Déu per a arribar a totes les persones humanes en el context cultural en què viuen: «Aquesta convicció emana de la Bíblia mateixa, que des del llibre del Gènesi pren una orientació universal (cf. Gn 1,27-28), la manté després en la benedicció promesa a tots els pobles gràcies a Abraham i a la seva descendència (cf. Gn 12,3; 18,18) i la confirma definitivament estenent a “totes les nacions” l'evangelització.»

[367] Per això, la inculturació no ha de consistir en processos d'adaptació superficial, ni en la confusió sincretista, que dilueix l'originalitat de l'evangeli per a fer-lo més fàcilment acceptable. [368] L'autèntic paradigma de la inculturació és l'encarnació mateixa del Verb: «La “culturització” o “inculturació” que promoveu amb raó serà veritablement un reflex de l'encarnació del Verb quan una cultura, transformada i regenerada per l'evangeli, generi de la seva pròpia tradició viva expressions originals de vida, de celebració i de pensament cristians», [369] fent fermentar des de dins la cultura local, valorant els *semina Verbi* i tot el que hi ha en ella de positiu, obrint-la als valors evangèlics. [370]

Traduccions i difusió de la Bíblia

115. Si la inculturació de la Paraula de Déu és part imprescindible de la missió de l'Església en el món, un

moment decisiu d'aquest procés és la difusió de la Bíblia a través del valuós treball de la seva traducció a les diferents llengües. Pel que fa a això, cal tenir sempre en compte que la traducció de les Escriptures comença «ja en els temps de l'Antic Testament, quan es va traduir oralment el text hebreu de la Bíblia en arameu, (cf. Ne 8,8.12) i més tard, per escrit, en grec. Una traducció, en efecte, és sempre més que una simple transcripció del text original. El pas d'una llengua a una altra comporta necessàriament un canvi de context cultural: els conceptes no són idèntics i l'abast dels símbols és diferent, ja que posen en relació amb altres tradicions de pensament i altres maneres de viure». [371]

Durant els treballs sinodals s'ha constatat que algunes Esglésies locals no disposen d'una traducció integral de la Bíblia a la pròpia llengua. Quants pobles tenen avui fam i set de

la Paraula de Déu, però malauradament no tenen encara un fàcil «accès a la Sagrada Escriptura», [372] com ho desitjava el concili Vaticà II. Per això, el Sínode considera important, sobretot, la formació d'especialistes que es dediquin a traduir la Bíblia a les diferents llengües. [373] Animo a invertir recursos en aquest camp. En particular, voldria recomanar que es doni suport al compromís de la Federació Bíblica Catòlica, perquè s'incrementi encara més el nombre de traduccions de la Sagrada Escriptura i la seva difusió capil·lar. [374] Convé que, donada la naturalesa d'un treball com aquest, es dugui a terme sempre que sigui possible en col·laboració amb les diferents Societats Bíbliques.

La Paraula de Déu supera els límits de les cultures

116. L'Assemblea sinodal, en el debat sobre la relació entre Paraula de Déu i cultures, ha sentit l'exigència de reafirmar allò que els primers cristians van poder experimentar des del dia de Pentecosta (cf. Ac 2,1-13). La Paraula divina és capaç de penetrar i d'expressar-se en cultures i llengües diferents, però la mateixa Paraula transfigura els límits de cada cultura, creant comunió entre pobles diferents. La Paraula del Senyor ens convida a una comunió més àmplia. «Sortim de la limitació de les nostres experiències i entrem en la realitat que és veritablement universal. En entrar en la comunió amb la Paraula de Déu, entrem en la comunió de l'Església que viu la Paraula de Déu . [...] És sortir dels límits de cada cultura per entrar a la universalitat que ens relaciona a tots, que uneix a tots, que ens fa a tots germans.» [375] Per tant, anunciar la Paraula de Déu exigeix sempre que nosaltres mateixos siguem els primers a

emprendre un èxode renovat, a deixar els nostres criteris i la nostra imaginació limitada per a deixar espai en nosaltres a la presència de Crist.

Paraula de Déu i diàleg interreligiós

El valor del diàleg interreligiós

117. L'Església reconeix com a part essencial de l'anunci de la Paraula el trobament i la col·laboració amb tots els homes de bona voluntat, en particular amb les persones pertanyents a les diferents tradicions religioses, evitant formes de sincretisme i de relativisme, i seguint els criteris indicats per la Declaració *Nostra aetate* del concili Vaticà II, desenvolupats pel Magisteri successiu dels grans pontífexs. [376] El ràpid procés de globalització, característic de la nostra època, fa que es visqui en un contacte més estret amb persones de cultures i

religions diferents. Es tracta d'una oportunitat providencial per a manifestar com el sentit religiós autèntic pot promoure entre els homes relacions de fraternitat universal. És de gran importància que les religions afavoreixin en les nostres societats, sovint secularitzades, una mentalitat que vegi en Déu Totpoderós el fonament de tot bé, la font inesgotable de la vida moral, suport d'un sentit profund de germanor universal.

Per exemple, en la tradició judeocristiana es troba el suggestiu testimoni de l'amor de Déu per tots els pobles que ell, en l'aliança establerta amb Noè, reuneix en una única gran abraçada, simbolitzada per l'«arc en els núvols» (Gn 9,13.14.16), i que, segons les paraules dels profetes, vol recollir en una única família universal (cf. Is 2,2s; 42,6; 66,18-21; Jr 4,2; Sl 47). De fet, en moltes grans tradicions religioses es

troben testimonis de la unió íntima entre la relació amb Déu i l'ètica de l'amor per tots els homes.

Diàleg entre cristians i musulmans

118. Entre les diverses religions, l'Església «també mira amb estima els musulmans, que adoren l'únic Déu»; [377] fan referència a Abraham i donen culte a Déu, sobretot amb la pregària, l'almoïna i el dejuni. Reconeixem que en la tradició de l'islam hi ha moltes figures, símbols i temes bíblics. En continuïtat amb la important obra del venerable Joan Pau II, confio que les relacions inspirades en la confiança que s'ha establert des de fa anys entre cristians i musulmans, prossegueixin i es desenvolupin en un esperit de diàleg sincer i respectuós. [378] En aquest diàleg, el Sínode ha expressat el desig que s'aprofundeixi en el respecte de la vida com a valor fonamental, en els

drets inalienables de l'home i de la dona i la seva mateixa dignitat.

Tenint en compte la distinció entre l'ordre sociopolític i l'ordre religiós, les religions han d'oferir la seva aportació al bé comú. El Sínode demana a les conferències episcopals, on sigui oportú i profitós, que afavoreixin trobades de coneixement recíproc entre cristians i musulmans, per a promoure els valors que necessita la societat per a una convivència pacífica i positiva.

[379] Diàleg amb les altres religions

119. A més, vull manifestar en aquesta circumstància el respecte de l'Església per les antigues religions i tradicions espirituals dels diversos continents, que contenen valors de respecte i de col·laboració que poden afavorir molt la comprensió entre les persones i els pobles. [380]

Constatem sovint sintonies amb valors expressats també en els seus

llibres religiosos, com per exemple el respecte per la vida, la contemplació, el silenci i la senzillesa en el budisme; el sentit del sagrat, del sacrifici i del dejuni en l'hinduisme, així com també els valors familiars i socials en el confucianisme. Veiem, a més, en altres experiències religioses una atenció sincera per la transcendència de Déu, reconegut com el Creador, així com també pel respecte per la vida, pel matrimoni i per la família, i un fort sentit de la solidaritat.

Diàleg i llibertat religiosa

120. Això no obstant, el diàleg no seria fecund si no inclogués també un respecte autèntic per cada persona, perquè pugui professar lliurement la pròpia religió. Per això, el Sínode, alhora que promou la col·laboració entre els exponents de les diverses religions, recorda també «la necessitat que s'asseguri de

manera efectiva a tots els creients la llibertat de professar la pròpia religió en privat i en públic, a més de la llibertat de consciència». [381] En efecte «el respecte i el diàleg requereixen, consegüentment, la reciprocitat en tots els camps, sobretot pel que fa a les llibertats fonamentals i, en particular, a la llibertat religiosa. Afavoreixen la pau i l'entesa entre els pobles». [382]

CONCLUSIÓ

La Paraula definitiva de Déu

121. Al final d'aquestes reflexions amb les quals he volgut recollir i aprofundir la riquesa de la XII Assemblea General Ordinària del Sínode dels Bisbes sobre la Paraula de Déu en la vida i la missió de l'Església, vull exhortar una vegada més tot el poble de Déu, els pastors, les persones consagrades i els laics a esforçar-se per tenir cada vegada més familiaritat amb la Sagrada

Esriptura. Mai no hem d'oblidar que el fonament de tota espiritualitat cristiana autèntica i viva és la Paraula de Déu anunciada, acollida, celebrada i meditada en l'Església. Aquesta relació amb la Paraula divina serà més intensa com més siguem conscients de trobar-nos davant la Paraula definitiva de Déu sobre el cosmos i sobre la història, tant a la Sagrada Esriptura com en la Tradició viva de l'Església.

Com ens ho fa contemplar el Pròleg de l'Evangelí de Joan, tot l'ésser està sota el signe de la Paraula. El Verb surt del Pare i ve a viure entre els seus, i retorna al si del Pare per a portar amb ell tota la creació que ha estat creada en ell i per a ell.

L'Església viu ara la seva missió en espera expectant de la manifestació escatològica de l'Espòs: «L'Esperit i l'Esposa diuen: Vine!» (Ap 22,17).

Aquesta espera mai no és passiva, sinó impuls missioner per a anunciar

la Paraula de Déu que guareix i redimeix cada home: també avui, Jesús ressuscitat ens diu: «Aneu per tot el món i anuncieu la bona nova de l'evangeli a tota la creació» (Mc 16,15).

Nova evangelització i nova escolta

122. Per això, el nostre temps ha de ser cada dia més el d'una nova escolta de la Paraula de Déu i d'una nova evangelització. Redescobrir el lloc central de la Paraula divina en la vida cristiana ens fa retrobar de nou, així, el sentit més profund del que el papa Joan Pau II ha demanat amb vigor: continuar la *missio ad gentes* i emprendre amb totes les forces la nova evangelització, sobretot en aquelles nacions on l'evangeli s'ha oblidat o pateix la indiferència d'una certa majoria a causa d'una secularització difosa. Que l'Esperit Sant desperti en els homes fam i set de la Paraula de Déu i susciti

anunciadors i testimonis entusiastes de l'evangeli.

A imitació del gran Apòstol dels Gentils, que va ser transformat després d'haver sentit la veu del Senyor (cf. Ac 9,1-30), escoltem també nosaltres la Paraula divina, que sempre ens interpel·la personalment ara i aquí. Els Fets dels Apòstols ens diuen que l'Esperit Sant «va separar» Pau i Bernabé perquè prediquessin i difonguessin la bona nova (cf. 13,2). Així, també avui l'Esperit Sant crida de manera incessant oients i anunciadors convençuts i persuasius de la Paraula del Senyor.

La Paraula i l'alegria

123. Com més sapiguem posar-nos a disposició de la Paraula divina, més podrem constatar que el misteri de la Pentecosta és viu també avui en l'Església de Déu. L'Esperit del Senyor continua vessant els seus dons sobre l'Església perquè siguem

guiats a la veritat plena, desvetllant-nos el sentit de les Escriptures i fent-nos anunciadors creïbles de la Paraula de Salvació en el món. Tornem així a la Primera carta de sant Joan. En la Paraula de Déu, també nosaltres hem sentit, vist i tocat el Verb de la Vida. Per gràcia, hem rebut l'anunci que la vida eterna s'ha manifestat, de manera que ara reconeixem estar en comunió amb els altres, amb els qui ens han precedit en el signe de la fe i amb tots els qui, dispersos pel món, escolten la Paraula, celebren l'Eucaristia i donen testimoniatge de la caritat. La comunicació d'aquest anunci —ens ho recorda l'apòstol Joan— se'ns ha donat «perquè la nostra joia sigui completa» (1Jn 1,4).

L'Assemblea sinodal ens ha permès experimentar també el que diu el missatge joànic: l'anunci de la Paraula crea comunió i és font d'alegria. Una alegria profunda que

brolla del cor mateix de la vida trinitària i que se'ns comunica en el Fill. Una alegria que és un do inefable que el món no pot donar. Es poden organitzar festes, però no l'alegria. Segons l'Escriptura, l'alegria és fruit de l'Esperit Sant (cf. Ga 5,22), que ens permet entrar en la Paraula i fer que la Paraula divina entri en nosaltres portant fruits de vida eterna. En anunciar amb la força de l'Esperit Sant la Paraula de Déu, volem també comunicar la font de la veritable alegria, no d'una alegria superficial i efímera, sinó de la que brolla del fet de ser conscients que només el Senyor Jesús té paraules de vida eterna (cf. Jn 6,68).

‘Mater Verbi et Mater lætitiæ’

124. Aquesta íntima relació entre la Paraula de Déu i l'alegria es manifesta clarament en la Mare de Déu. Recordem les paraules de santa Isabel: «Feliç tu que has cregut: allò

que el Senyor t'ha anunciat es complirà!» (Lc 1,45). Maria és feliç perquè té fe, perquè ha cregut, i en aquesta fe ha acollit en el seu si mateix el Verb de Déu per a lliurar-lo al món. L'alegria que rep de la Paraula es pot estendre ara a tots els qui, en la fe, es deixen transformar per la Paraula de Déu. L'Evangelí de Lluc ens presenta en dos textos aquest misteri d'escolta i de goig. Jesús diu: «La meva mare i els meus germans són els qui escolten la Paraula de Déu i la posen en pràctica» (8,21). I, davant l'exclamació d'una dona que entre la multitud vol exaltar el ventre que l'ha portat i els pits que l'han criat, Jesús mostra el secret de la veritable alegria: «Més aviat sortosos els qui escolten la Paraula de Déu i la guarden!» (11,28). Jesús mostra la veritable grandesa de Maria, obrint així també per a tots nosaltres la possibilitat d'aquesta benaurança que neix de la Paraula acollida i

posada en pràctica. Per això, recordo a tots els cristians que la nostra relació personal i comunitària amb Déu depèn de l'augment de la nostra familiaritat amb la Paraula divina. Finalment, em dirigeixo a tots els homes, també als qui s'han allunyat de l'Església, que han abandonat la fe o que mai no han escoltat l'anunci de Salvació. A cada un d'ells, el Senyor els diu: «Sóc a la porta i truco. Si algú escolta la meua veu i obre la porta, entraré a casa seva i soparé amb ell, i ell amb mi» (Ap 3,20).

Així doncs, que cada jornada nostra estigui marcada pel trobament renovat amb Crist, Verb del Pare fet home. Ell és al principi i al final, «i tot es manté unit gràcies a ell» (Col 1,17). Fem silenci per a escoltar la Paraula de Déu i meditar-la, perquè ella, per l'acció eficaç de l'Esperit Sant, continuï habitant, vivint i parlant-nos al llarg de tots els dies de la nostra vida. D'aquesta manera,

l'Església es renova i rejoveneix sempre gràcies a la Paraula del Senyor que roman eternament (cf. 1Pe 1,25; Is 40,8). I també nosaltres podem entrar així en el gran diàleg nupcial amb què es tanca la Sagrada Escriptura: «L'Esperit i l'esposa diuen: “Vine!” I els qui escolten, que diguin: “Vine!” [...] El qui dóna testimoni de tot això, diu: “Sí, vinc de seguida.” Amén! Vine, Senyor Jesús!» (Ap 22,17.20).

Donat a Roma, al costat de Sant Pere, el 30 de setembre, memòria de sant Jeroni, de l'any 2010, sisè del meu Pontificat.

Benedictus pp. XVI

.....

[1] Cf. *Propositio* 1.

[2] Cf. XII Assemblea General Ordinària del Sínode dels Bisbes, *Instrumentum laboris*, 27.

[3] Cf. Lleó XIII, Carta enc. *Providentissimus Deus* (18 novembre 1893): ASS 26 (1893-1994, 269-292; Benet XV, Carta enc. *Spiritus Paraclitus* (15 setembre 1920): AAS 12 (1920), 385-422; Pius XII, Carta enc. *Divino afflante Spiritu* (30 setembre 1943): AAS 35 (1943), 297-325.

[4] *Propositio* 2.

[5] *Ibid* .

[6] Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum* , sobre la Revelació divina, 2.

[7] *Ibid* ., 4.

[8] Cf Entre d'altres documents de diferent naturalesa, vegeu: Pau VI, Carta ap. *Summi Dei Verbum* (4 novembre 1963): AAS 55 (1963), 979-995; *Id* ., *Motu proprio Sedula cura* (27 juny 1971): AAS 63 (1971), 665-669; Joan Pau II, Audiència general (1 maig 1985): *L'Osservatore*

Romano , ed. en llengua espanyola (5 maig 1985), 3; *Id.* , Discurs sobre la interpretació de la Bíblia en l'Església (23 abril 1993): AAS 86 (1994), 232-243; Benet XVI, Discurs al Congrés Internacional pel 40è aniversari de la *Dei Verbum* (16 setembre 2005): AAS 97 (2005), 957; *Id.* , Àngelus (6 novembre 2005): *L'Osservatore Romano* , ed. en llengua espanyola (11 novembre 2005), 6. Cal tenir també en compte els documents de la Comissió Bíblica Pontifícia, *De sacra Scriptura et Christologia* (1984); «Unitat i diversitat en l'Església» (11 abril 1988); «La interpretació de la Bíblia en l'Església» (15 abril 1993); «El poble jueu i les seves sagrades Escripures en la Bíblia cristiana» (24 maig 2001); «Bíblia i moral. Arrels bíbliques de l'obrar cristià» (11 maig 2008).

[9] Cf. Discurs a la Cúria romana (22 desembre 2008): AAS 101 (2009), 49.

[10] Cf. *Pr opositio* 37.

[11] Cf. Comissió Bíblica Pontifícia, «El poble jueu i les seves Sagrades Escripures en la Bíblia cristiana» (24 maig 2001).

[12] Discurs a la Cúria Romana (22 desembre 2008): AAS 101 (2009), 5.

[13] Cf. Àngelus (4 gener 2009): *L'Osservatore Romano* , ed. en llengua espanyola (9 gener 2009), 1.11.

[14] Cf. *Relatio ante disceptationem* , I.

[15] Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum* sobre la Revelació divina, 2.

[16] Carta enc. *Deus caritas est* (25 desembre 2005), 1: AAS 98 (2006), 217-218.

[17] *Instrumentum laboris* , 9.

[18] Credo de Nicea-Constantinoble:
DS 150.

[19] Sant Bernat, *Homilia super missus est* , 4, 11: PL 183, 86 B.

[20] Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum* , sobre la Revelació divina, 10.

[21] Cf. *Propositio* 3.

[22] Cf. Congregació per a la Doctrina de la Fe, Decl. *Dominus Iesus* , sobre la unitat i la universalitat salvadora de Jesucrist i de l'Església (6 agost 2000), 13-15: AAS 92 (2000), 754-756.

[23] Cf. *In Hexæmeron* , 20, 5: *Opera Omnia* , V, Quaracchi 1891, p. 425-426; *Breviloquium* , 1, 8: *Opera Omnia* , V, Quaracchi 1891, p. 216-217.

[24] *Itinerarium mentis in Deum* , 2, 12: *Opera Omnia* , V, Quaracchi 1891, p. 302-303; *Commentarius in librum Ecclesiastes* , Cap. 1, vers. 11,

Quæstiones , 2, 3: *Opera Omnia* , VI, Quaracchi 1891, p. 16.

[25] Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum* , sobre la Revelació divina, 3; cf. Conc. Ecum. Vat. I, Const. dogm. *Dei Filius* , sobre la fe catòlica, cap. 2, *De revelatione* : DS 3004.

[26] Cf. *Propositio* 13.

[27] Comissió Teològica Internacional, «A la recerca d'una ètica universal: nova mirada sobre la llei natural» (2009), 39.

[28] Cf. *Summa Theologiæ* , I-II, q. 94, a. 2.

[29] Cf. Comissió Bíblica Pontifícia, «Bíblia i moral. Arrels bíbliques de l'obrar cristià» (11 maig 2008), n. 13.32.109.

[30] Cf. Comissió Teològica Internacional, «A la recerca d'una

ètica universal: nova mirada sobre la llei natural», 102.

[31] Cf. Homilia durant l’Hora Tèrcia de la primera Congregació general del Sínode dels Bisbes (6 octubre 2008): AAS 100 (2008), 758-761.

[32] Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum* , sobre la Revelació divina, 14.

[33] Carta enc. *Deus caritas est* (25 desembre 2005), 1: AAS 98 (2006), 217-218.

[34] «Ho Logos pachynetai (o brachynetai)»: cf. Orígenes, *Peri archon* , 1, 2, 8: SC 252, 127-129.

[35] Homilia durant la missa de la Nit de Nadal (24 desembre 2006): AAS 99 (2007), 12.

[36] Cf. Missatge final.

[37] Màxim el Confessor, *Vida de Maria* , 89: CSCO, 479, 77.

[38] Cf. Exhort. ap. postsinodal
Sacramentum caritatis (22 febrer
2007), 9-10: AAS 99 (2007), 111-112.

[39] Audiència general (15 abril
2009): *L'Osservatore Romano* , ed. en
llengua espanyola (17 abril 2009), 15.

[40] Cf. Homilia en la solemnitat de
l'Epifania (6 gener 2009):
L'Osservatore Romano , ed. en
llengua espanyola (9 gener 2009), 7.
11.

[41] Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm.
Dei Verbum , sobre la Revelació
divina, 4.

[42] *Propositio* 4.

[43] Pujada al Mont Carmel, II, 22.

[44] *Propositio* 47.

[45] *Catecisme de l'Església catòlica* ,
67.

[46] Cf. Congregació per a la Doctrina de la Fe, «El missatge de Fàtima» (26 juny 2000): *L'Osservatore Romano* , ed. en llengua espanyola (30 juny 2000), 10.

[47] *Adversus hæreses* , IV, 7, 4: PG 7, 992-993; V, 1, 3: PG 7, 1123; V, 6, 1: PG 7, 1137; V, 28, 4: PG 7, 1200.

[48] Cf. Exhort. ap. postsinodal *Sacramentum caritatis* (22 febrer 2007), 12: AAS 99 (2007), 113-114.

[49] Cf. *Propositio* 5.

[50] *Adversus hæreses* , III 24,1: PG7, 966.

[51] *Homiliæ in Genesim* , 22: PG53, 175.

[52] Epistula 120, 10: CSEL 55, 500-5006.

[53] *Homilæ in Ezechielem* , 1, 7, 17: CC 142, p. 94.

[54] «Oculi ergo devotæ animæ sunt columbarum quia sensus eius per Spiritum sanctum sunt illuminati et edocti, spiritualia sapientes. [...] Nunc quidem aperitur animæ talis sensus, ut intellegat Scripturas»: Ricard de Sant Víctor, *Explicatio in Cantica canticorum* , 15: PL 196, 450 B. D.

[55] *Sacramentarium Serapionis* II (XX): *Didascalia et Constitutiones apostolorum* , ed. F.X. Funk, II, Paderborn 1906, p. 161.

[56] Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum* , sobre la Revelació divina, 7.

[57] *Ibid* ., 8.

[58] *Ibid* .

[59] Cf. *Propositio* 3.

[60] Cf. Missatge final, II, 5.

[61] *Expositio Evangelii secundum Lucam* 6, 33: PL 15, 1677.

[62] Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum* , sobre la Revelació divina, 13.

[63] *Catecisme de l'Església catòlica* , 102. Cf. Rupert de Deutz, *De operibus Spiritus Sancti* , I, 6: SC 131, 72-74.

[64] *Enarrationes in Psalmos* , 103, IV, 1: PL37, 1378. Afirmacions semblants a Orígenes, *Iohannem* V, 5-6: SC 120, p. 380-384.

[65] Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum* , sobre la Revelació divina, 21.

[66] *Ibid .*, 9.

[67] Cf. *Propositiones* 5. 12.

[68] Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum* , sobre la Revelació divina, 12.

[69] Cf. *Propositio* 12.

[70] Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum* , sobre la Revelación divina, 11.

[71] *Propositio* 4.

[72] Prol.: *Opera Omnia* , V, Quaracchi 1891, p. 5, 201-202.

[73] Cf. Discurs en el trobament amb el món de la cultura al Collège des Bernardins de París (12 setembre 2008): AAS 100 (2008), 721-730.

[74] Cf. *Propositio* 4.

[75] Cf. *Relatio post disceptationem* , 12.

[76] Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum* , sobre la Revelació divina, 5.

[77] *Propositio* 4.

[78] Per exemple Dt 28,1-2.15.45; 32,1; dels profetes cf. Jr 7,22-28; Ez 2,8; 3,10; 6,3; 13,2; fins als últims: cf. Za 3,8. Per a sant Pau, cf. Rm 10,14-18; 1Te 2,13.

[79] *Propositio* 55.

[80] Cf. Exhort. ap. postsinodal *Sacramentum caritatis* (22 febrer 2007), 33: AAS 99 (2007), 132-133.

[81] Carta. enc. *Deus caritas est* (25 desembre 2005), 41: AAS 98 (2006), 251.

[82] *Propositio* 55.

[83] Cf. *Expositio Evangelii secundum Lucam* 2, 19: PL 15, 1559-1560.

[84] *Breviloquium* , Prol., *Opera Omnia* , V, Quaracchi 1891, p. 201-202.

[85] *Summa Theologiæ* , I-II, q. 106, a. 2.

[86] Comissió Bíblica Pontifícia, «La interpretació de la Bíblia en l'Església» (15 abril 1993), III, A, 3.

[87] Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum* , sobre la Revelació divina, 12.

[88] *Contra epistulam Manichæi quam vocant fundamenti* , 5, 6: PL 42, 176.

[89] Cf. Audiència general (14 novembre 2007): *L'Osservatore Romano* , ed. en llengua espanyola (16 novembre 2007), 16.

[90] *Commentariorum in Isaiam libri* , Prol.: PL 24, 17.

[91] *Epistula* 52, 7: CSEL 54, 426.

[92] Comissió Bíblica Pontifícia, «La interpretació de la Bíblia en l'Església» (15 abril 1993), II, A, 1.

[93] *Ibid.* , II, A, 2.

[94] *Homiliæ in Ezechielem* 1, 7, 8: PL 76, 843 D.

[95] Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum*, sobre la Revelació divina, 24; cf. Lleó XIII, Carta enc. *Providentissimus Deus* (18 novembre 1893), *Pars* II, *sub fine*: ASS 26 (1893-94), 269-292; Benet XV, Carta enc. *Spiritus Paraclitus* (15 setembre 1920), *Pars* III: AAS 12 (1920), 385-422.

[96] Cf. *Propositio* 26.

[97] Cf. Comissió Bíblica Pontifícia, «La interpretació de la Bíblia en l'Església» (15 abril 1993), A-B.

[98] Intervenció en la XIV Congregació General del Sínode (14 octubre 2008): *L'Osservatore Romano*, ed. en llengua espanyola (24 octubre 2008), 8; cf. *Propositio* 25.

[99] Discurs en el trobament amb el món de la cultura al Collège des

Bernardins de París (12 setembre 2008): AAS 100 (2008): AAS 100 (2008), 722-723.

[100] Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum*, sobre la Revelació divina, 10.

[101] Cf. Joan Pau II, Discurs amb motiu del 100 aniversari de la *Providentissimus Deus* i del 50 aniversari de la *Divino afflante Spiritu* (23 abril 1993): AAS 86 (1994), 232-243.

[102] *Ibid.*, n. 4: AAS 86 (1994), 235.

[103] *Ibid.*, n. 5: AAS 86 (1994), 235.

[104] *Ibid.*, n. 5: AAS 86 (1994), 236.

[105] Comissió Bíblica Pontifícia, «La interpretació de la Bíblia en l'Església» (15 abril 1993), III, C, 1.

[106] N. 12.

[107] Intervenció en la XIV Congregació General del Sínode (14 octubre 2008): *L'Osservatore Romano* , ed. en llengua espanyola (24 octubre 2008), 8; cf. *Propositio* 25.

[108] Cf. *Propositio* 26.

[109] *Propositio* 27.

[110] Intervenció en la XIV Congregació General del Sínode (14 octubre 2008): *L'Osservatore Romano* , ed. en llengua espanyola (24 octubre 2008), 8; cf. *Propositio* 26.

[111] Cf. *ibid* .

[112] *Ibid* .

[113] Cf. *Propositio* 27.

[114] *Ibid* .

[115] Joan Pau II, Carta enc. *Fides et ratio* (14 setembre 1998), 55: AAS 91 (1999), 49-50.

[116] Cf. Discurs a la IV Assemblea nacional eclesial a Itàlia (19 octubre 2006): AAS 98 (2006), 804-815.

[117] Cf. *Propositio* 6.

[118] Cf. Sant Agustí, *De libero arbitrio* , 3, 21, 59: PL 32, 1300; *De Trinitate* , 2, 1, 2: PL 42, 845.

[119] Congregació per a l'Educació Catòlica, Instr. *Inspectis dierum* (10 novembre 1989), 26: AAS 82 (1990), 618.

[120] *Catecisme de l'Església catòlica* , 116.

[121] *Summa Theologiæ* , I, q. 1, a. 10, ad 1.

[122] *Catecisme de l'Església catòlica* , 118.

[123] Comissió Bíblica Pontifícia, «La interpretació de la Bíblia en l'Església» (15 abril 1993), II, A, 2.

[124] *Ibid .*, II, B, 2.

[125] Discurs al món de la cultura al Collège des Bernardins de París (12 setembre 2008): AAS 100 (2008), 726.

[126] *Ibid .*

[127] Cf. Audiència general (9 gener 2008): *L'Osservatore Romano* , ed. en llengua espanyola (11 gener 2008), 12.

[128] Cf. *Propositio* 29.

[129] *De arca Noe* , 2, 8: PL 176 C-D.

[130] Cf. Discurs al món de la cultura al Collège des Bernardins de París (12 setembre 2008): AAS 100 (2008), 725.

[131] Cf. *Propositio* 10; Comissió Bíblica Pontifícia, «El poble jueu i les seves sagrades Escripures en la Bíblia cristiana» (24 maig 2001), 3-5.

[132] Cf. *Catecisme de l'Església catòlica* , 121-122.

[133] *Propositio* 52.

[134] Cf. Comissió Bíblica Pontifícia, «El poble jueu i les seves sagrades Escripures en la Bíblia cristiana» (24 maig 2001), 19; Orígenes, Homilia sobre Nombres 9,4: SC 415, 238-242.

[135] *Catecisme de l'Església catòlica* , 128.

[136] *Ibid* ., 129.

[137] *Propositio* 52.

[138] *Quæstiones in Heptateuchum* , 2, 73: PL 34,623.

[139] *Homiliæ in Ezechielem* , I, VI, 15: PL 76, 836 B.

[140] *Propositio* 29.

[141] Joan Pau II, Missatge al rabí cap de Roma (22 maig 2004):
L'Osservatore Romano , ed. en llengua espanyola (28 maig 2004), 1.

[142] Comissió Bíblica Pontifícia, «El poble jueu i les seves sagrades Escripures en la Bíblia cristiana» (24 maig 2001), 87.

[143] Cf. Discurs de comiat a l'aeroport de Tel Aviv (15 maig 2009): *L'Osservatore Romano*, ed. en llengua espanyola (16 maig 2009), 11.

[144] Joan Pau II, Als rabins caps d'Israel: (23 març 2000): *L'Osservatore Romano*, ed. en llengua espanyola (31 març 2000), 4.

[145] *Propositiones* 46 i 47.

[146] Comissió Bíblica Pontifícia, «La interpretació de la Bíblia en l'Església» (15 abril 1993), I, F.

[147] Cf. Discurs al món de la cultura al Collège des Bernardins de París (12 setembre 2008): AAS 100 (2008), 726.

[148] *Propositio* 46.

[149] *Propositio* 28.

[150] Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum* , sobre la Revelació divina, 23.

[151] En qualsevol cas, es recorda que, pel que fa als anomenats Llibres Deuterocanònics de l'Antic Testament i a la seva inspiració, els catòlics i ortodoxos no tenen exactament el mateix cànon bíblic que els anglicans i els protestants.

[152] Cf. *Relatio post disceptationem* , 36.

[153] *Propositio* 36.

[154] Cf. Discurs en l'XI Consell Ordinari de la Secretaria General del Sínode dels Bisbes (25 gener 2007): AAS 99 (2007), 85-86.

[155] Conc. Ecum. Vat. II, Decr. *Unitatis redintegratio* , sobre l'ecumenisme, 21.

[156] Cf. *Propositio* 36.

[157] Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum* , sobre la Revelació divina, 10.

[158] Carta enc. *Ut unum sint* (25 maig 1995), 44: AAS 87 (1995), 947.

[159] Conc. Ecum. Vat.II, Const. dogm. *Dei Verbum* , sobre la Revelació divina, 10.

[160] *Ibid* .

[161] Cf. *ibid* ., 24.

[162] Cf. *Propositio* , 22

[163] Sant Gregori Magne, *Moralia in Job* 24, 8, 16: PL 76, 295.

[164] Cf. Sant Atanasi, *Vita Antonii* , 2: PG 26, 842.

[165] *Moralia* , *Regula* , 80, 22: PG 31, 867.

[166] Regla, 73, 3: SC 182, 672.

[167] Tomàs de Celano, *La vita prima di S. Francesco* , X, 22: FF 356.

[168] Regla, I, 1-2: FF 2750.

[169] B. Jordà de Saxònia, *Libellus de principiis Ordinis Prædicatorum* , 104: *Monumenta Fratrum Prædicatorum Historica* , Roma 1935, 16, p. 75.

[170] Orde de Germans Predicadors, *Prime Costituzioni o Consuetudines* , II, XXXI.

[171] *Llibre de la Vida* , 40,1.

[172] Cf. *Història d'una ànima* , Ms B 3r.

[173] *Ibid .*, Ms C, 35v.

[174] *In Iohannis Evangelium Tractatus* , 1, 12: PL 35, 1385.

[175] Carta enc. *Veritatis splendor* (6 agost 1993), 25: AAS 85 (1993), 1153.

[176] Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum* , sobre la Revelació divina, 8.

[177] *Relatio post disceptationem* , 11.

[178] Cf. N. 1.

[179] Discurs al Congrés La Sagrada Escripura en la vida de l'Església (16 setembre 2005): AAS 97 (2005), 956.

[180] Cf. *Relatio post disceptationem* , 10.

[181] Missatge final, III, 6.

[182] Conc. Ecum. Vat. II, Const. *Sacrosanctum concilium* , sobre la sagrada litúrgia, 24.

[183] *Ibid* ., 7.

[184] *Missal Romà* , «Ordenament de les lectures de la missa», 4.

[185] *Ibid* ., 9.

[186] *Ibid.* ., 3; cf. Lc 4,16-21.24,25-35.44-49.

[187] Conc. Ecum. Vat. II, Const. *Sacrosanctum concilium* , sobre la sagrada litúrgia, 102.

[188] Cf. Exhort. ap. postsinodal *Sacramentum caritatis* (22 febrer 2007) 44-45: AAS 99 (2007), 139-141.

[189] Comissió Bíblica Pontifícia, «La interpretació de la Bíblia en l'Església» (15 abril 1993), IV, C, 1.

[190] *Ibid.* ., III, B, 3.

[191] Cf. Const. *Sacrosanctum concilium* , sobre la sagrada litúrgia, 48.51.56; Const. dogm. *Dei Verbum* , sobre la Revelació divina, 21.26; Decr. *Ad gentes* , sobre l'activitat missionera de l'Església, 6.15; Decr. *Presbyterorum ordinis* , sobre el ministeri i vida dels preveres 18; Decr. *Perfectæ caritatis* , sobre la renovació adequada de la vida

religiosa, 6. En la gran tradició de l'Església trobem expressions significatives com: «Corpus Christi intelligitur etiam [...] Scriptura Dei» ‘també l'Escriptura de Déu es considera cos de Crist’: Waltramus, *De unitate Ecclesiae conservanda* : 13, ed. W. Schwenkenbecher, Hannoverae 1883, p. 33; «La carn del Senyor és aliment veritable i la seva sang beguda veritable; aquest és el veritable bé que se'ns dóna en la vida present: alimentar-se de la seva carn i beure la seva sang, no només en l'Eucaristia, sinó també en la lectura de la Sagrada Escriptura. En efecte, el que s'obté del coneixement de les Escriptures és aliment veritable i beguda veritable»: Sant Jeroni, *Commentarius in Ecclesiasten* , 3: PL 23, 1092 A.

[192] J. Ratzinger (Benet XVI), *Jesús de Natzaret* , Barcelona [Claret] 2007, 240.

[193] *Missal Romà* , «Ordenament de les lectures de la missa», 10.

[194] *Ibid* .

[195] Cf. *Propositio* 7.

[196] Carta enc. *Fides et ratio* (14 setembre 1998), 13: AAS 91 (1999), 16.

[197] Cf. *Catecisme de l'Església catòlica* , 1373-1374.

[198] Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. *Sacrosanctum concilium* , sobre la sagrada litúrgia, 7.

[199] *In Psalmum* 147: CCL 78, 337-338.

[200] Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum* , sobre la Revelació divina, 2.

[201] Cf. Const. *Sacrosanctum concilium* , sobre la sagrada litúrgia, 107-108.

[202] *Missal Romà* , «Ordenament de les lectures de la missa», 66.

[203] *Propositio* 16.

[204] Cf. Exhort. ap. postsinodal *Sacramentum caritatis* (22 febrer 2007) 45: AAS 99 (2007), 140-141.

[205] Cf. *Propositio* 14.

[206] Cf. Codi de Dret Canònic, c. 230 §2; 204 §1.

[207] *Missal Romà* , «Ordenament de les lectures de la missa», 55.

[208] *Ibid* ., 8.

[209] N. 46: AAS 99 (2007), 141.

[210] Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum* , sobre la Revelació divina, 25.

[211] *Propositio* 15.

[212] *Ibid* .

[213] *Sermo* 179,1: PL 38, 966.

[214] Cf. Exhort. ap. postsinodal
Sacramentum caritatis (22 febrer
2007), 93: AAS 99 (2007), 177.

[215] Congregació per al Culte Diví i
la disciplina dels Sagraments,
Compendium Eucharisticum (25 març
2009), Ciutat del Vaticà, 2009.

[216] *Epistula* 52,7: CSEL 54, 426-427.

[217] *Propositio* 8.

[218] Ritus de la penitència.
Prænotanda , 17.

[219] *Ibid* ., 19.

[220] *Propositio* 8.

[221] *Propositio* 19.

[222] Ordenació general de la
Litúrgia de les Hores, III, 15.

[223] Const. *Sacrosanctum concilium* , sobre la sagrada litúrgia, 85.

[224] Cf. Codi de Dret Canònic, c. 276 §3; 1174 §1.

[225] Cf. Codi dels Cànon de les Esglésies Orientals, c. 377; 473 §1 e 2, 1r; 538 §1; 881 §1.

[226] Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments, *Ritual de benediccions* . Orientacions generals (17 desembre 2001), 21.

[227] Cf. *Propositio* 18; Conc. Ecum. Vat. II, Const. *Sacrosanctum concilium* , sobre la sagrada litúrgia, 35.

[228] Cf. Exhort. ap. postsinodal *Sacramentum caritatis* (22 febrer 2007), 75; AAS 99 (207), 162-163.

[229] *Ibid* .

[230] Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments,

Directori sobre la pietat popular.
Principis i orientacions (17 desembre 2001), 87.

[231] Cf. *Propositio* 14.

[232] Cf. Sant Ignasi d'Antioquia, *Ad Ephesios* , 15, 2: *Patres Apostolici* , ed. F.X. Funk, Tubingae 1901, 224.

[233] Cf. Sant Agustí, *Sermo* 288, 5: PL 38,1307; *Sermo* 120, 2: PL 38,677.

[234] «Ordenament general del Missal Romà», 56.

[235] *Ibid* ., 45; cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. *Sacrosanctum concilium* , sobre la sagrada litúrgia, 30.

[236] *Missal Romà* , «Ordenament de les lectures de la missa», 13.

[237] Cf. *ibid* ., 17.

[238] *Propositio* 40.

[239] Cf. «Ordenament general del Missal Romà», 309.

[240] Cf. *Propositio* 14.

[241] Cf. Exhort. ap. postsinodal *Sacramentum caritatis* (22 febrer 2007), 69; AAS 99 (2007), 157.

[242] Cf. «Ordenament general del Missal Romà», 57.

[243] *Propositio* 14.

[244] Cf. El cànon 36 del Sínode d'Hipona de l'any 393: DS, 186.

[245] Cf. Joan Pau II, Carta ap. *Vicesimus quintus annus* (4 desembre 1988), 13: AAS 81 (1989), 910; Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments, Instrucció *Redemptionis sacramentum*, sobre algunes coses que cal observar o evitar sobre la Santíssima Eucaristia (25 març 2004), 62.

[246] Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. *Sacrosanctum concilium* , sobre la sagrada litúrgia, 116; «Ordenament general del Missal Romà», 41.

[247] Cf. *Propositio* 14.

[248] *Propositio* 9.

[249] *Epistula* 30, 7: CSEL 54, 246.

[250] *Id ., Epistula* 133, 13: CSEL 56, 260.

[251] *Id ., Epistula* 107, 9.12: CSEL 55, 300.302.

[252] *Id ., Epistula* 52, 7: CSEL 54, 426.

[253] Joan Pau II, Carta *Novo millennio ineunte* (6 gener 2001), 31: AAS 83 (2001), 287-288.

[254] *Propositio* 30; Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum* , sobre la Revelació divina, 24.

[255] Sant Jeroni, *Commentariorum in Isaiam libri* , Prol.: PL 24, 17 B.

[256] *Propositio* 21.

[257] Cf. *Propositio* 23.

[258] Cf. Congregació per al Clergat, Directori general per a la catequesi (15 agost 1997), 94-96; Joan Pau II, Exhort. ap. *Catechesi tradendæ* (16 octubre 1979), 27: AAS 71 (1979), 1298-1299.

[259] *Ibid* ., 127; cf. Joan Pau II, Exhort. ap. *Catechesi tradendæ* (16 octubre 1979), 27: AAS 71 (1979), 1299.

[260] *Ibid* ., 128.

[261] Cf. *Propositio* 33.

[262] Cf. *Propositio* 45.

[263] Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Lumen gentium* , sobre l'Església, 39-42.

[264] *Propositio* 31.

[265] N. 15: AAS 96 (2004), 846-847.

[266] N. 26: AAS 84(1992), 698.

[267] *Ibid* .

[268] Homilia en la missa crismal (9 abril 2009): AAS 101 (2009), 355.

[269] *Ibid* ., 356.

[270] Congregació per a l'Educació Catòlica, «Normes bàsiques de la formació dels diaques permanents» (22 febrer 1998), 11.

[271] *Ibid* ., 74.

[272] Cf. *ibid* ., 81.

[273] *Propositio* 32.

[274] Cf. Joan Pau II, Exhort. ap. postsinodal *Pastores dabo vobis* (25 març 1992), 47: AAS 84 (1992), 740-742.

[275] *Propositio* 24.

[276] Homilia en la Jornada Mundial de la Vida Consagrada (2 febrer 2008): AAS 100 (2008), 133; cf. Joan Pau II, Exhort. ap. postsinodal *Vita consecrata* (25 març 1996), 82; AAS 88 (1996), 458-460.

[277] Congregació per als Instituts de Vida Consagrada i les Societats de Vida Apostòlica, Instrucció *Caminar des de Crist: un compromís renovat de la vida consagrada en el tercer mil·leni* (19 maig 2002), 24.

[278] Cf. *Propositio* 24.

[279] Sant Benet, Regla, IV, 21: SC 181, 456-458.

[280] Discurs als monjos de l'abadia de Heiligenkreuz (9 setembre 2007): AAS 99 (2007), 856.

[281] Cf. *Propositio* 30.

[282] Joan Pau II, Exhort. ap. postsinodal *Christifideles laici* (30 desembre 1988), 17: AAS 81 (1989), 418.

[283] Cf. *Propositio* 33.

[284] Exhort. ap. *Familiaris consortio* (22 novembre 1981), 49; AAS 74 (1982), 140-141.

[285] *Propositio* 20.

[286] Cf. *Propositio* 21.

[287] *Propositio* 20.

[288] Cf. Carta ap. *Mulieris dignitatem* (15 agost 1988), 31: AAS 80 (1988), 1728- 1729.

[289] *Propositio* 17.

[290] Cf. *Propositiones* 9. 22.

[291] N. 25.

[292] *Enarrationes in Psalmos* , 85, 7: PL 37, 1086.

[293] Orígenes, *Epistola ad Gregorium* , 3: PG 11, 92.

[294] Discurs als alumnes del Seminari Romà Major (19 febrer 2007): AAS 99 (2007), 253-254.

[295] Cf. Exhort. ap. postsinodal *Sacramentum caritatis* (22 febrer 2007), 66: AAS 99 (2007), 155-156.

[296] Missatge final, III, 9.

[297] *Ibid* .

[298] «Plenaria indulgentia conceditur christifideli qui Sacram Scripturam, iuxta textum a competenti auctoritate adprobatum, cum veneratione divino eloquio debita et ad modum lectionis spiritalis, per dimidiam saltem horam legerit; si per minus tempus id egerit indulgentia erit partialis»:

Pænitentiaria Apostolica , Enchiridion indulgentiarum , Normæ et concessiones (16 juliol 1999), 30 §1.

[299] Cf. *Catecisme de l'Església catòlica* , 1471-1479.

[300] Pau VI, Const. ap. *Indulgentiarum doctrina* (1 gener 1967): AAS 59 (1967), 18-19.

[301] Cf. *Epistula* 49, 3: PL 16, 1204 A.

[302] Cf. Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments, *Directori sobre la pietat popular. Principis i orientacions* (17 desembre 2002), 197-202.

[303] Cf. *Propositio* 55.

[304] Cf. Joan Pau II, Carta ap. *Rosarium Virginis Mariæ* (16 octubre 2002); AAS 95 (2003), 5-36.

[305] *Propositio* 55.

[306] Cf. Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments, *Directori sobre la pietat popular. Principis i orientacions* (17 desembre 2002), 207.

[307] Cf. *Propositio* 51.

[308] Cf. Homilia a la vall de Josafat, Jerusalem (12 maig 2009): AAS 101 (2009), 473.

[309] Cf. *Epistula* 108, 14: CSEL 55, 324-325.

[310] *Adversus hæreses* , IV, 20, 7: PG 7, 1037.

[311] Carta enc. *Spe salvi* (30 novembre 2007), 31: AAS 99 (2007), 1010.

[312] Discurs en el trobament amb el món de la cultura al Collège des Bernardins de París (12 setembre 2008): AAS 100 (2008), 730.

[313] Cf. *In Evangelium secundum Matthæum* 17, 7: PG 13, 1197 B;S. Jeroni, *Translatio homiliarum Origenis in Lucam*, 36: PL 26, 324-325.

[314] Cf. Homilia en l'Eucaristia de l'obertura de la XII Assemblea General Ordinària del Sínode dels Bisbes (5 octubre 2008): AAS 100 (2008), 757.

[315] *Propositio* 38.

[316] Cf. Congregació per als Instituts de Vida Consagrada i les Societats de Vida Apostòlica, Instrucció *Caminar des de Crist: un compromís renovat de la vida consagrada en el tercer mil·lenni* (19 maig 2002), 36.

[317] *Propositio* 30.

[318] Cf. *Propositio* 38.

[319] Cf. *Propositio* 49.

[320] Cf. Joan Pau II, Carta enc. *Redemptoris missio* (7 desembre 1990): AAS 83 (1991), 294-340; *Id.*., Carta ap. *Novo millennio ineunte* (6 gener 2001), 40: AAS 93 (2001), 294-295.

[321] *Propositio* 38.

[322] Cf. Homilia en l'Eucaristia de l'obertura de la XII Assemblea General Ordinària del Sínode dels Bisbes (5 octubre 2008): AAS 100 (2008), 753-757.

[323] *Propositio* 38.

[324] Missatge final, IV,12.

[325] Pau VI, Exhort. ap. *Evangelii nuntiandi* (8 desembre 1975), 22: AAS 68 (1976), 20.

[326] Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Decl. *Dignitatis humanæ*, sobre la llibertat religiosa, 2.7.

[327] Cf. *Propositio* 39.

[328] Cf. Missatge per a la Jornada Mundial de la Pau 2009:

L'Osservatore Romano , ed. en llengua espanyola (12 desembre 2008), 8-9.

[329] Exhort. ap. *Evangelii nuntiandi* (8 desembre 1975), 19: AAS 68 (1976), 18.

[330] Cf. *Propositio* 39.

[331] Joan XXIII, Carta enc. *Pacem in terris* (11 abril 1963), I: AAS 55 (1963), 259.

[332] Cf. Joan Pau II, Carta enc. *Centesimus annus* (1 maig 1991), 47: AAS 83 (1991), 851-852; *Id.* , Discurs a l'Assemblea general de les Nacions Unides (2 octubre 1979), 13: AAS 71 (1979), 1152-1153.

[333] Cf. *Compendi de la doctrina social de l'Església* , 152-159.

[334] Cf. Missatge per a la Jornada Mundial de la Pau 2007 (8 desembre 2006), 10: *L'Osservatore Romano* , ed. en llengua espanyola (15 desembre 2006), 5-6.

[335] Cf. *Propositio* 8.

[336] Homilia al final de la Setmana de pregària per la unitat dels cristians (25 gener 2009):
L'Osservatore Romano , ed. en llengua espanyola (30 gener 2009), 6.

[337] Homilia en la clausura de la XII Assemblea General Ordinària del Sínode dels Bisbes (26 octubre 2008): AAS 100 (2008), 779.

[338] *Propositio* 11.

[339] Carta enc. *Deus caritas est* (25 desembre 2005), 28: AAS 98 (2006), 240.

[340] *De doctrina christiana* , I, 35,39-36,40: PL 34, 34.

[341] Cf. Missatge per a la XXI Jornada Mundial de la Joventut de 2006: AAS 98 (2006), 282-286.

[342] Cf. *Propositio* 34.

[343] Cf. *ibid* .

[344] Homilia en l'inici solemne del ministeri petrí (24 abril 2005): AAS 97 (2005), 712.

[345] Cf. *Propositio* 38.

[346] Homilia amb motiu de la XVII Jornada Mundial del Malalt (11 febrer 2009): *L'Osservatore Romano* , ed. en llengua espanyola (120 febrer 2009), 7.

[347] Cf. *Propositio* 35.

[348] *Propositio* 11.

[349] Cf. Carta enc. *Deus caritas est* (25 desembre 2005), 25: AAS 98 (2006), 236-237.

[350] *Propositio* 11.

[351] Homilia en la XLII Jornada Mundial de la Pau 2009 (1 gener 2009): *L'Osservatore Romano* , ed. en llengua espanyola (9 gener 2009), 6.

[352] *Propositio* 54.

[353] Cf. Exhort. ap. postsinodal *Sacramentum caritatis* (22 febrer 2007), 92: AAS 99 (2007), 176-177.

[354] Joan Pau II, Discurs a la UNESCO (2 juny 1980), 6: AAS 72 (1980), 738.

[355] Cf. *Propositio* 41.

[356] Cf. *ibid* .

[357] Cf. Joan Pau II, Carta enc. *Fides et ratio* (14 setembre 1998), 80: AAS 91 (1999), 67-68.

[358] Cf. *Lineamenta* 23.

[359] Cf. *Propositio* 40.

[360] Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Decr. *Inter mirifica* , sobre els mitjans de comunicació social; Consell Pontifici per a les Comunicacions Socials, Instr. past. *Communio et progressio* , sobre els mitjans de comunicació social, preparada per manament especial del concili ecumènic Vaticà II (23 maig 1971): AAS 63 (1971), 593-656; Joan Pau II, Carta ap. *El ràpid desenvolupament* (24 gener 2005): AAS 97 (2005), 265-274; Consell Pontifici per a les Comunicacions Socials, Instr. past. *Ætatis novæ* , sobre les comunicacions socials en el vintè aniversari de la *Communio et progressio* (22 febrer 1992): AAS 84 (1992), 447-468; *Id ., L'Església i Internet* (22 setembre 2002).

[361] Cf. Missatge final, IV,11; Benet XVI, Missatge per a la XLIII Jornada mundial de les comunicacions socials 2009 (24 gener 2009): *L'Osservatore Romano* , ed. en llengua espanyola (30 gener 2009), 3.

[362] Cf. *Propositio* 44.

[363] Joan Pau II, Missatge per a la XXXVI Jornada mundial de les comunicacions socials 2002 (24 gener 2002), 6: *L'Osservatore Romano*, ed. en llengua espanyola (25 gener 2002), p. 5.

[364] Cf. Exhort. ap. *Evangelii nuntiandi* (8 desembre 1975), 20: AAS 68 (1976), 18-19.

[365] Cf. Exhort. ap. postsinodal *Sacramentum caritatis* (22 febrer 2007), 78: AAS 99 (2007), 165.

[366] Cf. *Propositio* 48.

[367] Comissió Bíblica Pontifícia, «La interpretació de la Bíblia en l'Església» (15 abril 1993), IV, B.

[368] Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Decr. *Ad gentes*, sobre l'activitat missionera de l'Església, 22; Comissió Bíblica Pontifícia, *La interpretació de la*

Bíblia en l'Església (15 abril 1993), IV, B.

[369] Joan Pau II, Discurs als bisbes de Kènia (7 maig 1980), 6: AAS 72 (1980), 497.

[370] Cf. *Instrumentum laboris* , 56.

[371] Comissió Bíblica Pontifícia, «La interpretació de la Bíblia en l'Església» (15 abril 1993), IV, B.

[372] Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum* , sobre la Revelació divina, 22.

[373] Cf. *Propositio* 42.

[374] Cf. *Propositio* 43.

[375] Benet XVI, Homilia durant l'Hora Tèrcia de la primera Congregació general del Sínode dels Bisbes (6 octubre 2008): AAS (2008), 760.

[376] Entre les nombroses intervencions de tipus divers, recordeu: Joan Pau II, Carta enc. *Dominum et vivificantem* (18 maig 1986): AAS 78 (1986), 809-900; *Id.*, Carta enc. *Redemptoris missio* (7 desembre 1990): AAS 83 (1991), 249-340; *Id.*, Discursos i homilies a Assís amb motiu de la Jornada de pregària per la pau, el 27 d'octubre de 1986: *L'Osservatore Romano*, ed. en llengua espanyola (2 novembre 1986), 1-2. 11-12; Jornada de pregària per la pau al món (24 gener 2002): *L'Osservatore Romano*, ed. en llengua espanyola (1 febrer 2002), 5-8; Congregació per a la Doctrina de la Fe, Decl. *Dominus Iesus*, sobre la unitat i la universalitat salvadora de Jesucrist i de l'Església (6 agost 2000): AAS 92 (2000), 742-765.

[377] Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Decl. *Nostra aetate*, sobre les relacions de l'Església amb les religions no cristianes, 3.

[378] Cf. Discurs als ambaixadors dels països de majoria musulmana acreditats davant la Santa Seu (25 setembre 2006): AAS 98 (2006), 704-706.

[379] Cf. *Propositio* 53.

[380] Cf. *Propositio* 50.

[381] *Ibid* .

[382] Joan Pau II, Discurs en el trobament amb els joves musulmans a Casablanca (El Marroc) (19 agost 1985), 5: AAS 78 (1986), 99.

Traducció Conferència Episcopal Tarraconense